

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Α.Μ. 2002286
ΜΑΡΙΑ ΚΑΤΣΙΟΥ
Α.Μ. 99291**

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΚΑΛΑΜΑΤΑ, 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
1. Περίληψη	3
2. Εισαγωγή	4
3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	
1. Μετανάστευση	6
1.1. Έννοια της μετανάστευσης	6
1.1.1. Εξωτερική μετανάστευση	6
1.1.2. Εσωτερική μετανάστευση	7
1.2. Τα προβλήματα και οι λόγοι της μετανάστευσης	7
1.3. Εσωτερική μετακίνηση στην Κύπρο	
2. Η Τουρκοκυπριακή κοινότητα	8
2.1. Καταγωγή και προέλευση των Τουρκοκυπρίων	8
2.2. Πρώτη παρουσία Τουρκοκυπρίων στην Κύπρο	9
2.3. Η αριθμητική της δύναμη διαχρονικά	10
2.4. Οι Τουρκοκύπριοι από το 1960 μέχρι το 1974	12
2.5. Οι Τουρκοκύπριοι μετά το 1974	13
2.6. Κοινωνική ζωή των Τουρκοκυπρίων	15
3. Η Ελληνοκυπριακή κοινότητα	17
4. Συμβίωση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων μέχρι το 1974	19
4.1. Οι σχέσεις Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων πριν το 1974	19
4.2. Η φάση της παραδοσιακής συνύπαρξης	20
4.3. Ειρηνική συνύπαρξη Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων	21
4.4. Τάσεις προς διένεξη και διαχωρισμό	22
4.4.1. Εθνικισμός	22
4.4.2. Η οργάνωση του διαχωρισμού	23
4.4.3. Η οικονομική θέση των Τουρκοκυπρίων	24
4.5. Εκτίμηση της κατάστασης	25
5. Επιδράσεις της εισβολής του 1974	26
5.1. Προοπτικές για τις σχέσεις μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων	26
5.2. Κατεχόμενα – Ελεύθερες περιοχές	27
5.2.1. Το ζήτημα της εξουσίας	27
5.2.2. Η μάχη για τη γη	28
5.3. Δυνατότητα επιστροφής	29
5.4. Ανασφάλεια	29
5.5. Οικονομική εκμετάλλευση της Κατεχόμενης γης	30

6. Κοινωνική ένταξη των Τουρκοκυπρίων στις ελεύθερες περιοχές	31
6.1. Ενσωμάτωση	31
6.2. Απασχόληση	32
7. Διαδικασίες για επανένωση	32
7.1. Διαδικασία άνοιγμα οδοφράγματος	32
7.2. Σχέσεις Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων μετά το δημοψήφισμα	33
7.3. Η προσωπική γνώμη μερικών Ελληνοκυπρίων μετά το δημοψήφισμα	34
4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	
8. Συλλογιστική της έρευνας	35
8.1. Εισαγωγικό σημείωμα	35
8.2. Στόχοι της έρευνας	36
8.3. Υποθέσεις της έρευνας	37
9. Μεθοδολογία	38
9.1. Δείγμα	38
9.2. Διαδικασία της έρευνας	39
9.3. Ανάλυση αποτελεσμάτων	40
9.4. Αμοιβές των Τουρκοκυπρίων που εργάζονται στις Ελεύθερες περιοχές	91
9.5. Σύγκριση της έρευνας του Κέντρου Ερευνών του Cyprus College (2003) με την παρούσα έρευνα	92
5. Συμπεράσματα	95
6. Βιβλιογραφία	96
7. Παραρτήματα	97

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εδώ και 31 περίπου χρόνια η Κύπρος είναι διχοτομημένη σε δύο τμήματα, το Βόρειο τμήμα και το Νότιο τμήμα. Το Βόρειο τμήμα είναι τουρκοκρατούμενο μετά την εισβολή του 1974 και διοικείται από το λεγόμενο «Ψευδοκράτος». Το Νότιο τμήμα ανήκει στην Κυπριακή Δημοκρατία. Οι Τουρκοκύπριοι κατοικούσαν στην Κύπρο αρκετά χρόνια πριν την εισβολή του 1974 και διέμεναν σε διάφορα σημεία της Κύπρου. Η σχέση με τους Ελληνοκύπριους ήταν απόλυτα ειρηνική και τελείως φιλική. Με την εισβολή του 1974, οι Τούρκοι στρατιώτες ανάγκασαν όλους τους Τουρκοκύπριους να μετακινηθούν στο Βόρειο τμήμα και όλους τους Ελληνοκύπριους στο Νότιο τμήμα του νησιού. Λίγα χρόνια μετά την εισβολή, έφτασαν στην Κύπρο ένας μεγάλος αριθμός πλοίων με Τούρκους έποικους για να εγκατασταθούν μόνιμα στο Βόρειο τμήμα της Κύπρου. Για 31 περίπου χρόνια δεν υπήρξε καμία επικοινωνία μεταξύ των δύο πλευρών και πολλά ήταν τα ερωτηματικά που απασχολούσαν και τις δύο πλευρές για τη ζωή που υπάρχει στο άλλο τμήμα της Κύπρου.

Τον Απρίλιο του 2003, ο Πρωθυπουργός της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, επέτρεψε για πρώτη φορά το άνοιγμα των οδοφραγμάτων. Χιλιάδες Ελληνοκύπριοι έσπευσαν από την πρώτη κιόλας μέρα να επισκεφθούν τα χωριά όπου γεννήθηκαν, τα μέρη όπου μεγάλωσαν και τη ζωή που δεν έζησαν εκεί εξαιτίας του πολέμου του 1974. Οι Τουρκοκύπριοι άρχισαν να επισκέπτονται τις ελεύθερες περιοχές λίγες εβδομάδες μετά και ο αριθμός τους δεν άγγιζε ούτε το 1/3 των Ελληνοκυπρίων επισκεπτών.

Στην παρούσα έρευνα, στόχος είναι να μελετηθεί κατά πόσο ο αριθμός που πηγαινοέρχεται από και προς τις ελεύθερες περιοχές επηρεάζει την οικονομία της Κυπριακής Δημοκρατίας και κατά πόσο το άνοιγμα των οδοφραγμάτων ευνόησε το Τούρκικο «Ψευδοκράτος».

Στην έρευνα πήραν μέρος 100 Ελληνοκύπριοι και 100 Τουρκοκύπριοι, οι οποίοι είχαν να απαντήσουν σε δύο ερωτηματολόγια. Το ένα αφορούσε τους κύριους λόγους επίσκεψης των δύο πλευρών στις αντίθετες περιοχές και το δεύτερο βασιζόταν στον προσδιορισμό του ύψους των δαπανών των Ελληνοκυπρίων στις κατεχόμενες περιοχές και των Τουρκοκυπρίων στις ελεύθερες περιοχές.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι ο κύριος λόγος προσέλευσης των Τουρκοκυπρίων στις ελεύθερες περιοχές είναι η εργασία και η ψυχαγωγία, ενώ για τους Ελληνοκύπριους είναι η επίσκεψη στον τόπο καταγωγής και το προσκύνημα. Οι περισσότεροι Ελληνοκύπριοι επισκέπτονται τις κατεχόμενες περιοχές για συναισθηματικούς λόγους, ενώ οι περισσότεροι Τουρκοκύπριοι επισκέπτονται τις ελεύθερες περιοχές για προσωπικούς λόγους. Επίσης οι Ελληνοκύπριοι πληρώνουν για «ασφάλεια» οχήματος το πενταπλάσιο απ' ότι πληρώνουν οι Τουρκοκύπριοι κατά την είσοδο τους στα οδοφράγματα. Από τα ερωτηματολόγια και από τα διάφορα στατιστικά στοιχεία που πήραμε από το Υπουργείο Οικονομικών της Κύπρου, έχει παρατηρηθεί ότι το άνοιγμα των οδοφραγμάτων αποτέλεσε την κινητήρια ώθηση για την ανάπτυξη της οικονομίας του Τούρκικου «Ψευδοκράτους».

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η μεταναστευτική πολιτική και συγκεκριμένα η εσωτερική μετακίνηση στην Κύπρο και κατά πόσο το άνοιγμα των οδοφραγμάτων του 2003 επηρέασε την οικονομική πορεία της Κύπρου.

Η εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη, το θεωρητικό μέρος και το ερευνητικό μέρος. Το θεωρητικό μέρος περιλαμβάνεται από 7 κεφάλαια, τα οποία δείχνουν διαχρονικά την ιστορία της Κύπρου, μέχρι τα τελευταία πρόσφατα γεγονότα. Το ερευνητικό μέρος αποτελείται από δύο ερωτηματολόγια, από τα οποία το ένα αναφέρεται στους λόγους επίσκεψης των δύο πλευρών στις αντίθετες περιοχές και το άλλο στις δαπάνες των δύο πλευρών κατά την διάρκεια παραμονής τους στο άλλο τμήμα του νησιού.

Δίνονται επίσης λεπτομέρειες για το δείγμα της έρευνας, τα υλικά και τη διαδικασία που ακολουθήθηκε. Στην συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των πραγματικών διαδικασιών. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων γίνεται με τη χρήση πινάκων και γραφημάτων και συνοδεύονται με τον απαιτούμενο σχολιασμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

1.1 Έννοια της μετανάστευσης

Η μετανάστευση οφείλεται κυρίως σε δύο παράγοντες, πρώτο στην περιέργεια των ανθρώπων να δούνε και να εξερευνήσουν ένα άλλο μέρος και δεύτερο στην προσπάθεια τους να φύγουν από τον τόπο που έμεναν όπου πιθανόν να αντιμετώπιζαν κάποιες δυσκολίες. Η μετανάστευση αυτή με το πέρασμα των χρόνων μεγάλωνε και η αύξηση των διαφόρων μεταναστών παρατηρείτε κυρίως κατά τις πολεμικές περιόδους. Η απόσταση του τόπου προορισμού από τον τόπο εγκατάστασης του μετανάστη, ήταν συνάρτηση των δυνατοτήτων της τεχνολογίας των μεταφορών.

Με κριτήριο την μετανάστευση εντός ή εκτός των ορίων του κράτους του οποίου ο μετανάστης ήταν πολίτης, η μετανάστευση διακρίνεται σε:

A) Εσωτερική

B) Εξωτερική

Και οι δύο μορφές έχουν τις αντίστοιχες επιδράσεις τους, οι οποίες μπορεί να είναι αρνητικές ή θετικές, τόσο στον τόπο όπου ο μετανάστης αποφασίζει να εγκαταλείψει όσο και στον τόπο εγκατάστασης του.

Το δυσκολότερο σημείο που είχαν να αντιμετωπίσουν οι μετανάστες, ήταν τα άτομα που άφηναν πίσω τους, είτε συγγενείς, είτε στενοί οικογενειακοί φίλοι.

1.1.1. Εξωτερική μετανάστευση

Εξωτερική μετανάστευση είναι η αλλαγή του μόνιμου τόπου κατοικίας του ατόμου ή της οικογένειας από μια περιοχή σε άλλη, εκτός των συνόρων μιας χώρας.

Μπορεί η μετανάστευση να είναι μόνιμη ή προσωρινή, να είναι ηπειρωτική (όταν γίνεται από μια χώρα σε μια άλλη της ίδιας ηπείρου, υπερπόντια (όταν γίνεται από μια χώρα σε μια άλλη διαφορετικής ηπείρου), ή ακόμα και οικονομική (όταν γίνεται για οικονομικούς λόγους).

1.1.2. Εσωτερική μετανάστευση

Εσωτερική μετανάστευση είναι η αλλαγή του μόνιμου τόπου κατοικίας του ατόμου ή της οικογένειας από μια περιοχή σε άλλη, εντός των συνόρων μιας χώρας.

Η μετανάστευση αυτή οφείλεται κυρίως σε οικονομικούς λόγους και στο βελτιωμένο βιοτικό επίπεδο του τόπου εγκατάστασης.

1.2. Τα προβλήματα και οι λόγοι της μετανάστευσης

Το πρόβλημα της μετανάστευσης είναι τεράστιο και πολύπλοκο. Είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο που εκδηλώνεται διαχρονικά και παγκόσμια.

Τα αίτια της μετανάστευσης ποικίλουν. Οι άνθρωποι που μεταναστεύουν, αναζητούν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Ειδικότερα μεταναστεύουν για οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς, θρησκευτικούς και πολιτιστικούς λόγους.

Στη σημερινή εποχή, το πρόβλημα της μετανάστευσης έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις λόγω των σημαντικών πολιτικών και κοινωνικών αλλαγών. Το αποτέλεσμα όμως που παρουσιάζεται στις περισσότερες χώρες είναι τα φαινόμενα της ξενοφοβίας και του ρατσισμού, τα οποία παίρνουν ανησυχητικές διαστάσεις.

Οι αιτίες που δημιουργούνται από τα φαινόμενα αυτά είναι:

- Κατ' αρχήν η ασταθής οικονομική κατάσταση, η αύξηση της ανεργίας και η πτώση του βιοτικού επιπέδου, έχει σαν αποτέλεσμα οι κάτοικοι των χωρών αυτών να βλέπουν τους μετανάστες ως ανταγωνιστές στην ίδια την κοινωνία.
- Η έλλειψη παιδείας, αφού τα παιδιά αναπαράγουν απόψεις ξενοφοβίας και ρατσισμού που αντλούν από τους ενήλικες, χωρίς να ενημερώνονται και να προετοιμάζονται μέσω κάποιων μαθημάτων στα σχολεία, το πώς θα αντιμετωπίσουν μια διαπολιτισμική κοινωνία.
- Η έλλειψη από την ίδια την πολιτεία να προσεγγίζει τους μετανάστες, μέσω μιας μεταναστευτικής πολιτικής εντείνουν το πρόβλημα.

1.3 Εσωτερική μετακίνηση στην Κύπρο

Η Εσωτερική μετακίνηση στην Κύπρο, άρχισε από τις 23 Απριλίου 2003 όπου είχαμε το άνοιγμα των οδοφραγμάτων μεταξύ των δυο κοινοτήτων. Ένας σημαντικός αριθμός Τουρκοκύπριων σήμερα, διαμένει στις ελεύθερες περιοχές.

Οι κύριοι λόγοι εγκατάστασης τους στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου είναι:

- το αυξημένο βιοτικό επίπεδο
- απασχόληση
- εγκατάσταση στον τόπο όπου διέμεναν πριν το 1974
- υψηλότερο επαγγελματικό εισόδημα

Σχετικά με την απασχόληση οι Τουρκοκύπριοι εργάζονται στις ελεύθερες περιοχές με πιο χαμηλό εισόδημα, από τους Ελληνοκύπριους,

το οποίο όμως είναι αρκετά υψηλότερο από αυτό που έπαιρναν στις κατεχόμενες περιοχές.

Οι Τουρκοκύπριοι ανεξαρτήτως αν μένουν μόνιμα ή όχι στις ελεύθερες περιοχές, λαμβάνουν όλες τις οικονομικές ευχέρειες που μπορεί να τους προσφέρει η Κυπριακή Δημοκρατία. Αυτές οι οικονομικές ευχέρειες δεν διαφέρουν από αυτές που λαμβάνουν οι Ελληνοκύπριοι. Αυτή βέβαια, είναι η πολιτική που ακολουθήθηκε από την Κυπριακή Δημοκρατία, ώστε να αυξηθεί το βιοτικό επίπεδο των Κατεχόμενων περιοχών μετά το άνοιγμα των οδοφραγμάτων.

Οι Ελληνοκύπριοι που εισέρχονται στις κατεχόμενες περιοχές, είναι κάτω από αυστηρά ελεγχόμενα κριτήρια των Τούρκικων αρχών και προπάντων απαγορεύεται η μόνιμη διαμονή τους στις περιοχές αυτές. Επιτρέπεται μόνο η διανυκτέρευση σε ξενοδοχεία μόνο για ορισμένο χρονικό διάστημα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το κράτος των Τουρκοκυπρίων, το λεγόμενο «Ψευδοκράτος» δεν αναγνωρίζεται από κανένα Έθνος ή Πολιτεία, μόνο από την ίδια την Τουρκία.

2. Η ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

2.1. Καταγωγή και προέλευση των Τουρκοκυπρίων

Πριν από την τούρκικη κατάσταση της Κύπρου, το 1570 – 1571, δεν υπήρχαν Τούρκοι στην Κύπρο. Στην πραγματικότητα οι Τούρκοι ήταν μια μεγάλη φυλετική ομοσπονδία διαφόρων λαών που εξαπλώθηκαν από της Σιβηρία προς την Ασία, μέχρι τη Μεσόγειο θάλασσα. Ακόμα και οι σημερινοί κάτοικοι της Τουρκίας είναι μέλη διαφορετικών λαών.¹ Αρχικά οι Τούρκοι ήταν οργανωμένοι σε μικρά κρατίδια στη Μικρά Ασία, οι οποίοι βρίσκονταν μόνιμα σε πολεμική αντιπαράθεση προς το μεσαιωνικό βασίλειο της Κύπρου. Ο Βασιλιάς της Κύπρου Πέτρος Α' (1359 – 1369), ήταν ο μόνος που πραγματοποίησε τις περισσότερες πολεμικές επιδρομές εναντίων των Τούρκων στη Μικρά Ασία, με μεγάλη επιτυχία. Κατά τα μεσαιωνικά χρόνια, οι Τούρκοι εμφανίζονται στην Κύπρο, διενεργώντας διάφορες πειρατικές επιδρομές μικρής κλίμακας στα βόρεια παράλια της Κύπρου. Αλλά και κυπριακά πολεμικά καράβια διενεργούσαν πολεμικές επιχειρήσεις εναντίον τους.

Αργότερα, μετά την εξάπλωση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, καθιερώθηκε να εννοούμε με τον όρο Τούρκοι τους λαούς της αυτοκρατορίας αυτής, αν και πάλι επρόκειτο για περισσότερους του ενός λαού. Σήμερα με τον όρο Τούρκοι εννοούμε μόνο τους λαούς που κατοικούν στην Τουρκία. Η χώρα αυτή θεωρεί ως Τούρκους και κατοίκους άλλων χωρών που είναι τουρκόφωνοι και μουσουλμάνοι².

¹ Α. Παυλίδης, Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Φιλόκυπρος 1990, Λευκωσία – Κύπρος, σ.113

² Α. Παυλίδης, Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Φιλόκυπρος 1990, Λευκωσία – Κύπρος, σ.114

Ο πληθυσμός της σημερινής Τουρκίας αποτελείται από πολλούς διαφορετικούς λαούς, με διαφορετικές γλώσσες, διαφορετικές παραδόσεις, διαφορετικά ήθη και έθιμα. Το τούρκικο κράτος απαγορεύει την χρήση διαφορετικής γλώσσας, διαφορετικών εθίμων, γιατί μια τέτοια αναγνώριση των διάφορων εθνοτήτων, θα σήμαινε την αρχή του τέλους της χώρας. Γι' αυτό είναι δύσκολο να συγκρίνουμε τους Τουρκοκύπριους με τον πληθυσμό της Τουρκίας.

2.2. Πρώτη παρουσία Τουρκοκυπρίων στην Κύπρο

Οι πρώτες αναφορές Τουρκοκυπρίων στην Κύπρο, εμφανίζονται το 1570 –1571, αμέσως μετά την τούρκικη κατάκτηση της Κύπρου. Ο Λαλά Μουσταφάς, φεύγοντας με τον πολυάριθμο στρατό του, τον Οκτώβρη του 1571, αφού είχε πρώτα συμπληρώσει τις διοικητικές ρυθμίσεις του μετά την κατάκτηση της Κύπρου, άφησε μια μικρή φρουρά πίσω του. Η φρουρά αυτή χωριζόταν σε 2.000 ιππείς και 2.000 στρατιώτες, με κύριο σκοπό να παραμείνουν ως κάτοικοι στο νησί. Η φρουρά αυτή είχε μειωθεί σημαντικά, αμέσως μετά την καταστροφή του τούρκικου στόλου στη ναυμαχία της Ναυπάκτου. Γι' αυτό και η τούρκικη διοίκηση της Κύπρου ζήτησε ενισχύσεις. Ο αριθμός του στρατού που έφτασε στην Κύπρο, υπολογίζεται γύρω στους 3779, οι οποίοι αφέθηκαν στην Κύπρο ως κάτοικοι και έφεραν μαζί τους τις οικογένειές τους. Μερικοί στρατιώτες που δεν είχαν οικογένεια, πήραν συζύγους από την Μικρά Ασία, για να αποφευχθεί η μείξη με τους ντόπιους.

Μεταξύ 1573 και 1574 ένας σημαντικός αριθμός εποίκων από την Μικρά Ασία είχε σταλεί να έρθει να εγκατασταθεί στην Κύπρο. Φαίνεται ότι ο πόλεμος, οι διάφορες επιδημίες, προκάλεσαν το θάνατο χιλιάδων Τούρκων της Κύπρου και για να μην μειωθεί ο αριθμός τους, αποφασίστηκε η μεταφορά εποίκων στην Κύπρο. Ορισμένοι από τους έποικους ήταν Έλληνες χριστιανοί της Μικράς Ασίας και συγκεκριμένα από την περιοχή της Καισαρείας, οι οποίοι είχαν εξοριστεί στην Κύπρο.

Ο εποικισμός της Κύπρου συνέχισε να αυξάνεται μέχρι και το 1577. Συνολικά 9 καράβια από έποικους της Μικράς Ασίας και της Βόρειας Συρίας, είχαν εξοριστεί στην Κύπρο, εκ των οποίων μια μικρή ομάδα ατόμων ήταν Έλληνες, παρουσιάζοντας έτσι μια προσπάθεια εποικισμού της Κύπρου με παραγωγικό πληθυσμό αδιακρίτως φυλής αλλά κυρίως χριστιανικό. Από τα 9 καράβια που είχαν σταλεί στην Κύπρο, τα 2 είχαν προορισμό την Αμμόχωστο όπου οι έποικοι αυτών των καραβιών ήταν Εβραίοι.

Η ανάγκη εποικισμού της Κύπρου με παραγωγικό πληθυσμό προφανώς προέκυψε και από το γεγονός ότι αμέσως μετά τον καταστροφικό και ιδιαίτερα αιματηρό πόλεμο του 1570 –1571, επήλθε μεγάλη θανατική επιδημία. Συγκεκριμένα η θανατική αυτή επιδημία διάρκησε οκτώ μήνες, όπου ένας μεγάλος αριθμός κατοίκων έχασαν την ζωή τους. Η επιδημία αυτή ξαναπαρουσιάστηκε λίγα χρόνια μετά, συγκεκριμένα το 1589 με αποτέλεσμα οι θάνατοι να φτάσουν στα 2/3 του πληθυσμού. Εκτός από τις θανατικές επιδημίες, το 1577 ένας καταστροφικός σεισμός συντέλεσε στο

θάνατο των εποίκων αυτών. Όλα αυτά τα γεγονότα, είχαν σαν αποτέλεσμα η Κύπρος να θεωρηθεί ένα καταραμένο μέρος για τους εποίκους.

Η πρώτη παρουσία των Τούρκων στην Κύπρο ήταν πολύ μικρή σε αριθμητική δύναμη. Εκτός από την στρατιωτική φρουρά και τους λίγους εποίκους (εξόριστους), προστίθεται και ένας μικρός αριθμός διοικητικών και θρησκευτικών αξιωματούχων και υπαλλήλων. Αλλά και η μικρή στρατιωτική φρουρά των 4.000 Τούρκων που είχε αφεθεί στην Κύπρο το 1571, περιελάμβανε 1.500 γενίτσαρους, οι οποίοι ήταν χριστιανοί στην καταγωγή τους και είχαν στρατολογηθεί στην Κύπρο από μικρή ηλικία. Οι γενίτσαροι αυτοί αποτελούσαν περίπου τη μισή από τη στρατιωτική δύναμη που είχε αφεθεί στην Κύπρο.

2.3. Η αριθμητική της δύναμη διαχρονικά

Αρχικά στην Κύπρο είχαν εγκατασταθεί μετά την τούρκικη κατάκτηση του νησιού, σώματα γενίτσαρων ως φρουρά, που δεν ξεπερνούσαν τις 4.000 άνδρες, καθώς και μερικοί Τούρκοι που μετείχαν στον πόλεμο κατά των Βενετών του 1570-1571. αυτοί εγκαταστάθηκαν στις κυριότερες πόλεις του νησιού. Μεταφέρθηκαν επίσης στην Κύπρο ως έποικοι και κάποιοι εξόριστοι χριστιανοί κάτοικοι της Μικράς Ασίας, αλλά ίσως κι Εβραίοι και Σύροι.

Η Λευκωσία, κατά το 1596, είχε πληθυσμό πέραν των 30.000, από τους οποίους οι 5.000 ήταν Τούρκοι. Σε ολόκληρη την Κύπρο οι Τούρκοι ήταν γύρω στις 13.000, από τους οποίους οι περισσότεροι ήταν εξισλαμισθέντες χριστιανοί. Οι Τούρκοι κατά τα τέλη του 16^{ου} αιώνα, ανήλθε στο ένα όγδοο του συνολικού αριθμού των κατοίκων της. Από τον συνολικό αριθμό των 13.000 Τούρκων, οι 5.000 βρίσκονται στη Λευκωσία και οι υπόλοιποι 8.000 στην υπόλοιπη Κύπρο.

Σύμφωνα με κάποιες βενετικές πηγές το 1562 ο συνολικός αριθμός της Κύπρου ήταν γύρω στις 180.000, ενώ το 1570 ήταν περίπου 200.000. Ο πληθυσμός της Κύπρου αμέσως μετά τον πόλεμο παρουσίασε σημαντική μείωση, ειδικά στα τέλη του 16^{ου} αιώνα όπου ο συνολικός αριθμός, ανήλθε στους 130.000.

Κατά την διάρκεια της περιόδου ο συνολικός πληθυσμός της Κύπρου μειωνόταν ακόμη περισσότερο αλλά αυξανόταν σταθερά η αναλογία των Τούρκων έναντι των Ελλήνων κατοίκων της. Οι Τούρκοι άνδρες πολύ συχνά νυμφεύονταν Χριστιανές και τηρούσαν τις νηστείες μαζί με τις συζύγους τους.³

Σχετικά με την καταγωγή των Τουρκοκυπρίων, ένας ακαθόριστος αριθμός από αυτούς ήταν παιδιά Τούρκων πατέρων και Ελληνίδων μητέρων.

Κατά τον 16^ο και 17^ο αιώνα ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι συγκριτικοί αριθμοί Χριστιανών μαχητών και Τούρκων μαχητών, όπου παρατηρείτε σταθερή

³ Α. Παυλίδης, Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Φιλόκυπρος 1990, Λευκωσία – Κύπρος, σ.120

αύξηση των Τούρκικων στρατιωτικών ομάδων. Ο αριθμός των Χριστιανών μαχητών άρχισε να αυξάνεται μετά το 1664. Η μείωση των Χριστιανών μαχητών μεταξύ 1581 – 1641 οφειλόταν στον επιφανειακό εξισλαμισμό πολλών ηττημένων στις εξεγέρσεις.⁴

Η αντιστροφή του ρεύματος μετά το 1641 οφείλεται πιθανότατα στο γεγονός που ο αρχιμανδρίτης Κυπριανός σημειώνει στην ιστορία του, ότι κατά το 1640 ή το 1660 ή αργότερα στα 1669, οι Κύπριοι Αρχιεπίσκοπος και Επίσκοποι έλαβαν αυξημένα προνόμια από τους Τούρκους. Απέκτησαν περισσότερα δικαιώματα εθναρχικά, δικαιώματα αμέσου προσβάσεως στην Πύλη και υποβολής παραπόνων και αμέσου εκπροσωπήσεως των ραγιάδων.

Η θεαματική αύξηση του ελληνικού στοιχείου κατά την τελευταία περίοδο της τουρκοκρατίας και τα πρώτα χρόνια της αγγλοκρατίας, καθώς και η μείωση του τούρκικου στοιχείου, θα πρέπει να αποδοθεί:

- Στις καλύτερες συνθήκες για τους Κύπριους ραγιάδες κατά τον 19^ο αιώνα, ιδίως μετά τις μεταρρυθμίσεις που αναγκάστηκε να εισάγει η Οθωμανική αυτοκρατορία ύστερα από πιέσεις των χριστιανικών δυνάμεων και λόγω του βοηθητικού ρόλου που πέτυχαν στο νησί τα προξενεία διαφόρων Χωρών.
- Στον περιορισμό των εξισλαμισμών κατά τα τέλη της τουρκοκρατίας, ακριβώς λόγω των καλύτερων συνθηκών που είχαν δημιουργηθεί.
- Στη φυγή μικρού αριθμού Τούρκων από την Κύπρο μετά την αγγλική κατοχή του νησιού.

Κατά τα χρόνια που ακολούθησαν, ο συνολικός πληθυσμός της Κύπρου αυξανόταν σταθερά. Το 1777, είχαμε 37.000 Χριστιανούς (το 44% του συνολικού πληθυσμού) και 47.000 Τούρκους (το 56% του συνολικού πληθυσμού). Το 1891 οι Μουσουλμάνοι ήταν μόνο το 22,9% του συνολικού πληθυσμού, οι Έλληνες Ορθόδοξοι ήταν το 75,8% του συνόλου του πληθυσμού και οι υπόλοιποι το 1,3% του συνόλου του πληθυσμού.

Σε ότι αφορά την κατανομή του τούρκικου πληθυσμού της Κύπρου, από την αρχή τουρκοκρατίας, παρατηρούμε την εγκατάσταση των Τούρκων στις περιοχές της Λευκωσίας, Αμμοχώστου, Λεμεσού, Λάρνακας, Πάφου, αλλά όχι στην Κερύνεια. Ταυτόχρονα όμως έχουμε τη μετατροπή μικρών ή και φτωχών ελληνικών χωριών σε μεικτά ή και αμιγή τουρκικά, πράγμα που οφείλεται κυρίως στον εξισλαμισμό των κατοίκων τους.⁵

Έχουμε συνεπώς, μια κατανομή μουσουλμανικού πληθυσμού, στα τέλη της τουρκοκρατίας, με ισχυρή παρουσία στις 5 πόλεις του νησιού και σε αγροτικά κέντρα. Ταυτόχρονα, έχουμε κυρίως εξισλαμισθέντες σε ομάδες χωριών στην κεντρική πεδιάδα και σε απομονωμένες περιοχές της Καρπασίας, της Πάφου, της Τηλλυρίας. Η κατάσταση αυτή κράτησε μέχρι το 1963.

⁴ Α. Παυλίδης, Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Φιλόκυπρος 1990, Λευκωσία – Κύπρος, σ.121

⁵ Α. Παυλίδης, Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Φιλόκυπρος 1990, Λευκωσία – Κύπρος, σ. 124

Μετά την ανταρσία των Τουρκοκυπρίων και την ένοπλη σύγκρουση τους με τους Έλληνες της Κύπρου, κατά το τέλος του 1963, η κατάσταση αρχίζει να διαφοροποιείται. Ένας μικρός αριθμός Ελλήνων προσφυγοποιείται, διωγμένος από περιοχές όπου πλειοψηφεί το τουρκικό στοιχείο. Οι Τουρκοκύπριοι, με οδηγίες από την Τουρκία και καθοδήγηση από εκεί, μετατρέπουν τις συνοικίες τους στις πόλεις σε κλειστούς θυλάκους όπου οι Έλληνες κινδυνεύουν αν εισέλθουν.⁶

Μεγάλη διαφοροποίηση της κατάστασης σημειώνεται μετά την τούρκικη εισβολή στην Κύπρο το 1974 και την κατάληψη ολόκληρου του βόρειου τμήματος της Κύπρου. Γύρω στους 200.000 Ελληνοκύπριοι ξεριζώνονται από τις πόλεις και τα χωριά τους και προσφυγοποιούνται στο ελεύθερο νότιο τμήμα της Κύπρου. Ταυτόχρονα, μέσα στο 1974 και 1975, η Τουρκία αξιώνει και επιτυγχάνει τη μεταφορά στο κατεχόμενο βόρειο τμήμα της Κύπρου όλων των Τουρκοκυπρίων κατοίκων των ελεύθερων περιοχών. Γύρω στις 80.000 Τουρκοκύπριοι αναγκάζονται από την ηγεσία τους να εγκαταλείψουν τις πόλεις, τα χωριά, τα σπίτια, τις περιουσίες τους και να εγκατασταθούν στις βόρειες κατεχόμενες περιοχές του νησιού, μέσα στα εγκαταλειμμένα σπίτια των διωγμένων και προσφυγοποιημένων Ελληνοκυπρίων

Επρόκειτο για μια μεθοδευμένη ενέργεια της Άγκυρας, που δεν ήταν παρά ωμή ανταλλαγή πληθυσμών και πλήρης διαχωρισμός των Τουρκοκυπρίων από τους Ελληνοκυπρίους.⁷

Εξαιτίας των συγκλονιστικών αυτών γεγονότων αρκετοί μετανάστευσαν σε άλλες Χώρες, τόσο Έλληνες όσο και Τούρκοι της Κύπρου. Η μετανάστευση αυτή σταμάτησε λίγα χρόνια αργότερα για τους Ελληνοκύπριους, όμως για τους Τουρκοκύπριους συνεχίστηκε. Στην βόρεια Κύπρο οι Τούρκοι διάταξαν την μεταφορά 80.000 εποίκων από την Τουρκία. Στόχος της Τουρκίας ήταν να εξισώσει τους Τουρκοκύπριους με τους Τούρκους εποίκους.

2.4. Οι Τουρκοκύπριοι από το 1960 μέχρι το 1974

Μέχρι το 1960, όπου η Κύπρος ανακηρύχθηκε ανεξάρτητο κράτος, πολλοί Τουρκοκύπριοι εξακολουθούσαν να μιλούν τα ελληνικά, να τηρούν τα ελληνικά έθιμα, να αγνοούν την τούρκικη γλώσσα τους και να συνεργάζονται στενά με τους Ελληνοκύπριους. Μετά το 1960, μια εξτρεμιστική ηγεσία των Τουρκοκυπρίων με ηγέτη τον Ραούφ Ντενκτάς, είχε καταβάλει πάρα πολλές προσπάθειες, ώστε να τρομοκρατήσει με διάφορες μεθόδους τους Τουρκοκύπριους, προκειμένου να τους αναγκάσει να σκέφτονται και να ενεργούν ως Τούρκοι. Τρομοκρατούσαν με ξυλοδαρμούς, εκβιασμούς και αποθάρρυναν τη συνεργασία των Τουρκοκυπρίων με τους Ελληνοκυπρίους, ανάγκασαν επίσης τους Τουρκοκύπριους να μη μιλούν τα ελληνικά, αλλά τα τούρκικα, απαγόρευαν τα έθιμα που ήταν κοινά με τους Ελληνοκύπριους.

⁶ Α. Παυλίδης, Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Φιλόκυπρος 1990, Λευκωσία – Κύπρος, σ. 124

⁷ Α. Παυλίδης, Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Φιλόκυπρος 1990, Λευκωσία – Κύπρος, σ. 124

Οι Τουρκοκύπριοι, ως απλά εκτελεστικά όργανα της Αγκυρας, ελεγχόμενα αυστηρότατα από την τοπική ηγεσία τους, δεν συνεργάστηκαν για την οικοδόμηση του νεοϊδρυθέντος Κυπριακού Κράτους. Αντίθετα, άσκησαν τα υπερδικαιώματά τους κατά του νέου κράτους και της εξυπηρέτησης του επόμενου στόχου της Τουρκίας, που ήταν η διχοτόμηση της Κύπρου.

Η ένοπλη ανταρσία των Τουρκοκυπρίων, τον Δεκέμβρη του 1963 και εξής, αποτελούσε δυναμική έκφραση αυτής της πορείας για διχοτόμηση του νησιού. Οι Ελληνοκύπριοι αντιμετώπισαν δυναμικά την ανταρσία, με αποτέλεσμα περισσότερο αίμα να χυθεί μεταξύ των δυο κοινοτήτων. Μάλιστα οι ένοπλες συγκρούσεις στην Κύπρο, προκάλεσαν κρίση που έφερε στο χείλος του πολέμου την Ελλάδα και την Τουρκία.⁸

Μετά την εκδήλωση της ανταρσίας, η τουρκοκυπριακή ηγεσία προχώρησε ένα ακόμη βήμα προς την κατεύθυνση της διχοτόμησης. Για τους Ελληνοκύπριους ήταν απαγορευμένη κι επικίνδυνη η είσοδος στις περιοχές που ελέγχονταν από τους Τουρκοκύπριους εξτρεμιστές. Ένας αριθμός Τουρκοκυπρίων χωρικών αρνιόταν να εγκαταλείψει τα χωριά και τις περιουσίες του, ενώ αρκετοί άλλοι συνέχισαν να εργάζονται με Ελληνοκύπριους σε διάφορους τομείς. Αυτή την εποχή δημιουργήθηκε και σοβαρή κρίση μέσα στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, όταν αρκετά μέλη της διαφώνησαν ανοικτά με την επαναστατική ηγεσία και πήραν το μέρος των Ελληνοκυπρίων.

Μετά την κρίση του τέλους του 1967, άρχισε το 1968 διακοινοτικός διάλογος, με εκπροσώπους της Ελληνικής πλευράς τον Γλαύκο Κληρίδη και της Τούρκικης πλευράς τον Ραούφ Ντενκτάς. Ο διάλογος πέρασε από διάφορα στάδια, χωρίς κανένα αποτέλεσμα. Η εμφύλια διαμάχη των Ελληνοκυπρίων που άρχισε από το 1970, ευνοούσε τα σχέδια της Τουρκίας, η οποία παρέμενε συνεχώς σε στάση αναμονής. Το πραξικόπημα κατά του Κυπρίου Προέδρου Αρχιεπισκόπου Μακαρίου που έγινε στις 15 του Ιούλη του 1974, που προκάλεσε η ελληνική στρατιωτική χούντα, ήταν για την Τουρκία «χρυσή ευκαιρία». Μια «ευκαιρία» που άλλαξε ριζικά τα πράγματα για όλους τους Κυπρίους.

Πάντως, η ηγεσία των Τουρκοκυπρίων και η ίδια η Τουρκία κατόρθωσαν, έστω και με ανορθόδοξους τρόπους να κρατήσουν τους Ελληνοκυπρίους, υπάκουους και συσπειρωμένους καθ' όλη τη δεκαετία μέχρι το 1974, οπότε τα πράγματα άλλαξαν εντελώς.

---

⁸ Α. Παυλίδης, *Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια*, Φιλόκυπρος 1990, Λευκωσία – Κύπρος, σ. 126

2.5. Οι Τουρκοκύπριοι μετά το 1974

Το πραξικόπημα της 15^{ης} Ιουλίου 1974 ακολούθησε η στρατιωτική εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο, που άρχισε στις 20 του ίδιου μήνα. Ο τούρκικος στρατός κατέβαλε το 37% του συνόλου της έκτασης του νησιού.

Εξαιτίας της τούρκικης εισβολής και κατοχής, μεγάλος αριθμός Ελληνοκυπρίων προσφυγοποιήθηκε, ενώ πολλοί άλλοι παρέμειναν εγκλωβισμένοι ή συνελήφθησαν αιχμάλωτοι. Περίπου 40.000 Τουρκοκύπριοι κατοικούσαν ήδη στις περιοχές που κατέβαλαν τα τούρκικα στρατεύματα, ενώ οι υπόλοιποι 80.000 Τουρκοκύπριοι που κατοικούσαν στις ελεύθερες περιοχές αναγκάστηκαν από την Τουρκία να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους, τις περιουσίες τους και να μεταφερθούν στα κατεχόμενα για να εγκατασταθούν μόνιμα. Ένας μεγάλος αριθμός λεωφορείων και φορτηγών μετέφεραν τους ανθρώπους αυτούς, καθώς και όσα από τα υπάρχοντα τους μπορούσαν να μεταφερθούν, από τις ελεύθερες περιοχές στα κατεχόμενα. Ταυτόχρονα οι Τούρκοι ανάγκασαν με εκβιασμούς και απειλές τους περισσότερους από τους Ελληνοκύπριους εγκλωβισμένους να προσφυγοποιηθούν κι αυτοί στις ελεύθερες περιοχές. Μέχρι το τέλος του 1975, μόνο ένας μικρός αριθμός Ελληνοκυπρίων παρέμεινε στις κατεχόμενες περιοχές.

Οι Τουρκοκύπριοι που μεταφέρθηκαν στις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου εγκαταστάθηκαν στα σπίτια των Ελληνοκυπρίων, στις πόλεις και στα χωριά και από τότε εκμεταλλεύονται κι όλες τις ελληνοκυπριακές περιουσίες. Μόνο στη νέα πόλη της Αμμοχώστου δεν εγκαταστάθηκαν κάτοικοι, κι η πόλη αυτή παρέμεινε μέχρι σήμερα άδεια, έρημη και μισοερειπωμένη. Επίσης σε πολλά εγκαταλειμμένα τουρκοκυπριακά σπίτια των ελεύθερων περιοχών, εγκαταστάθηκαν Ελληνοκύπριοι πρόσφυγες. Άλλα τουρκοκυπριακά χωριά παρέμειναν άδεια και εγκαταλειμμένα, κι ερημώθηκαν.

Ουσιαστικά επρόκειτο για βίαιη μετακίνηση κι ανταλλαγή πληθυσμών. Κι αυτή η πράξη αποτελεί μια από τις πιο συγκλονιστικές αλλά και καθοριστικές πτυχές του Κυπριακού ζητήματος.⁹ Για πρώτη φορά από το 1571, οι Έλληνες της Κύπρου βρίσκονταν εντελώς αποκομμένοι από τους Τούρκους, χωρίς καμία επαφή μεταξύ τους. Τα προβλήματα της συμβίωσης, οι φιλίες, οι συνεργασίες, αλλά και οι στενές σχέσεις σταμάτησαν εντελώς. Αυτό ευνοούσε πολύ τα σχέδια της Άγκυρας. Η Τουρκία φοβόταν πως αν τα πράγματα αφήνονταν μόνα τους στην Κύπρο, η ελληνική πλειοψηφία του νησιού θα αφομοίωνε την τούρκικη μειοψηφία. Γι' αυτό τον λόγο οι Τουρκοκύπριοι υπέφεραν για χρόνια, εξαναγκασμένοι από την ηγεσία τους να βρίσκονται απομονωμένοι και να αρνούνται την συνεργασία με τους Ελληνοκύπριους.

Ακόμη και μετά το 1975, όπου υπήρξε ο βίαιος διαχωρισμός, η Τουρκία εξακολουθούσε να μη εμπιστεύεται τους Τουρκοκύπριους, ειδικά στις σχέσεις τους με τους Ελληνοκύπριους. Έτσι, προχώρησαν σε μια σειρά μέτρων που σκοπό είχαν την πλήρη τουρκοποίηση όλων των Τουρκοκυπρίων και ταυτόχρονα όλου του κατεχόμενου τμήματος του νησιού. Μερικά από τα μέτρα αυτά είναι:

⁹ Α. Παυλίδης, Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Φιλόκυπρος 1990, Λευκωσία – Κύπρος, σ. 129

- Απαγόρευση ακόμη και των απλών κοινωνικών επαφών των Τουρκοκυπρίων με τους Ελληνοκυπρίους και αυστηρή εφαρμογή του πλήρους διαχωρισμού.
- Εντατική καλλιέργεια του μίσους προς τους Έλληνες.
- Εντατική προπαγάνδα και υπερτονισμός της τουρκικής φυλετικής ιδιότητας.
- Αφαίρεση όλων των ελληνικών χαρακτηριστικών κι όλων των ελληνικών επιδράσεων από την τουρκοκυπριακή κοινότητα.
- Μεταφορά κι εγκατάσταση χιλιάδων εποίκων από την Τουρκία στο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου κι η ανάμειξη τους με τους Τουρκοκύπριους.

Τα πιο πάνω μέτρα εκφράζονται στη πράξη με πολλούς τρόπους, όπως είναι η μετατροπή όλων των ελληνικών ονομασιών και τοπωνυμίων σε τούρκικα, η καταστροφή και η λεηλασία της ελληνικής και χριστιανικής πολιτιστικής κληρονομιάς, τα αυστηρά κλειστά σύνορα, την υπερπροβολή των τούρκικων εθνικών συμβόλων. Η εγκατάσταση εποίκων στις κατεχόμενες περιοχές, δημιούργησε σοβαρά προβλήματα στους ίδιους τους Τουρκοκύπριους. Με το πέρασμα των χρόνων οι μεικτές οικογένειες που θα δημιουργούνται θα πληθαίνουν, μέχρι που οι Τουρκοκύπριοι θα εκτουρκιστούν πλήρως.¹⁰

Η ανακήρυξη των κατεχόμενων εδαφών της Κύπρου σε «Ανεξάρτητο Τουρκοκυπριακό Κράτος», ήταν ακόμη μια τούρκικη ενέργεια που καθόριζε την μόνιμη διχοτόμηση του νησιού. Το «κράτος» αυτό μόνο η Τουρκία το αναγνώρισε και καμία άλλη χώρα. Λειτουργεί με τους δικούς του «νόμους», την δική του «Βουλή», τα δικά του «δικαστήρια», την δική του «κυβέρνηση», καθώς και όλες τις στοιχειώδεις «κρατικές υπηρεσίες».

Το «κράτος» αυτό, με την ονομασία «Τούρκικη Δημοκρατία Βόρειας Κύπρου» καθιέρωσε σημαία σε άσπρο χρώμα με δύο κόκκινες παράλληλες οριζόντιες γραμμές και με το κόκκινο μισοφέγγαρο και αστέρι στο κέντρο.

Τα κυριότερα σημαντικά πολιτικά κόμματα είναι τα ακόλουθα:

- Κόμμα Εθνικής Ενότητας: κόμμα της δεξιάς και ακροδεξιάς, που ιδρύθηκε το 1975 από τον Ραούφ Ντενκτάς. Χαρακτηρίζεται από τις έντονες εθνικιστικές του θέσεις.
- Τούρκικο Δημοκρατικό (Ρεπουμπλικανικό) Κόμμα: είναι αριστερό κόμμα το οποίο ιδρύθηκε το 1976 από τον Αχμέτ Μιράτ Μπερμπέρογλου. Τάχθηκε ενάντια στην ανακήρυξη του «κράτους», αλλά τελικά ψήφισε υπέρ ύστερα από εξαναγκασμό.
- Κόμμα Κοινοτικής Απελευθέρωσης: ιδρύθηκε το 1976 από τους Αλπάι Ντουρντουράν, Μουσταφά Ακκιντζί και Εκρέμ Ουράλ. Το κόμμα αυτό ακολουθεί εθνικιστική πολιτική στο Κυπριακό.
- Κόμμα της Αναγέννησης: ακροδεξιό εθνικιστικό κόμμα των εποίκων που ζουν στην κατεχόμενη Κύπρο. Ιδρύθηκε το 1984 από τον

¹⁰ Α. Παυλίδης, Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Φιλόκυπρος 1990, Λευκωσία – Κύπρος, σ. 130

Αϊντατ Μπεσεσλέρ. Το κόμμα αυτό δημιουργήθηκε ύστερα από οδηγίες της Άγκυρας.

- Κόμμα Νέας Κύπρου: ιδρύθηκε το 1989 από αποβληθέντα στελέχη του Κόμματος Κοινοτικής Απελευθέρωσης, με επικεφαλής τον Αλπάι Ντουρντουράν και του Ρασίτ Κεσκινέρ. Αποκαλείται σοσιαλιστικό και αντιτίθεται στην παρουσία των εποίκων.
- Κόμμα Δημοκρατικού Αγώνα: ιδρύθηκε το 1990, αποτελεί τον συνασπισμό τριών κομμάτων. Το Τούρκικο Δημοκρατικό Κόμμα, το Κόμμα Κοινοτικής Απελευθέρωσης και το Κόμμα της Αναγέννησης.

Η σύνθεση της «Κυβέρνησης» του Τουρκοκυπριακού «Ψευδοκράτους», περιλαμβάνει, εκτός από τον «Πρόεδρο» και τον «Πρωθυπουργό» και τους ακόλουθους «Υπουργούς» Εσωτερικών, Χωροταξίας και Περιβάλλοντος, Οικονομικών, Εθνικής Παιδείας και Πολιτισμού, Συγκοινωνιών, Έργων και Τουρισμού, Γεωργίας και Δασών, Εμπορίας και Βιομηχανίας, Υγείας και Κοινωνικής Ευημερίας, Οικισμού και Νεολαίας, Αθλητισμού και Εργασίας. Υπάρχουν συνολικά 10 «Υπουργεία».

Από την Άγκυρα εξαρτάται, σχεδόν πλήρως και η οικονομία του «Ψευδοκράτους», αφού μέσω Τουρκίας διεξάγεται το εμπόριο, γίνονται οι εξαγωγές, έρχεται ο μικρός αριθμός τουρισμού. Έτσι, το μη αναγνωρισμένο τουρκοκυπριακό κράτος, βρίσκεται απόλυτα συνδεδεμένο με την Τουρκία.

2.6. Κοινωνική ζωή των Τουρκοκυπρίων

Στον πολιτιστικό τομέα, υπήρξε για τους Τουρκοκύπριους, καθώς και για τον ελληνικό πληθυσμό, σοβαρή επίδραση σε πολλούς τομείς από την κοντινή Μικρά Ασία, με την οποία η Κύπρος είχε τις περισσότερες επαφές και ποικίλες σχέσεις κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας. Κατά την περίοδο αυτή οι Μουσουλμάνοι γνώριζαν πολύ καλά την ελληνική γλώσσα, το ίδιο και οι Έλληνες γνώριζαν πολύ καλά την τούρκικη γλώσσα. Οι γλωσσικές επιδράσεις ισχύουν ακόμη και σήμερα, όπου τόσο οι Τουρκοκύπριοι, όσο και οι Ελληνοκύπριοι, έχουν υιοθετήσει στην γλώσσα τους, ορισμένες λέξεις της άλλης πλευράς αντιστοίχως.

Σε πολλές γιορτές, όπως τα καρναβάλια ή ο Κατακλυσμός (ημέρα Αγίου Πνεύματος), έπαιρναν μέρος και πολλοί Τουρκοκύπριοι, που μάλιστα διαγωνίζονταν με τους Ελληνοκύπριους σε διάφορους τομείς.

Η εκπαίδευση, υπήρξε πολύ σημαντική στη διαμόρφωση του χαρακτήρα των Τουρκοκυπρίων. Κατά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας όμως η εκπαίδευση, ήταν υποβαθμισμένη. Κατά τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, πολύ λίγα τούρκικα σχολεία, προσέφεραν κάποιες στοιχειώδεις γνώσεις.

Μέσα στον 20^ο αιώνα, όταν περίπου άρχισε το αίτημα των Ελλήνων της Κύπρου για ένωση του νησιού με την Ελλάδα, να γίνεται πιο εμφανές, ο τούρκικος εθνικισμός άρχισε να κερδίζει έδαφος, το οποίο εκδηλώθηκε και μέσω της εκπαίδευσης. Ιδρύθηκαν γυμνάσια, όλο και περισσότεροι Τουρκοκύπριοι άρχισαν να σπουδάζουν σε τούρκικα πανεπιστήμια και

διορίστηκαν Τούρκοι δάσκαλοι που κατεύθυναν την εκπαίδευση, ανάλογα με τον τομέα τους.

Ο αθλητισμός ήταν ένας ακόμη τομέας συνεργασίας Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων. Στα μεικτά χωριά, οι ποδοσφαιρικές ομάδες είχαν και Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους ποδοσφαιριστές. Επίσης ελληνοκυπριακές και τουρκοκυπριακές ομάδες συμμετείχαν στα ίδια ποδοσφαιρικά πρωταθλήματα.

Αξιοπρόσεκτο είναι επίσης το γεγονός ότι σε μερικές περιπτώσεις λαϊκοί ποιητές και των δύο κοινοτήτων εξέδιδαν ποιητικές φυλλάδες και στις δύο γλώσσες ή τύπωναν έργα τους με χαρακτήρες των αλφαβήτων και των δύο κοινοτήτων, ώστε αυτά να γίνονται κατανοητά και από τις δύο πλευρές. Ταυτόχρονα, κοινή ψυχαγωγία και για τους Τουρκοκύπριους και για τους Ελληνοκύπριους ήταν κι ο **Καραγκιόζης** (το θέατρο σκιών).

Οι Τουρκοκύπριοι έχουν και τα δικά τους θεατρικά συγκροτήματα, που παρουσιάζουν τόσο τούρκικα όσο και έργα του διεθνούς ρεπερτορίου, περιλαμβανομένων και αρχαίων ελληνικών.

Όσο για το ραδιόφωνο και την τηλεόραση, διαθέτουν ένα παράνομο σταθμό, τον «Μπαϋράκ». Μεταδίδονται επί καθημερινής βάσεως τα προγράμματα της τούρκικης τηλεόρασης, μέσω της κεραίας του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου που παρέμεινε στο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου από το 1974. Οι τουρκοκυπριακές και τούρκικες παραγωγές περιέχουν έντονο στοιχείο του εθνικισμού και της φθηνής προπαγάνδας.

3. Η ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Με την παραχώρηση της Κύπρου στην Αγγλία το 1878, η τουρκοκυπριακή κοινότητα βρίσκεται σε μεγάλο βαθμό αποκεφαλισμένη με την αναχώρηση των πιο επίλεκτων της ανδρών, που είχαν απορροφηθεί στη στρατιωτική και διαχειριστική μηχανή της Οθωμανικής διακυβέρνησης και που την ακολούθησαν στην αποχώρηση της από την Κύπρο. Αντίθετα, η Ελληνοκυπριακή κοινότητα, με καλύτερο οικονομικό επίπεδο ζωής και υψηλότερη πνευματική ανάπτυξη, βασιζόμενη στην άρτια και οργανωμένη Ορθόδοξη Εκκλησία, παρουσιάζεται με αποκρυσταλλωμένη εθνική συνείδηση και δομή οργανωμένης κοινότητας.

Κάτω από την ηγεσία και την καθοδήγηση της Ορθόδοξης Εκκλησίας, που ασκούσε μεγάλη επιρροή και έλεγχο στην κυπριακή κοινωνία. Από την πρώτη κιόλας μέρα της άφιξης των Βρετανών στην Κύπρο, ο Μητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός διαδηλώνει τον πόθο για ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

Οι Ελληνοκύπριοι οραματίζονται και δρουν σαν λαός και όχι σαν κοινότητα. Η αριθμητική τους δύναμη, η οικονομική και οργανωτική ανωτερότητα που τους χαρακτηρίζει, καθώς και η παθητική, αδρανής στάση

των Τουρκοκυπρίων, οδηγεί τους Ελληνοκύπριους στον καθορισμό των στόχων τους που αφορούν όλο το νησί.

Μόνη μορφή δυναμικής, συμβολικής, εκδήλωσης των ενωτικών αισθημάτων από μέρους του λαού της Κύπρου, ήταν η συμμετοχή Ελληνοκυπρίων στο ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1890, στα γεγονότα της Κρήτης του 1897 – 1898 και στους βαλκανικούς πολέμους του 1912 – 1913. Αυτή η ενέργεια, έδειχνε την αφοσίωση που είχαν οι Ελληνοκύπριοι προς την «Μητέρα Πατρίδα» και το μίσος που είχαν για την Τουρκία.

Η οικονομική κρίση του 1929 και τα οικονομικά αιτήματα των εργαζομένων, η δυναμική εμφάνιση στην πολιτική σκηνή το 1924 του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κύπρου, το οποίο θέτει σαν στόχο την Ανεξαρτησία της Κύπρου, αναγκάζει την Εκκλησία να διεκδικήσει ακόμη πιο σκληρά την Ένωση. Το 1931 όμως, οι Βρετανοί αποφασίζουν να καταστρέψουν την πολιτική ηγεσία στο νησί.

Η Ένωση καθίσταται η κινητήρια δύναμη ενός εθνικιστικού κινήματος που όλο και πιο δυναμικά διεκδικεί την υλοποίηση του στόχου αυτού, που γίνεται αντιληπτός στον λαό σαν εθνικό χρέος απέναντι στην ιστορία. Το Δημοψήφισμα του 1950, ακολούθησε η οργάνωση του ένοπλου αγώνα της Κύπρου η Ε.Ο.Κ.Α., η οποία είχε σαν στόχο την Ανεξαρτησία της Κύπρου. Η δυναμική κινητοποίηση των Τουρκοκύπριων εθνικιστικών και η ενεργός ανάμειξη της Τουρκίας, θα οδηγήσει σε ένα δυσμενή για τους Ελληνοκύπριους συσχετισμό δυνάμεων, που θα επιβάλει την Ανεξαρτησία (Αλέξης Γαλανός, 1990).

Η Τούρκικη εισβολή το 1974, έδωσε ένα τέλος στην Ανεξαρτησία και η κατοχή της Κύπρου, συνεχίστηκε για ακόμη μια φορά με το αίσθημα της τούρκικης απειλής. Ο πολυπόθητος στόχος για Ένωση, αντικαταστάθηκε με τον στόχο της απελευθέρωσης των κατεχόμενων εδαφών και την ενοποίηση της Κύπρου.

Ο στόχος της Ένωσης, που για τους Ελληνοκύπριους έγινε με την πάροδο του χρόνου το ιερό χρέος που έπρεπε να εκπληρωθεί πάση θυσία, δεν ασκούσε καμία επίδραση στους Τουρκοκύπριους, αφού δεν υπήρχε κανένας λόγος που θα ωφελούσε τα συμφέροντα τους. Έτσι η Ένωση ήταν ελληνοκυπριακός εθνικός και ιστορικός στόχος που απέκλειε τους μη Έλληνες της Κύπρου.

Το 1878, η τουρκοκυπριακή κοινότητα ήταν σχεδόν ασήμαντη κοινωνικά και για οικονομικούς λόγους πήρε το μέρος των Άγγλων. Συνεπώς η τουρκοκυπριακή αυτή κοινότητα, ελεγχόταν από μέλη της αποικιακής διοίκησης και ήταν άμεσα εξαρτημένη από τους Βρετανούς.

Για εβδομήντα περίπου χρόνια, στόχος των Τουρκοκυπρίων ήταν η διατήρηση της Βρετανικής διακυβέρνησης. Πίστευαν ότι κάποτε οι Βρετανοί θα έφευγαν από το νησί και θα επέστρεφαν οι Τούρκοι.

Τα γεγονότα του 1931, όπου οι Άγγλοι δεν έκαναν καμία διάκριση ανάμεσα στους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους, είχε σαν συνέπεια να δημιουργήσει ένα κλίμα αναβρασμού στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, που πήρε τη μορφή διαμαρτυρίας εναντίων των Άγγλων. Το πάθος των Ελληνοκυπρίων να διεκδικήσουν την Ένωση, δημιούργησε στους Τουρκοκύπριους κάποια ερωτηματικά για το μέλλον, λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη της Κύπρου.

Λίγο πριν να χαλαρώσουν τα κατασταλτικά τους μέτρα οι Βρετανοί, παρουσιάστηκε στην τουρκοκυπριακή κοινότητα το πρώτο τουρκοκυπριακό πολιτικό κόμμα, το Κ.Α.Τ.Α.Κ.(Σύνδεσμος της Τούρκικης Μειονότητας της Νήσου Κύπρου). Δυο χρόνια αργότερα το 1945, το Κ.Α.Τ.Α.Κ διασπάστηκε και δημιουργήθηκε το Κ.Μ.Τ.Ρ. (Λαϊκό Εθνικό Τουρκικό Κυπριακό Κόμμα). Παρά το γεγονός της ύπαρξης δύο κομμάτων, η πολιτική ζωή στην τουρκοκυπριακή κοινότητα συνέχισε να είναι υποτυπώδης γιατί δεν υπήρχε το απαιτούμενο πολιτικό ενδιαφέρον από μέρος του λαού. Το 1949, τα δυο κόμματα ενώθηκαν και έφτιαξαν το Κόμμα Τουρκικής Εθνικής Ενότητας της Κύπρου, που το 1955, με πρωτοβουλία του Τούρκου πολίτη Χικμέτ Μπιλ, άλλαξε ονομασία και μετονομάστηκε σε Κ.Τ.Ρ. (Η Κύπρος είναι Τουρκική).

Ταυτόχρονα σχεδόν με το Κ.Τ.Ρ., εμφανίζεται και η τρομοκρατική μυστική οργάνωση V.O.L.K.A.N., που το 1957 μετονομάστηκε σε Τ.Μ.Τ. (Οργάνωση Τούρκικης Άμυνας), κάνοντας έτσι ξεκάθαρους τους νέους στόχους των Τουρκοκύπριων Εθνικιστικών.

Το 1948, οι Άγγλοι μετά το αίτημα του Κ.Α.Τ.Α.Κ., συνέστησαν μια ειδική Επιτροπή Τουρκικών Υποθέσεων, στην οποία κάνει για πρώτη φορά την εμφάνιση του ο Ραούφ Ντενκτάς, για να μελετήσει τα προβλήματα των Τουρκοκυπρίων. Η κυβέρνηση, έχοντας ακούσει τις εισηγήσεις της Επιτροπής, επέτρεψε τη δημιουργία φοιτητικού ρεύματος προς την Τουρκία, έτσι που σε λίγα χρόνια οι νέοι Τουρκοκύπριοι να έχουν διαμορφωθεί μέσα στο πολιτικό πνεύμα της Τουρκίας, γεγονός που ενδυνάμωνε το αίσθημα ότι αποτελούν μέρος ενός Έθνους που έχει το κέντρο του εκτός της Κύπρου. Τόσο οι συχνές επισκέψεις των Τούρκων δασκάλων, όσο και των πνευματικών ανθρώπων στην Κύπρο, επέτρεψαν τη σταδιακή διείσδυση της τουρκικής πολιτιστικής επίδρασης στο νησί. Ένα χρόνο μετά την έναρξη του αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α., το 1956, οι βρετανοί παραχώρησαν στους Τουρκοκύπριους, δικά τους αυτόνομα συνδικαλιστικά όργανα.

Έτσι, μέσα σε διάστημα λίγων χρόνων οι Τουρκοκύπριοι απέκτησαν εκλεγμένο θρησκευτικό αρχηγό, πολιτικά κόμματα, ένοπλες τρομοκρατικές οργανώσεις και οικονομικούς πόρους, συνθήκες δηλαδή που τους επέτρεπαν να αποτελούν μια κοινότητα.

Μετά την Ανεξαρτησία, οι Τουρκοκύπριοι εθνικόφρονες συνέχισαν να διατηρούν τον πόθο για διχοτόμηση και προετοιμάζονταν με διάφορα νομικά σχήματα να υλοποιήσουν τον πόθο τους . Έτσι, το 1963, κάνει για πρώτη φορά την εμφάνιση της η έννοια της «Τουρκικής Δημοκρατίας», δηλαδή του χωριστού κράτους, που καλείται να αναγνωρίσει η Άγκυρα.

Μέσα από πολλές διαδικασίες και φάσεις, ο τουρκοκυπριακός εθνικισμός κατάφερε το 1974 να πετύχει τους στόχους του με την πραγματοποίηση της τούρκικης εισβολής. Το 1974 ήταν για τον ελληνοκυπριακό εθνικισμό μια ήττα και για τον κυπριακό λαό μια τραγωδία, ενώ για τον τουρκοκυπριακό εθνικισμό ήταν θρίαμβος.

4. ΣΥΜΒΙΩΣΗ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1974

4.1. Οι σχέσεις Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων πριν το 1974

Σύμβολα όπως είναι οι σημαίες, οι διαφορετικές αντιλήψεις για την ιστορία επηρεάζουν τις σχέσεις μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων σαν άτομα. Για να κατανοηθούν οι προσωπικές σχέσεις μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων πρέπει να εξετασθούν οι προσωπικές σχέσεις από τη σκοπιά της ιστορίας και του πολιτικού συσχετισμού δυνάμεων.¹¹

Το γεγονός ότι στην Κύπρο υπάρχουν διάφορες γλώσσες, θρησκείες και κοινωνικές παραδόσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων και το ότι σε ορισμένα άτομα μιας κοινότητας η πρόσφατη ιστορία έχει δημιουργήσει αρνητικές στάσεις για άτομα της άλλης κοινότητας, θεωρείται αναμφισβήτητο γεγονός.

Στην Κύπρο υπάρχουν εκτός από την Τουρκική μειονότητα, και άλλες διαφορετικές μειονότητες, όπως είναι οι Μαρονίτες, οι Αρμένιοι και οι Λατίνοι. Οι μειονότητες αυτές έχουν διαφορετικές πολιτιστικές παραδόσεις και διαφορετικά ψυχολογικά γνωρίσματα από την Ελληνική πλειοψηφία. Αυτές οι ομάδες διατηρούν θρησκευτικές, γλωσσικές και άλλες πολιτιστικές διαφορές, χωρίς αυτό να οδηγεί σε πολιτικά προβλήματα.

Υπάρχει, όμως και μια μικρή πιθανότητα οι πολιτιστικές αυτές διαφορές να αποτελέσουν βάση για πολιτική διαμάχη. Πρώτα είναι η εξέλιξη του εθνικισμού με βάση μια πολιτιστική παράδοση ή γλώσσα. Σε πολλές κοινωνίες ο εθνικισμός μεταδίδεται μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος. Αλλά η ανάπτυξη του εθνικιστικού φαινομένου δεν είναι αυτόματο αποτέλεσμα της ύπαρξης πολιτιστικών και γλωσσικών διαφορών ή του συνδυασμού αυτών των διαφορών με την εξάπλωση του αλφαριθμητισμού. Όταν δημιουργηθεί ένα εθνικιστικό κίνημα και προβάλλει την απαίτηση για ένα πολιτιστικά ομοιογενές κράτος, είναι σχετικά εύκολο για ηγέτες ενός τέτοιου κινήματος να παρουσιάζουν μια εξωτερική απειλή στην πολιτιστικά ομοιογενή ομάδα, το έθνος, σαν μέσο για ενίσχυση της δικής του θέσης και έλεγχο των οπαδών τους.¹² Οι παράγοντες αυτοί που αναφέρονται πιο

¹¹ Κύπρος Γ. Τενεκίδης, Ιστορία – Προβλήματα και αγώνες του Λαού, Βιβλιοπωλείον της εστίας Ι.Δ. Κολλάρου & Σιας ΑΕ, Αθήνα, σ. 431

¹² Κύπρος Γ. Τενεκίδης, Ιστορία – Προβλήματα και αγώνες του Λαού, Βιβλιοπωλείον της εστίας Ι.Δ. Κολλάρου & Σιας ΑΕ, Αθήνα, σ. 432

πάνω μπορεί να ενισχυθούν, εάν οι πολιτιστικές διαφορές γίνουν βάσεις για οικονομική διαφοροποίηση και διαφορές στο υλικό επίπεδο ζωής μεταξύ των δύο διαφορετικών κοινοτήτων.

4.2. Η φάση της παραδοσιακής συνύπαρξης

Στην Κυπριακή κοινωνία πριν από τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο τα μόνα στοιχεία που διαφοροποιούσαν τους Τουρκοκύπριους από τους Ελληνοκύπριους ήταν η γλώσσα τους, η θρησκεία τους και η δομή της οικογενειακής τους ζωής.

Κατά τη διάρκεια της Οθωμανικής περιόδου, έχουν σημειωθεί αγροτικές εξεγέρσεις, όπου οι δύο πλευρές ήταν ενωμένες και τάσσονταν εναντίον των φορολογιών που επέβαλαν η εκκλησία. Σε μερικές περιπτώσεις η διαχωριστική γραμμή μεταξύ των δύο κοινοτήτων πρέπει να ήταν αρκετά αδύνατη, ακόμα και πολιτιστικά διότι δημιουργήθηκαν ολόκληρα χωριά από Ελληνόφωνους Μουσουλμάνους.

Το πιο σημαντικό στοιχείο της παραδοσιακής συνύπαρξης μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων αγροτών ήταν η άρρηκτα αλληλοσυνδεόμενη οικονομική σχέση που είχαν μέχρι την εισβολή του 1974.

Ο πιο σημαντικός οικονομικός θεσμός της παραδοσιακής κυπριακής κοινωνίας, ήταν η σχέση του παραγωγού αγρότη με τον μεσίτη έμπορο, μέσω του οποίου διατίθενται στην αγορά η παραγωγή. Οι Ελληνοκύπριοι έμποροι αγόραζαν από τους Τουρκοκύπριους παραγωγούς, καθώς και Τουρκοκύπριοι έμποροι αγόραζαν από τους Ελληνοκύπριους αγρότες. Οι σχέσεις αυτές διατηρήθηκαν λίγο μετά από το 1974.

Στην παραδοσιακή κοινωνία η τελετή γάμου και η χρήση των καφενείων στα χωριά υπήρξαν σημαντικοί κοινωνικοί δείκτες. Υπήρχαν παραδείγματα ως το 1974 όπου σε περίπτωση χριστιανικού γάμου υπήρχε ιεροτελεστική διαδικασία για την πρόσκληση των μουσουλμάνων του ίδιου χωριού. Η οικογένεια που γιόρταζε τον γάμο τοποθετούσε μια λαμπάδα στο γειτονικό τέμενος. Αυτό το θεωρούσαν σαν μια γενική πρόσκληση. Η δεύτερη περίπτωση ήταν αυτή των καφενείων, Ελληνοκύπριοι δεξιοί και αριστεροί χρησιμοποιούσαν διαφορετικά καφενεία και μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις χρησιμοποιούσαν το καφενείο της πολιτικά αντίθετης πλευράς. Επίσης σε πολυάριθμα μικτά χωριά Έλληνες και Τούρκοι χρησιμοποιούσαν το ίδιο καφενείο.

Οι οικονομικοί και κοινωνικοί θεσμοί που δείχνουν την παραδοσιακή συμβίωση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, επεκτείνονταν στο παρελθόν και αποτελούσαν χαρακτηριστικά της παραδοσιακής αγροτικής κοινωνίας στην Κύπρο. Η Ελλάδα και η Τουρκία έγιναν εθνικά κράτη μέσα από μια σειρά αγώνων και πολέμων μεταξύ του 1821 και του 1922. Σε μερικές περιπτώσεις η ιστορία αυτή επηρέασε τις σχέσεις Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Αυτό που δημιουργεί εντύπωση είναι ότι μόνο σε

μεμονωμένες περιπτώσεις διαταράχθηκε η παραδοσιακή αγροτική ανάπτυξη.

4.3. Ειρηνική συνύπαρξη Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων

Οι ρίζες της ειρηνικής συνύπαρξης και συνύπαρξης μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων υπήρχαν για χρόνια και αιώνες. Οι Έλληνες και Τούρκοι εργαζόμενοι της Κύπρου, δούλευαν μαζί και για τα προβλήματα τους αγωνίζονταν μαζί. Οι δεκαετίες του '20, του '30, του '40 και του '50, ήταν γεμάτες από τέτοιους κοινούς αγώνες και οι θυσίες που δόθηκαν σε αυτούς τους αγώνες ήταν μεγάλες. Κοινοί αγώνες έγιναν επίσης από τους αγρότες, τους μικροβιοτέχνες και τις άλλες τάξεις των εργαζομένων που δούλευαν Τουρκοκύπριοι. Επίσης κοινοί αγώνες Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων έγιναν πολύ πιο πριν δημιουργηθούν η κυπριακή εργατική τάξη και το συνδικαλιστικό της κίνημα.

Αξιοσημείωτο παράδειγμα είναι το συλλαλητήριο των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων της υπαίθρου, στα οποία συζητούσαν τα προβλήματα τους. Οι αρμονικές αυτές σχέσεις που υπήρχαν για χρόνια και αιώνες ανάμεσα στις δύο κοινότητες, οι κοινοί αγώνες που γίνονταν κυρίως μέσα στο εργατικό κίνημα, επηρεάστηκαν σε μεγάλο βαθμό σαν αποτέλεσμα της πολιτικής των ξένων και της επεκτατικής πολιτικής της Τουρκίας.¹³

Η εργατοϋπαλληλική τάξη της Κύπρου σήμερα δουλεύει μέσα σε συνθήκες και όρους πολύ καλύτερους, απολαμβάνοντας ένα αρκετά καλό βιοτικό επίπεδο που της εξασφαλίζει μια ανθρωπινότερη και πιο αξιοπρεπή ζωή. Αυτή η μεγάλη αλλαγή είναι αποτέλεσμα των μακρόχρονων και σκληρών αγώνων της ίδιας της εργατικής τάξης και του συνδικαλιστικού της κινήματος, καθώς και η συμβολή των Τουρκοκυπρίων υπήρξε αρκετά σημαντική.

Από το 1974, οι Τουρκοκύπριοι εργατοϋπάλληλοι δεν εργάζονται με τους Ελληνοκύπριους και δεν απολαμβάνουν τα ωφέληματα που απολαμβάνουν οι Ελληνοκύπριοι συνάδελφοι τους με αποτέλεσμα το βιοτικό τους επίπεδο να είναι πολύ πιο χαμηλό από εκείνο των Ελληνοκυπρίων συναδέλφων τους.

Τα ιστορικά γεγονότα για τα κοινά προβλήματα, τους κοινούς αγώνες και τις κοινές θυσίες των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων εργαζομένων, δίνουν στην Κύπρο μερικά σημαντικά μηνύματα. Πρώτο, ότι τα κοινά προβλήματα ενώνουν τους εργαζομένους στους αγώνες τους, ανεξάρτητα από εθνικότητα, θρησκεία, φυλή και ότι για αυτά τα προβλήματα οι εργαζόμενοι είναι υποχρεωμένοι να αγωνίζονται μαζί όσα εμπόδια και όσες δυσκολίες συναντήσουν. Δεύτερο, ότι οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι που ζουν στον ίδιο χώρο, θα αντιμετωπίζουν όπως και στο παρελθόν τα ίδια προβλήματα που για τη λύση τους θα οδηγούνται σε

¹³ Κύπρος Γ. Τενεκίδης, Ιστορία – Προβλήματα και αγώνες του Λαού, Βιβλιοπωλείων της Εστίας Ι. Δ. Κολλάρου & Σιας Α.Ε., Αθήνα σ. 433

κοινούς αγώνες. Τρίτο, ότι η ίδια η ζωή δεκάδων χρόνων και αιώνων έδειξε σε κάθε Ελληνοκύπριο και Τουρκοκύπριο που ενδιαφέρεται πραγματικά για το μέλλον της Κύπρου ότι για να είναι πάντα σίγουρο και σταθερό πρέπει να περνά μέσα από την συνύπαρξη και ανάπτυξη των αρμονικών σχέσεων μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

4.4. Τάσεις προς διένεξη και διαχωρισμό

4.4.1. Εθνικισμός

Ο ελληνικός εθνικισμός στην Κύπρο αναπτύχθηκε κάτω από την ηγεσία της Ορθόδοξης Εκκλησίας και το αίτημα του Ελληνοκυπριακού πληθυσμού για Ένωση με την Ελλάδα και επεκτάθηκε μέσα από το εκπαιδευτικό σύστημα. Το αίτημα της Ένωσης κινητοποίησε όλους σχεδόν τους Ελληνοκύπριους αγρότες το 1931. Σε αντίθεση ο Τούρκικος εθνικισμός δεν είχε κάνει την εμφάνιση του. Για αυτό τον λόγο ο αντιαποικιακός αγώνας στην Κύπρο ήταν καθαρά Ελληνική υπόθεση και πήρε τη μορφή όχι μόνο αγώνα για την αποτίναξη της αποικιακής διακυβέρνησης, αλλά και της επιδίωξης για Ένωση με την Ελλάδα.¹⁴

Υπήρχαν διάφοροι λόγοι για την καθυστερημένη ανάπτυξη του Τούρκικου Εθνικισμού στην Κύπρο. Είναι γεγονός ότι οι ηγέτες των Τουρκοκυπρίων αντέδρασαν με δηλώσεις στο Ελληνικό αίτημα για Ένωση, από νωρίς. Το κύριο αίτημα της Τουρκοκυπριακής ηγεσίας ήταν για τη συνέχιση της Βρετανικής διακυβέρνησης.

Η Βρετανική αποικιακή Κυβέρνηση χρησιμοποίησε Τουρκοκύπριους Αντιπροσώπους στη Νομοθετική Συνέλευση σαν αντίβαρο προς το Ελληνοκυπριακό εθνικό αίτημα που συνεχώς πρόβαλλαν οι Έλληνες αντιπρόσωποι στη Συνέλευση. Στην αποικιακή Νομοθετική Συνέλευση, Βρετανοί υπάλληλοι της αποικιακής Διοίκησης και Τουρκοκύπριοι αντιπρόσωποι συμπλήρωναν ακριβώς τον αριθμό των Ελληνοκυπρίων αντιπροσώπων.

Ορισμένοι Τουρκοκύπριοι άρχισαν να επηρεάζονται από Εθνικιστικές ιδέες που προέρχονταν από το Τούρκικο Κράτος κατά την αρχή του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Παρέμειναν όμως πιστοί στους Βρετανούς. Δημιουργήθηκαν ορισμένες πολιτικές οργανώσεις, αλλά δεν απέκτησαν μεγάλη σημασία.

Για να υπάρξει πλήρης ανάπτυξη του Τούρκικου εθνικιστικού κινήματος στην Κύπρο, έπρεπε να υπάρξει ενθάρρυνση από την Τουρκία, πολιτική διοργάνωση και το συναίσθημα ότι προερχόταν κάποια απειλή από την πλευρά των Ελληνοκυπρίων.

---

¹⁴ Κύπρος Γ. Τενεκίδης, Ιστορία – Προβλήματα και αγώνες του Λαού, Βιβλιοπωλείων της Εστίας Ι. Δ. Κολλάρου & Σιας Α.Ε., Αθήνα σ. 434

4.4.2. Η οργάνωση του διαχωρισμού

Η Βρετανική Κυβέρνηση επιδίωκε αδιάλλακτα να διατηρήσει την παρουσία της στην Κύπρο για στρατηγικούς λόγους, αλλά κυρίως για να ικανοποιήσει την άκρα δεξιά του Συντηρητικού Κόμματος. Φαίνεται πως η ύπαρξη της Τούρκικης Μειονότητας παρουσίαζε μια καλή βάση για την απόφαση αυτή.

Το βρετανικό Υπουργείο Εξωτερικών είχε αρχίσει να παροτρύνει την Άγκυρα να ενδιαφερθεί περισσότερο για την Κύπρο. Ως τότε η Τουρκία είχε δείξει ελάχιστο δημόσιο ενδιαφέρον για την Κύπρο. Αν και ο πυρήνας του πρώτου Τουρκοκυπριακού Πολιτικού Κόμματος οργανώθηκε το 1942, η Τουρκοκυπριακή κοινότητα δεν δραστηριοποιήθηκε πολιτικά ως το 1955. Στα επόμενα τρία χρόνια αναπτύχθηκε μια κοινοτική πολιτική δομή, όχι μόνο σαν αποτέλεσμα των προσπαθειών των Τουρκοκυπρίων ηγετών να αποτρέψουν την Ένωση, αλλά και λόγω της ενθάρρυνσης Βρετανών και Τούρκων επισήμων που επιδίωκαν να διασφαλίσουν τα στρατηγικά συμφέροντα των χωρών τους.

Οι Κοινοτικές Συνελεύσεις που ιδρύθηκαν σύμφωνα με το νέο Σύνταγμα έδωσαν επίσημα έδρανα από τα οποία οι εθνικιστές και των δύο πλευρών διέδιδαν τις απόψεις τους. Ακόμη και το ως τότε ενιαίο Κυπριακό Συνεργατικό Κίνημα διαιρέθηκε σε Ελληνικό και Τουρκικό και επιβλεπόταν από την αντίστοιχη Κοινοτική Συνέλευση.¹⁵

Οι διαιρετικές πρόνοιες του συντάγματος δημιούργησαν πολλές φορές σε μέλη της μιας κοινότητας το συναίσθημα ότι συναγωνίζονταν με μέλη της άλλης για εργοδότηση. Αυτό συνέβη ιδιαίτερα με τη Δημόσια Υπηρεσία.

Οι ίδιες πρόνοιες που συνιστούσαν περιορισμούς στην ανεξαρτησία της Κύπρου έγιναν συγχρόνως κεκτημένα δικαιώματα για τους Τουρκοκύπριους. Ενώ η Κυπριακή κυβέρνηση βασίστηκε στην αδέσμευτη πολιτική για να αφαιρέσει τους περιορισμούς, η Τουρκοκυπριακή ηγεσία βασίστηκε σε αντικομμουνιστικό προσανατολισμό για να διατηρήσει αυτά που έβλεπε σαν κεκτημένα δικαιώματα. Τα ίδια στοιχεία που εμφανίζονταν σαν περιορισμοί στην ανεξαρτησία της Κύπρου μπορούσαν να εμφανισθούν και σαν εγγυήσεις για τους Τουρκοκύπριους. Εξυπηρετούσαν περισσότερο τα συμφέροντα της διατήρησης της θέσεως της συντηρητικής ηγεσίας παρά της μάζας των Τουρκοκυπρίων.

Κατά τα χρόνια 1968 – 1974, παρουσιάστηκε μια τάση επαναπροσέγγισης μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων σε πολιτικό επίπεδο και σε οικονομικό επίπεδο. Στο πολιτικό επίπεδο μια σειρά επεισοδίων δείχνει τις προσπάθειες φωτισμένων Τουρκοκυπρίων και την καταπιεστική ατμόσφαιρα στην κοινότητα τους. Στο οικονομικό επίπεδο το

¹⁵ Κύπρος Γ. Τενεκίδης, *Ιστορία – Προβλήματα και αγώνες του Λαού*, Βιβλιοπωλείων της Εστίας Ι. Δ. Κολλάρου & Σιας Α.Ε., Αθήνα σ. 435

Τουρκοκυπριακό εργατικό δυναμικό το 1970 ανήλθε στους 45.000 ανθρώπους.

4.4.3. Η οικονομική θέση των Τουρκοκυπρίων

Η αστική τάξη της Κύπρου ήταν Ελληνοκυπριακή και όχι Τουρκοκυπριακή, ακόμα και στα χρόνια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η παραδοσιακή θέση των Μουσουλμάνων σαν άρχουσα τάξη που αποτελείτο από διοικητικούς άρχοντες και γαιοκτήμονες δεν ενθάρρυνε την οικονομική πρωτοβουλία σε εμπορικούς τομείς, που αφέθηκαν στα χέρια των ραγιάδων.

Η κατάσταση δεν άλλαξε κατά τη διάρκεια της βρετανικής διακυβέρνησης. Το 1901 εξασκούν το επάγγελμα τους στην Κύπρο 32 Έλληνες γιατροί, 5 που άνηκαν σε άλλες εθνικότητες και κανένας Τουρκοκύπριος. Υπήρχαν 28 Έλληνες ιδιοκτήτες φαρμακείων, 10 άλλων εθνικοτήτων και ένας Τούρκος. Υπήρχαν 42 Έλληνες δικηγόροι, 5 άλλων εθνικοτήτων και 7 Τούρκοι. Υπήρχαν οκτώ εφημερίδες και μια Τούρκικη. Στην αστυνομική δύναμη υπήρχαν 281 μουσουλμάνοι και 387 Χριστιανοί. Σε αυτή την περίοδο οι Τουρκοκύπριοι αποτελούσαν το ένα τέταρτο περίπου του πληθυσμού της Κύπρου.

Αυτά τα στοιχεία είναι μια σαφής ένδειξη ότι ο μεγάλος αριθμός του ελέγχου της οικονομίας από τους Ελληνοκύπριους δεν οφειλόταν σε κάποια Ελληνική συνομωσία ή σε δυσμενείς διακρίσεις σε βάρος των Τουρκοκυπρίων, αλλά σε ιστορικούς και πολιτιστικούς λόγους, που ίσχυαν κατά τη διάρκεια της βρετανικής διακυβέρνησης. Αυτό δεν οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι Τουρκοκύπριοι ήταν σε χαμηλότερο οικονομικό επίπεδο από τους Ελληνοκύπριους. Το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα των Τουρκοκυπρίων ήταν το 1961, 20% χαμηλότερο από εκείνο των Ελληνοκυπρίων. Αυτό είναι φυσικό διότι οι περισσότεροι επιχειρηματίες και μέλη των επιστημονικών επαγγελμάτων ήταν Ελληνοκύπριοι. Οι περισσότεροι Τουρκοκύπριοι εργάτες ήταν μέλη των ίδιων των συντεχνιών με τους Ελληνοκύπριους μέχρι το 1958.

Το 1971 το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα των Τουρκοκυπρίων ήταν κατά 50 % χαμηλότερο από αυτό των Ελληνοκυπρίων. Το μέσο εισόδημα για τους Τουρκοκύπριους ήταν 150 λίρες ενώ για τους Ελληνοκύπριους ήταν 300 λίρες. Η Τουρκοκυπριακή ηγεσία έχει ισχυρισθεί ότι αυτό οφειλόταν σε δυσμενείς διακρίσεις σε βάρος των Τουρκοκυπρίων από την Κυπριακή Κυβέρνηση.

Η προσπάθεια της Τουρκοκυπριακής ηγεσίας να επιβάλει μια πολιτική όπου οι Τουρκοκύπριοι θα αγόραζαν μόνο από άλλους Τουρκοκύπριους, άρχισε από το 1950, έτσι ώστε μέχρι το 1963 να δημιουργηθεί μια ξεχωριστή τουρκοκυπριακή οικονομία, με αυτούς τους περιορισμούς και με τους περιορισμούς στη διακίνηση των Τουρκοκυπρίων όπως και την προσπάθεια να δημιουργηθούν ξεχωριστές τουρκοκυπριακές βιομηχανίες, οι Τουρκοκύπριοι στερήθηκαν των ευνοϊκών οικονομικών συνθηκών μιας ενοποιημένης κυπριακής αγοράς.

Ως το 1969 οι Τουρκοκύπριοι είχαν όφελος από την οικονομική βοήθεια προς την Κύπρο από το πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών. Αυτό συνέβαινε επειδή η Τουρκοκυπριακή ηγεσία επέμενε να δίνεται η οικονομική βοήθεια προς τους Τουρκοκύπριους πολίτες όχι μέσω της Κυπριακής Κυβέρνησης, αλλά μέσω της ηγεσίας. Αυτή η διαδικασία δεν ήταν αποδεκτή ούτε στα Ηνωμένα Έθνη. Βέβαια οι Τουρκοκύπριοι σαν άτομα είχαν το δικαίωμα, όπως όλοι οι Κύπριοι πολίτες, να κάνουν αίτηση στην κυβέρνηση για να συμμετάσχουν σε προγράμματα που χρηματοδοτούνταν από το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών. Ένα από τα αιτήματα της Τουρκοκυπριακής αντιπολίτευσης ήταν να συνεργασθεί η Τουρκοκυπριακή ηγεσία με την Κυπριακή Κυβέρνηση, ώστε να απολαμβάνουν οι Τουρκοκύπριοι των ωφελημάτων του προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.

Οι ταχυδρομικές υπηρεσίες διακόπηκαν, γιατί οι λειτουργοί των ταχυδρομείων αποκλείστηκαν από τις περιοχές που ελέγχονταν από την Τουρκοκυπριακή ηγεσία. Στα μικτά χωριά και πόλεις που υπήρχαν ταχυδρομικές υπηρεσίες, οι Τουρκοκύπριοι εμποδίζονταν από την Τουρκοκυπριακή ηγεσία να τις χρησιμοποιούν.

Η Τουρκοκυπριακή ηγεσία είχε διακόψει τους δεσμούς τους με το συντεχνιακό κίνημα της Κύπρου και την προστασία του, τους είχε απομονώσει, περιορίζοντας την ελευθερία διακίνησης τους και τη δυνατότητα επαφής με τους Ελληνοκύπριους επιχειρηματίες και κυβερνητικούς λειτουργούς, προσπάθησε να δημιουργήσει μια ξεχωριστή οικονομία μικρής κλίμακας και επέμενε στο να ενεργεί σαν ενδιάμεσος για όλες τις σχέσεις των Τουρκοκυπρίων με την κυβέρνηση και να ελέγχει μέρος του εδάφους της Δημοκρατίας.

4.5. Εκτίμηση της κατάστασης

Οι Τουρκοκύπριοι ήταν σε αριθμητικά μειονεκτική θέση κατά τα επεισόδια του 1964 – 1967. Οι διακοινοτικές συγκρούσεις τους είχαν οδηγήσει στην αποδοχή της συγκέντρωσης, στον περιορισμό της διακίνησης από μια ηγεσία εξαρτημένη από τη στρατιωτική και οικονομική υποστήριξη της Τουρκίας και το διαχωριστικό έλεγχο του τουρκοκυπριακού πληθυσμού για την διατήρηση της θέσης της. Με τη σειρά του αυτό οδήγησε στον αποκλεισμό από την ευημερία που η Κύπρος απολάμβανε από το 1964 μέχρι το 1974. Η ηγεσία μπορούσε να περιορίζει αποτελεσματικά τον βαθμό της αντιπολίτευσης με βάση τον ισχυρισμό της ηγεσίας ότι η κοινότητα έπρεπε να παραμείνει ενωμένη για να είναι σε θέση να αντιμετωπίζει την πλειοψηφία.

Οι Ελληνοκύπριοι απαλλάγηκαν από όλους τους περιορισμούς του καθεστώτος του 1960 και εξασφάλισαν οικονομική ευημερία και διεθνή αναγνώριση. Οι πολιτικές τους συνδιαλλαγές με τους Τουρκοκύπριους αλυσοδέθηκαν λόγω της στρατιωτικής απειλής της Τουρκίας και των επεμβάσεων της δικτατορίας που κυβερνούσε στην Ελλάδα.

5. ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ ΤΟΥ 1974

5.1. Προοπτικές για τις σχέσεις μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων

Με την τούρκικη κατοχή, το κυπριακό πρόβλημα έχει γίνει διεθνές πρόβλημα, διότι έχει σαν κύριο στόχο την επανένωση της Κύπρου, τη διατήρηση της Ανεξαρτησίας και τη συμβίωση των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων.

Ανάμεσα στις δύο κοινότητες έχουν σημειωθεί ορισμένες παρατηρήσεις οι οποίες αφορούν και τις μελλοντικές τους σχέσεις:

- Η πιο σημαντική είναι ότι μεταξύ των δύο κοινοτήτων, έχουν κινητοποιηθεί διεργασίες που ενισχύουν την ταύτιση τους με το Κυπριακό κράτος. Η παρουσία του Τούρκικου στρατού και των εποίκων από την Τουρκία είναι πολύ πιθανό να ενισχύει το συναίσθημα των Τουρκοκυπρίων ότι είναι Κύπριοι.
- Με την παρουσία του Τούρκικου στρατού στο νησί, η Τουρκοκυπριακή ηγεσία δεν μπορεί να παρουσιάζει το επιχείρημα της ανάγκης για μονολιθική ενότητα.
- Μεταξύ των Ελλήνων της Κύπρου, η ταύτιση με το κυπριακό κράτος εξελισσόταν από τον καιρό της ανεξαρτησίας. Η δημόσια έκφραση της ταύτισης περιοριζόταν κατά την περίοδο της δικτατορίας στην Ελλάδα.
- Φαίνεται ότι επιτέλους η πολιτική ιδεολογία συσχετίζεται, τώρα που ο διαχωρισμός είναι σχεδόν ολοκληρωτικός, με τα δεδομένα της παραδοσιακής συνύπαρξης. Η παραδοσιακή συνύπαρξη δεν διακόπηκε ποτέ τελείως.

Ο μύθος για τη βαθιά έχθρα μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων έχει διατηρηθεί από εκείνους που προσπαθούν να πείσουν τους συμπολίτες τους και την παγκόσμια κοινή γνώμη ότι οι δύο κοινότητες δεν μπορούν να ζήσουν μαζί. Είναι ένας μύθος ο οποίος έπρεπε να είχε ξεχαστεί από καιρό.¹⁶

Σε πολλά μικτά χωριά σήμερα οι άνθρωποι ζουν ειρηνικά και φιλικά, εργάζονται και συνεργάζονται μαζί όπως παλιά, χωρίς ο πόλεμος του 1974 να τους επηρεάσει καθόλου.

Οι Τούρκοι της Κύπρου που ζουν στο βόρειο τμήμα του νησιού, είναι θύματα της Τούρκικης κατοχής, όπως και οι Έλληνες της Κύπρου που ζουν στο νότιο τμήμα του νησιού.

---

¹⁶ Κύπρος Γ. Τενεκίδης, Ιστορία – Προβλήματα και αγώνες του Λαού, Βιβλιοπωλείων της Εστίας Ι. Δ. Κολλάρου & Σιας Α.Ε., Αθήνα σ. 439 - 442

5.2. Κατεχόμενα – Ελεύθερες περιοχές

Το γεγονός ότι μέχρι σήμερα υπάρχει ακόμη η νεκρή ζώνη, οφείλεται στις διαδοχικές αποτυχίες των άπειρων κύκλων διαπραγματεύσεων, που οργανώθηκαν κυρίως με την υποστήριξη των Ηνωμένων Εθνών. Οι διαπραγματεύσεις αυτές είχαν αρχίσει περίπου το 1964, πολύ πριν έρθουν τα τούρκικα στρατεύματα στο νησί και για την αρμοδιότητα τους επικεφαλής ήταν ο διεθνής οργανισμός.

Από το 1974 και μετά, όπου η κυπριακή τραγωδία είχε φτάσει στο αποκορύφωμα της, τέσσερις συνολικά Γενικοί Γραμματείς διαδέχθηκαν ο ένας τον άλλον σε αυτή τη θέση και ασχολήθηκαν με το θέμα. Παρά το γεγονός ότι όλοι τους ήταν άνθρωποι που σε άλλα σημεία της γης απέδειξαν την ικανότητα τους να πείθουν, στο ζήτημα των κυπριακών διαπραγματεύσεων δεν τα κατάφεραν.

Το διαμεσολαβητικό έργο των Γενικών Γραμματέων των Ηνωμένων Εθνών θα πρέπει να χαρακτηριστεί ως «ένα εγκώμιο στην υπομονή», παρά ένας ύμνος στη διπλωματική δεινότητα.¹⁷

5.2.1. Το ζήτημα της εξουσίας

Ήδη το 1977, με την υπογραφή των συμφωνιών μεταξύ του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και του Ραούφ Ντενκτάς, οι δύο κοινότητες συμφώνησαν να οικοδομήσουν «μια δικοινοτική ανεξάρτητη ομοσπονδιακή δημοκρατία». Η συμφωνία αυτή είναι αδιαμφισβήτητη εκ μέρους των Ελληνοκυπρίων, οι οποίοι δεν θα είχαν δεχτεί κάτι τέτοιο στη δεκαετία του '60, τότε που η τούρκικη εισβολή θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί.

Ο Ραούφ Ντενκτάς, που απαιτούσε πάνω από όλα την αναγνώριση της Τούρκικης Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου, δεν τον ενδιέφερε η εγκαθίδρυση της ομοσπονδίας στο νησί. Στην περίπτωση που οι Κύπριοι θα πρέπει να οικοδομήσουν μια κοινή πολιτική οντότητα, θα πρέπει μάλλον να ακολουθήσουν το πρότυπο μιας συνομοσπονδίας. Η συνομοσπονδία δίνει στα κράτη τη δυνατότητα να διαχωριστούν ανά πάσα στιγμή, χωρίς βία.

Τον Αύγουστο του 1997, όπου οι διακοινοτικές συμφωνίες είχαν διακοπεί εξαιτίας του Ραούφ Ντενκτάς για ένα περίπου χρόνο, είχαν θέσει το ζήτημα να συσταθεί μια συνομοσπονδία ανάμεσα στην Τούρκικη Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου και της Ελληνοκυπριακής Διοίκησης. Σύμφωνα με τη γνώμη του Ραούφ Ντενκτάς η συνομοσπονδία θα αποτελούσε μια μακρινή διαδικασία για την επιβεβαίωση της τουρκοκυπριακής μειονότητας.

Προβλήματα προκύπτουν και στο συνταγματικό επίπεδο, όπως είναι το πρόβλημα προεδρίας της Δημοκρατίας. Για τους Ελληνοκύπριους συνομιλητές, η κορυφή του Κράτους πρέπει να είναι δικέφαλη, με πρόεδρο

¹⁷ Πιερ Μπλαν, ο Διαμελισμός της Κύπρου. Η Γεωπολιτική ενός διχασμένου νησιού, Ολκος ΕΠΕ, Αθήνα 2003 σ. 33

Ελληνοκύπριο και αντιπρόεδρο Τουρκοκύπριο, ο καθένας από τους οποίους θα εκλέγεται και από τις δύο κοινότητες. Αντίθετα ο Ραούφ Ντενκτάς εκτιμά ότι, για να σεβαστούν την πολιτική ισότητα, θα πρέπει να εφαρμόσουν μια νέα προεδρία.

Στη μάχη για την εξουσία, που ισοδυναμεί ουσιαστικά με αγώνα για την αναγνώριση, κάθε πλευρά αναζητεί εξωτερικά στηρίγματα. Στην αναζήτηση αυτή το πλεονέκτημα το έχει η Κυπριακή Δημοκρατία. Πολλές χώρες υποστηρίζουν την ιδέα μιας ενιαίας εθνικής κυριαρχίας, της κυριαρχίας δηλαδή της Κυπριακής Δημοκρατίας. Εκτός από τις αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών, που διαρκώς επιβεβαιώνουν την ύπαρξη στην Κύπρο μιας ενιαίας εθνικής κυριαρχίας, η κίνηση των αδεσμεύτων, στην οποία ο πρόεδρος Μακάριος διαδραμάτισε πρωταρχικό ρόλο, εξασφαλίζει στους Ελληνοκύπριους σημαντική υποστήριξη. Αλλά και οι χώρες της Κοινοπολιτείας, ανάμεσα στις οποίες ανήκουν και ορισμένα μέλη της κίνησης των αδεσμεύτων, υποστηρίζουν την αρχή μιας ενιαίας εθνικής κυριαρχίας στην Κύπρο.

Παρά τις προσπάθειες που καταβάλει ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Ραούφ Ντενκτάς για να προσεγγίσει τις ισλαμικές χώρες, οι οποίες και αυτές αρνούνται την ύπαρξη του παράνομου καθεστώτος του. Μόνο ορισμένες από αυτές χώρες δέχτηκαν την ύπαρξη του παράνομου καθεστώτος, οι οποίες όμως δεν έδωσαν συνέχεια στην απόφασή τους. Γεγονός είναι ότι οι ισλαμικές χώρες αισθάνονται ευγνωμοσύνη απέναντι στους Ελληνοκύπριους, διότι τους παρείχαν πάντοτε υποστήριξη στις παλαιστινιακές υποθέσεις.

5.2.2. Η μάχη για τη γη

Καμία εδαφική πρόταση από τους Γενικούς Γραμματείς δεν έγινε ποτέ αποδεκτή και από τις δύο κοινότητες ταυτόχρονα. Ήδη από το 1977, οι συμφωνίες σε επίπεδο κορυφής επέβαλαν μια κατανομή της γης «με γνώμονα την παραγωγικότητα και την οικονομική βιωσιμότητα της».¹⁸ Λογικό είναι πως όταν πρόκειται για διαπραγματεύσεις σχετικά με το ποια συγκεκριμένα εδάφη θα αποδοθούν σε καθεμιά από τις δυο κοινότητες του νησιού, τότε τα κριτήρια αυτά υπόκεινται σε διαφορετικές ερμηνείες.

Είναι φανερό ότι στην εδαφική διεκδίκηση των Ελληνοκυπρίων εκκρεμούν ορισμένες καταστάσεις. Η πιο σημαντική αφορά την ανάκτηση μέρους των εδαφών, που αποσκοπεί στην εγκατάσταση του μέγιστου αριθμού Ελληνοκυπρίων προσφύγων, οι οποίοι το 1974 έφταναν τους 200. 000.

Οι Τουρκοκύπριοι υπερισχύουν τόσο από ποσοτική όσο και από ποιοτική άποψη διότι διαθέτουν μια σημαντική επιφάνεια που αντιπροσωπεύει το 37% της επικράτειας. Η επιφάνεια αυτή περικλείει ένα μεγάλο ποσοστό της πιο εύφορης γεωργικής γης, καθώς και μια αξιόλογη αναλογία των τουριστικότερων ακτών του νησιού. Ο Ραούφ Ντενκτάς δεν είναι διαθετειμένος

¹⁸ Πιερ Μπλαν, ο Διαμελισμός της Κύπρου. Η Γεωπολιτική ενός διχασμένου νησιού, Ολκος ΕΠΕ, Αθήνα 2003 σ. 36

να εκχωρήσει κανένα κομμάτι από τα εδάφη που βρίσκονται στην κατοχή του «Ψευδοκράτους», επειδή εκεί βρίσκονται Τουρκοκύπριοι πρόσφυγες καθώς και έποικοι από την Ανατολία και την Μαύρη θάλασσα.

Η πόλη Βαρώσι η οποία υπάγεται στην Αμμόχωστο, αποτελούσε πριν το 1974 όλο τον δυναμισμό του νησιού. Ήταν κτισμένη σε απόσταση λίγων μέτρων από το εμπορικό λιμάνι της Αμμοχώστου και αυτό της έδωσε το πλεονέκτημα να αναπτύξει τις δραστηριότητες του τουρισμού, μιας και δεν είχε ποτέ οικονομικά προβλήματα.

Οι Τουρκοκύπριοι μετά το 1974, φρόντισαν ώστε ο τούρκικος στρατός να εγκατασταθεί στην πόλη αυτή και να την περιφρουρήσει, εμποδίζοντας έτσι οποιονδήποτε Τουρκοκύπριο ή Τούρκο έποικο να εγκατασταθεί στην πόλη εκείνη. Η «πόλη των ονείρων» όλων των Ελληνοκυπρίων, έχει γίνει σήμερα μια «πόλη φάντασμα».

Από το 1977 και μετά, στις διακοινοτικές διαπραγματεύσεις, η πόλη γίνεται αντικείμενο ενός πραγματικού παζαρέματος από τον Τουρκοκύπριο ηγέτη. Ο λόγος που ο Ραούφ Ντενκτάς εκμεταλλεύεται σε τέτοιο βαθμό το Βαρώσι, είναι γιατί οι Ελληνοκύπριοι διατηρούν ακόμη το ενδιαφέρον τους για την πόλη, έστω κι αν με την πάροδο του χρόνου τα κτίρια έχουν καταστραφεί.

5.3. Δυνατότητα επιστροφής

Το ζήτημα του δικαιώματος επιστροφής τοποθετείται επίσης στο επίκεντρο της διπλωματικής μάχης, που διεξάγεται ανάμεσα στους συνομιλητές των δύο κοινοτήτων. Από το 1974 και μετά, όσες περιουσίες Τουρκοκυπρίων εγκαταλείφθηκαν στην Ελεύθερη Κύπρο, βρίσκονται υπό τη διαχείριση του κυπριακού κράτους. Με τον τρόπο αυτό, ένα ολοκληρωμένο σύστημα ενοικίασης που οργανώθηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών, επιτρέπει σε Ελληνοκύπριους πρόσφυγες, να εκμεταλλεύονται αυτές τις περιουσίες, καθιστώντας όμως ταυτόχρονα δυνατή και την ανά πάσα στιγμή απόδοση τους στους αρχικούς δικαιούχους.¹⁹

Οι διάφοροι λόγοι που ωθούν τον Ραούφ Ντενκτάς να αρνείται το δικαίωμα της επιστροφής είναι ο φόβος του μήπως ένα τέτοιο δικαίωμα βοηθήσει την κατά πολύ πολυπληθέστερη ελληνική κοινότητα να υπερισχύσει δημογραφικά στο βόρειο τμήμα της Κύπρου.

Σε περίπτωση επανένωσης, ο τουρισμός της Ελεύθερης Κύπρου θα απειλείται από τον ανταγωνισμό μιας τουριστικής βιομηχανίας στη βόρεια ζώνη, όπου η φυσική ομορφιά των ακτών προσφέρει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης.

---

¹⁹ Πιερ Μπλαν, ο Διαμελισμός της Κύπρου. Η Γεωπολιτική ενός διχασμένου νησιού, Ολκος ΕΠΕ, Αθήνα 2003 σ. 42

5.4. Ανασφάλεια

Οι μεταπτώσεις που γνώρισε στο πρόσφατο παρελθόν το νησί, έκαναν και τις δύο κοινότητες να λάβουν σοβαρά μέτρα για την αντιμετώπιση του ζητήματος της ασφάλειας.

Κατά την άποψη των τουρκοκυπριακών αρχών, η ασφάλεια είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες για τη διευθέτηση της νησιώτικης διαμάχης. Με το πρόσχημα της ασφάλειας, οι τουρκοκυπριακές αρχές έθεσαν σαν όρο σε οποιαδήποτε επίλυση του Κυπριακού, ο τούρκικος στρατός θα παραμείνει στο νησί.

Η διεκδίκηση να διατηρηθεί η τουρκική παρουσία στο νησί έχει ιδιαίτερο αρνητικό αντίκτυπο στους Ελληνοκύπριους, οι οποίοι από την εποχή της εισβολής του 1974, τρέφουν συναισθήματα φόβου και μίσους απέναντι στον τούρκικο στρατό.

Η διεκδίκηση των Ελληνοκυπρίων για ασφάλεια και η αξίωση τους να αποχωρήσουν από το έδαφος τα τούρκικα στρατεύματα, είναι πράγματι νόμιμη, αφού μόνο η αποχώρηση τους θα είναι η εγγύηση μιας πραγματικής ανεξαρτησίας του νησιού.

5.5. Οικονομική εκμετάλλευση της Κατεχόμενης γης

Όταν το 1974, το νησί χωρίστηκε σε δύο ζώνες, ο βορράς συγκέντρωνε μεγάλο μέρος του οικονομικού πλούτου του, κι αυτό οφείλεται στη μεγάλη κατοχή του τουριστικού δυναμισμού του νησιού, αφού διέθετε το 65% της ξενοδοχειακής δυναμικότητας καθώς και το 87% των υπό ανέγερση ξενοδοχειακών μονάδων. Κατείχε επίσης το 65% της καλλιεργημένης επιφάνειας και των 60% των υδάτινων πόρων για άρδευση. Στη ζώνη αυτή παραγόταν και το 80% των εσπεριδοειδών, καθώς και το 46% της συνολικής βιομηχανικής παραγωγής.

Η οικονομική βοήθεια από την Άγκυρα, αλλά και το άνοιγμα της αγοράς της Ανατολής, μιας αγοράς που βρισκόταν σε πλήρη άνθηση λόγω κυρίως της δημογραφικής ανάπτυξης στην Τουρκία, αποτελούσαν αξιόλογα πλεονεκτήματα για τους Τουρκοκύπριους που αναζητούσαν καλύτερες συνθήκες ζωής.

Μετά από δύο δεκαετίες οι Τουρκοκύπριοι διαπιστώνουν ότι τα σημερινά αποτελέσματα της οικονομίας απέχουν πολύ από αυτά που είχαν υπολογίσει.

Για παράδειγμα αν στις Ελεύθερες Περιοχές το ακαθάριστο εθνικό προϊόν υπερβαίνει τα 14.500 δολάρια ανά κάτοικο, στα Κατεχόμενα μόλις που αγγίζει τις 4.500 δολάρια ανά κάτοικο.²⁰ Η αδυναμία του παραγωγικού συστήματος μπορούσε κάποτε να δικαιολογηθεί από την τραυματική εξέλιξη του 1974. Ωστόσο η φυγή των Ελληνοκυπρίων προς τις Ελεύθερες Περιοχές,

²⁰ Πιερ Μπλαν, ο Διαμελισμός της Κύπρου. Η Γεωπολιτική ενός διχασμένου νησιού, Ολκος ΕΠΕ, Αθήνα 2003 σ. 49

αποδείχτηκε ολέθριο για τους Τουρκοκύπριους, αφού εκείνοι αποτελούσαν την «κινητήρια δύναμη της οικονομίας του νησιού».

Ο αποκλεισμός του παράνομου καθεστώτος από τη διεθνή κοινότητα, εντάθηκε μετά το ψήφισμα που εξέδωσε το δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στις 5 Ιουλίου του 1994. Στη δικαστική απόφαση αναφέρεται ότι «στην περίπτωση προϊόντος με προέλευση την Κύπρο, τα πιστοποιητικά της υγειονομικής υπηρεσίας μπορούν να εκδίδονται μόνο από την Κυπριακή Δημοκρατία». Επομένως δεν θα εισάγονται γεωργικά προϊόντα από τα Κατεχόμενα, όσο οι τουρκοκυπριακές αρχές δεν αποφασίζουν να διαλύσουν το παράνομο καθεστώς και να συγχωνευθούν με τα θεσμικά όργανα της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Εκτός από την πιο πάνω προαναφερθέντα δικαστική απόφαση, οι Τουρκοκύπριοι έχουν να αντιμετωπίσουν ακόμη μια πιο ισχυρή, η οποία λέει « όποια ξένη εταιρεία επιχειρήσει να μεταβεί στα Κατεχόμενα και συγκεκριμένα στο παράνομο αεροδρόμιο του Ερκάν και στα παράνομα λιμάνια της Κερύνειας και της Αμμοχώστου με αεροπλάνο ή με πλοίο, θα απαγορευτεί αμέσως η είσοδος της στις Ελεύθερες Περιοχές.

Το σύνολο λοιπόν των εξαναγκαστικών μέτρων που επιβλήθηκαν από τους Ελληνοκύπριους πλήττει κυρίως τον τουρισμό στην βόρεια Κύπρο, ένα τομέα ο οποίος έχει πολύ μεγαλύτερες δυνατότητες ανάπτυξης, δεδομένου ότι οι Τουρκοκύπριοι κατέχουν ένα μεγάλο μέρος της ιστορικής κληρονομιάς της Κύπρου, καθώς και απέραντες πανέμορφες παραλίες.

6. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ ΣΤΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

6.1. Ενσωμάτωση

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών 120.000 Τουρκοκύπριοι, έχουν μεταβεί από το 2003 στις Ελεύθερες Περιοχές για να διεκδικήσουν τα δικαιώματα και τις περιουσίες που τους ανήκουν. Οι Τουρκοκύπριοι σύμφωνα με το νόμο του Κυπριακού Κράτους δικαιούνται ίση μεταχείριση με τους Ελληνοκυπρίους. Εισέρχονται στις Ελεύθερες περιοχές και αποσκοπούν στην απόκτηση Πιστοποιητικού γεννήσεως, κυπριακού διαβατηρίου και κυπριακής ταυτότητας. Μέχρι σήμερα έχουν δοθεί 77.631 πιστοποιητικά γεννήσεως, 64.098 κυπριακά διαβατήρια και 39.269 κυπριακές ταυτότητες σε Τουρκοκύπριους.

Το Υπουργείο Εσωτερικών θεωρείται ο βασικός κηδεμόνας των περιουσιών των Τουρκοκυπρίων. Οι Τουρκοκύπριοι που αποφασίζουν να διεκδικήσουν μέσω Δικαστηρίου τις περιουσίες τους στις Ελεύθερες περιοχές, το Υπουργείο Εσωτερικών είναι υποχρεωμένο να συντηρεί και να επιδιορθώνει τα σπίτια των Τουρκοκυπρίων, προκειμένου να τους τα

παραδώσουν, εφόσον έχει προηγηθεί η έγκριση από το Δικαστήριο, η απόκτηση πίσω των περιουσιών τους.

Το σύνολο των τουρκοκυπριακών περιουσιών στην Κύπρο ανέρχεται στις 848.858 δεκάρια, από τα οποία τα 600.000 δεκάρια βρίσκονται στις Ελεύθερες περιοχές, δηλαδή το 14.3% της συνολικής έκτασης των Ελεύθερων περιοχών.

Τα μέτρα στήριξης που έχουν ληφθεί από το Υπουργείο Εσωτερικών και αφορά συγκεκριμένα τους Τουρκοκύπριους είναι τα εξής:

- Κέντρα πληροφόρησης σε όλες τις επαρχιακές διοικήσεις εκτός της Πάφου, όπου έχουν τοποθετηθεί διερμηνείς Τούρκικης γλώσσας για την καλύτερη εξυπηρέτησή τους.
- Έχουν δοθεί έντυπα αιτήσεων που αφορούν την απόκτηση επίσημων εγγράφων μεταφρασμένα στην Τούρκικη γλώσσα για την διευκόλυνση τους.
- Έχει δοθεί ο χάρτης της Κύπρου μεταφρασμένος στα Τούρκικα για την καλύτερη διακίνηση τους στις Ελεύθερες περιοχές.
- Έχει δοθεί ο χάρτης δικαιωμάτων του πολίτη για τη χρήση των Τουρκοκυπριακών περιουσιών, μεταφρασμένο στα Τούρκικα
- Έχουν δοθεί σπίτια στους Τουρκοκύπριους που εγκαθίστανται μόνιμα στις Ελεύθερες περιοχές και το κράτος μεριμνά για την παραχώρηση και επιδιόρθωση τους.

6.2. Απασχόληση

Η Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, εξυπηρετεί μέσω των επαρχιακών Γραφείων Εργασίας, όλους τους Κύπριους πολίτες χωρίς καμία διάκριση ως προς το φύλο, την καταγωγή και τη θρησκεία. Προσφέρει εξυπηρέτηση σε άτομα που επιθυμούν να εργαστούν ή αναζητούν καλύτερη απασχόληση και σε εργοδότες που αναζητούν προσωπικό. Παρέχει επίσης πληροφόρηση σε προγράμματα κατάρτισης που οργανώνει η Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού.

Συγκεκριμένα οι τομείς απασχόλησης που έχουν αυξημένη ζήτηση και μπορούν οι Τουρκοκύπριοι να εργαστούν στις Ελεύθερες περιοχές είναι:

- Τομέα Πληροφορικής (τεχνικοί, προγραμματιστές).
- Τουριστική Βιομηχανία (βοηθοί κουζίνας, καθαριστές, τραπεζοκόμοι).
- Οικοδομική Βιομηχανία (εργάτες, οικοδόμοι, ελαιοχρωματιστές).
- Ξυλουργική Βιομηχανία (εργάτες, επιπλοποιοί, ξυλουργοί).
- Μεταλλοβιομηχανία (συγκολλητές, βαφείς αυτοκινήτων).
- Ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις (ηλεκτρολόγοι).
- Γεωργία, Κτηνοτροφία και Ιχθυοτροφία (εργάτες).
- Αρτοποιεία και Ζαχαροπλαστεία (εργάτες).
- Σταθμοί Βενζίνης και Πλυντήρια Αυτοκινήτων / Συνεργεία Καθαρισμού (εργάτες).

- Υπεραγορές και άλλες Εμπορικές Επιχειρήσεις / Κρεοπωλεία.

7. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΕΠΑΝΕΝΩΣΗ

7.1. Διαδικασία άνοιγμα οδοφράγματος

Η απόρριψη της λύσης από τον Ραούφ Ντενκτάς δημιούργησε εκρηκτική κατάσταση στα Κατεχόμενα. Ο γηραιός Τουρκοκύπριος ηγέτης έβλεπε το χαλί να φεύγει κάτω από τα πόδια του, ένιωθε την αμφισβήτηση για πρώτη φορά στην πεντηκονταετή πολιτική πορεία όπου κυριάρχησε στην πολιτική ζωή της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Οι επαφές των ξένων μεσολαβητών με την αντιπολίτευση, υπέρ της ένταξης μιας επανενωμένης Κύπρου, δημιούργησαν νέα δεδομένα.²¹

Στις 16 Απριλίου 2003, ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, υπέγραψε στην Αθήνα την Συνθήκη Προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μετά το 1974, είναι ίσως η πρώτη φορά που δημιουργήθηκαν ανατροπές στα δεδομένα του Κυπριακού προβλήματος. Η Κύπρος ήταν πλέον μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αυτό δεν θα μπορούσε να αγνοηθεί στις επόμενες ειρηνευτικές πρωτοβουλίες.

Στις 23 Απριλίου 2003, ο Ραούφ Ντενκτάς αποφασίζει την διακίνηση εντός και εκτός του κατοχικού οδοφράγματος. Αυτή η κίνηση του Τουρκοκύπριου ηγέτη δυσκόλεψε τα πράγματα για την κυπριακή κυβέρνηση. Χιλιάδες Τουρκοκύπριοι και Ελληνοκύπριοι, επισκέφτηκαν την άλλη πλευρά της Γραμμής Αττίλα (πράσινη γραμμή). Το κατοχικό καθεστώς προσπάθησε με αυτή την κίνηση του να αντισταθμίσει τις αρνητικές εντυπώσεις από την απόρριψη του Σχεδίου.

Στο μεταξύ χιλιάδες Ελληνοκύπριοι επισκέφτηκαν τις περιουσίες τους και τα χωριά τους στα κατεχόμενα. Η εικόνα που αντίκρισαν ήταν τελείως διαφορετική από αυτή που άφησαν πριν από τριάντα χρόνια. Το βόρειο τμήμα του νησιού είχε κατακλυστεί από Τούρκους έποικους. Η συγκίνηση από την επιστροφή στους τάφους των προγόνων τους, όταν αντίκρισαν τα σπίτια που μεγάλωσαν, τις πλατείες που έπαιζαν όταν ήταν μικρά παιδιά, τους βάρυνε την καρδιά. Η ελπίδα της επιστροφής ήταν μεγάλη. Οι όροι όμως που υπήρχαν στο Σχέδιο Ανάν, σχετικά με το περιουσιακό, την επιστροφή των προσφύγων και των εποίκων και η αποξένωση που ένιωσαν από τους κατοίκους της άλλης πλευράς τους προκάλεσε μεγάλο σοκ και τους έβαλε σε δεύτερες σκέψεις.

Από τον Δεκέμβριο του 1999, που ξεκίνησαν οι πρόσφατες συνομιλίες, μέχρι το τέλος Μαρτίου του 2004, δηλαδή λίγο πριν την επίσημη ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ελληνοκυπριακή πλευρά κατέβαλε κάθε προσπάθεια ώστε να επιτευχθεί η πρόοδος. Αντίθετα, η τούρκικη και

²¹ Μιχάλης Ιγνατίου, Σχέδιο Ανάν το Μυστικό Παζάρι, Α. Α. Λιβάνη, σ. 93

τουρκοκυπριακή πλευρά δεν συνομιλούσαν καθ' όλη τη διάρκεια του 2001, τους τελευταίους μήνες του 2002 και από το Μάρτιο του 2003 έως το Φεβρουάριο του 2004.

Καθ' όλη τη διάρκεια του 2003 μόνο η Ελληνοκυπριακή πλευρά πίεζε να επαναρχίσουν οι συνομιλίες, για να μπορέσουν να συμπληρωθούν μέχρι την 1^η Μαρτίου 2004, αφήνοντας έτσι δύο μήνες για μια σωστή εκστρατεία πριν από τα δημοψηφίσματα, που θα γίνονταν πριν από την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση την 1^η Μαΐου 2004.

7.2. Σχέσεις Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων μετά το δημοψήφισμα

Με το άνοιγμα των οδοφραγμάτων στις 23 Απριλίου 2003, μια νέα κατάσταση δημιουργήθηκε στην Κύπρο, επιτρέποντας επαφές και καθημερινές σχέσεις μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Για πρώτη φορά από το 1974, οι επαφές μεταξύ των δύο κοινοτήτων έγιναν δυνατές σε ποικίλα επίπεδα και ένταση. Παρ' όλα αυτά, ένας σημαντικός αριθμός Ελληνοκυπρίων αρνήθηκε να έχει συγκεκριμένες δραστηριότητες ή να έρθει σε οποιαδήποτε επαφή με την άλλη πλευρά.

Για μερικούς άρχισε μια νέα εποχή με καταλυτικές συνέπειες στη ζωή τους, καθώς και η έναρξη των εντατικών σχέσεων των συναλλαγών μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Κάποιοι όμως αντιμετώπισαν με άρνηση τη νέα κατάσταση φοβούμενοι τις οποιοσδήποτε αρνητικές επιπτώσεις που θα επέφερε η λύση του Κυπριακού.

Ένα μήνα μετά το δημοψήφισμα στην Κύπρο που έγινε στις 24 Απριλίου 2004, δηλαδή ένα χρόνο μετά το άνοιγμα των συνόρων, το 42.4% των Ελληνοκυπρίων δήλωσαν ικανοποιημένοι με την κατάσταση, το 34% δήλωσαν ούτε ικανοποιημένοι, ούτε δυσαρεστημένοι. Όσον αφορά τις προοπτικές για επανένωση το 55.2% των Ελληνοκυπρίων δήλωσε ότι επιθυμεί να βρεθεί μια λύση ενώ το 28.2% δήλωσε ότι προτιμά την διαίρεση του νησιού, υπό τη μορφή είτε της παρούσας κατάστασης, είτε ύπαρξης δύο ξεχωριστών κρατών. Η ιδέα της μόνιμης διαίρεσης εκφράστηκε από το 41% των νέων ηλικίας 18 – 24.²²

Τα αποτελέσματα σχετικά με τις επισκέψεις στο βόρειο τμήμα του νησιού, δείχνουν ότι το 2004 το 46.9% του ενήλικου πληθυσμού αρνήθηκε να περάσει τη διαχωριστική γραμμή, ενώ το 2003 το 54% πέρασαν το οδόφραγμα μέσα σε περίοδο 8 μηνών.

Σχετικά με το Σχέδιο Ανάν το 61.9% υποστήριξε ότι θα στήριζε το Σχέδιο αν παρέχονταν οι εγγυήσεις για ασφαλή εφαρμογή των προνοιών του, κάτι που ήταν η κύρια ανησυχία των Ελληνοκυπρίων.

Εκτός των κύριων πολιτικών θεμάτων άμεσα συνδεδεμένων με την επανεγκατάσταση και το Σχέδιο Ανάν, η έρευνα έδειξε ότι υπάρχει κάποια

²² ηλεκτρονική διεύθυνση http://3rd-dyslexia-international.org/ngcontent.cfm?a_id=4421

αισιοδοξία για επιτυχείς και ειρηνικές σχέσεις και συναναστροφές μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Το 53% των Ελληνοκυπρίων δήλωσε ότι θα χρειαζόταν μόνο ένας χρόνος ή λιγότερο για επιτυχή συνεργασία μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Περίπου το ένα τέταρτο, ανέφερε το ίδιο αναφορικά με το να ζουν ως γείτονες, να έχουν κοινωνικές σχέσεις και συναναστροφή και να συνεργάζονται σε οικονομικές επιχειρήσεις.²³ Το 52% ανέφερε ότι ο γάμος μεταξύ των δύο κοινοτήτων δεν πρόκειται να υπάρξει ποτέ. Οι κάτοικοι της Λευκωσίας είναι πιο αισιόδοξοι όσο αφορά τις επιτυχείς συναναστροφές με τους Τουρκοκύπριους παρά με κάτοικους άλλων περιοχών. Οι πρόσφυγες είναι πιο αισιόδοξοι για επιτυχείς σχέσεις και συναναστροφές Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων.

7.3. Η προσωπική γνώμη μερικών Ελληνοκυπρίων μετά το δημοψήφισμα

Η Κύπρος μετά την εισβολή του 1974 είχε κοπεί στα δύο με ένα οδόφραγμα. Τα οδοφράγματα αυτά κάλυψαν μια διαχωριστική γραμμή 180 χιλιομέτρων, το λεγόμενο «τείχος». Ο κόσμος συνήθιζε να ζει με αυτό το τείχος μέχρι που άνοιξαν τα οδοφράγματα στις 23 Απριλίου 2003. Αν και δεν υπήρξαν προκλητικές ενέργειες ή αιματοχυσίες, οι αόρατοι φραγμοί έμειναν μέσα στις ψυχές των Ελληνοκυπρίων. Εντούτοις, η συχνή επίσκεψη των Τουρκοκυπρίων στις υπεραγορές στο νότιο τμήμα του νησιού, για ψώνια και των Ελληνοκυπρίων στα καζίνο στο βόρειο τμήμα του νησιού, η καχυποψία, η παράνοια, η επιφύλαξη παραμένουν.

Ακόμη και με ανοιχτά τα οδοφράγματα, δεν υπάρχει ένα κοινό όραμα για το πώς θα πρέπει να είναι η ζωή σε μια ενωμένη Κύπρο. Για το αν θα υπάρξουν σχέδια για κοινές εκδόσεις, για κοινά πρακτορεία ειδήσεων, για μεταφράσεις ποιητικών συλλογών, διηγημάτων και μυθιστορημάτων, για κοινά σχολεία, για δίγλωσσα νηπιαγωγεία, για κοινά κέντρα γυναικών και νέων, για κοινές λέσχες για τους Τουρκοκύπριους και τους Ελληνοκύπριους ηλικιωμένους, έτσι ώστε να μπορούν να παίζουν χαρτιά, να λένε τον καφέ, να μιλούν για τους παλιούς καιρούς με καλές και κακές αναμνήσεις.

Μετά από τόσα χρόνια το σχέδιο του διαχωρισμού του νησιού, έχει επιτευχθεί. Έχει κτιστεί ένα τείχος στα μυαλά όλων των Ελληνοκυπρίων. Τριάντα χρόνια χωρίς καμιά επαφή ανάμεσα τους και η παραπληροφόρηση κατάφεραν τις δύο κοινότητες να βλέπουν η μια την άλλη ως ξένη και όχι σαν ενωμένη. Η Κύπρος έχει ήδη ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση και καμιά κοινότητα δεν μπορεί να θεωρήσει την άλλη ως δικούς της ανθρώπους, ότι όλοι είναι ίσοι και ότι δεν υπάρχει τίποτα που να τους κάνει να διαφέρουν μεταξύ τους

Αν μετά από τόσα χρόνια οι Ελληνοκύπριοι δεν κτίσουν ένα μέλλον μαζί με τους Τουρκοκύπριους, θα μείνουν για πάντα κολλημένοι στην κατάρα που λέγεται «κυπριακό πρόβλημα». Θα πρέπει να φανούν αρκετά ώριμοι ώστε να δοκιμάσουν αυτό που λέγεται «ειρήνη» και να κάνουν ο ένας βήματα

²³ ηλεκτρονική διεύθυνση http://3rd-dyslexia-international.org/ngcontent.cfm?a_id=4421

προς τον άλλο. Τότε θα καταλάβουν πως η ζωή θα τους προσφέρει ευκαιρίες, έτσι ώστε να την φτιάξουν όπως αυτή την θέλουν. Τίποτε δεν μένει το ίδιο. Όλα αλλάζουν με τον καιρό. Οι αντιλήψεις, οι ιδέες, οι παρεξηγήσεις γκρεμίζονται με τον καιρό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

8. ΣΥΛΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

8.1. Εισαγωγικό σημείωμα

Στις 23 Απριλίου 2003, το κατοχικό καθεστώς επέτρεψε για πρώτη φορά τη μαζική είσοδο των Ελληνοκυπρίων στις Κατεχόμενες περιοχές. Έκτοτε, καταγράφονται ημερησίως μερικές χιλιάδες διελεύσεις Ελληνοκυπρίων στις υπό τουρκική κατοχή περιοχές. Το 2004, κατά μέσο όρο 3.200 Ελληνοκύπριοι επισκέφθηκαν τις Κατεχόμενες περιοχές ημερησίως, ενώ για τους πρώτους πέντε μήνες του 2005, παρατηρείται αύξηση των επισκέψεων κατά 22% σε σύγκριση με τους πρώτους πέντε μήνες του 2004.

Κατά το 2004, καταγράφηκαν 2.152.469 διελεύσεις Τουρκοκυπρίων προς τις Ελεύθερες περιοχές, κατά μέσο όρο 5.890 διελεύσεις την ημέρα. Κατά το πρώτο πεντάμηνο του 2005 καταγράφηκαν 862.615 διελεύσεις Τουρκοκυπρίων προς τις Ελεύθερες περιοχές. Ο μέσος όρος καθημερινών διελεύσεων, κατά το διάστημα αυτό ήταν 5.750. Οι Τουρκοκύπριοι κατά την παραμονή τους στις Ελεύθερες περιοχές προβαίνουν σε διάφορες δαπάνες (Ψώνια, Φαγητό κ.λ.π.), ενώ σημαντικός αριθμός έρχεται στις Ελεύθερες περιοχές για εργασία.

Στις 2 – 4 Μαΐου 2003, το Κέντρο Ερευνών του Cyprus College είχε διενεργήσει με την συνεργασία της Κεντρικής Τράπεζας παρόμοια δειγματοληπτική έρευνα με σκοπό τον προσδιορισμό των δαπανών Ελληνοκυπρίων στις Κατεχόμενες περιοχές και Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας εκείνης, η μέση δαπάνη κατά άτομο των Ελληνοκυπρίων στις τουρκοκρατούμενες περιοχές ήταν £12,00 και η μέση δαπάνη κατά άτομο των Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές ήταν £5,68 κατανεμημένη ως εξής:

Για τους Ελληνοκύπριους:	Μεταφορικά	£5,75
	Φαγητό και Ποτά	£3,90
	Ψώνια	£1,13
	Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία	£0,15
	Καζίνο, νυχτερινά κέντρα	£0,67
	Άλλες δαπάνες	<u>£0,40</u>
	Σύνολο	£12,00
Για τους Τουρκοκύπριους:	Ασφάλεια οχημάτων	£0,48
	Ταξί	£0,09
	Αγορά καυσίμων	£0,28
	Άλλα μεταφορικά	£0,15
	Φαγητό και ποτά	£1,08
	Ψώνια	£3,44
	Άλλες δαπάνες	<u>£0,16</u>
	Σύνολο	£5,68²⁴

²⁴ Στατιστικά στοιχεία από την έρευνα που διενήργησε το Κέντρο Ερευνών του Cyprus College σε συνεργασία της Κεντρικής Τράπεζας

Έχοντας λοιπόν υπόψη την παραπάνω έρευνα, σχεδιάστηκε το ερευνητικό μέρος της παρούσας εργασίας, η οποία επικεντρώθηκε στα δύο ερωτηματολόγια που απαντήθηκαν τόσο από τους Ελληνοκύπριους, όσο και από τους Τουρκοκύπριους. Η ερευνητική παρουσίαση ξεκινά με την παράθεση των ερευνητικών στόχων και υποθέσεων.

8.2. Στόχοι της έρευνας

Η παρούσα έρευνα αποσκοπούσε να διερευνήσει τους κύριους παράγοντες που δημιουργήθηκαν από το άνοιγμα των οδοφραγμάτων, κυρίως στο οικονομικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα οι ερευνητικοί στόχοι της έρευνας ήταν:

1. Να προσδιορισθούν οι δαπάνες ανά άτομο, ώστε να δοθεί μια γενική εικόνα, κατά πόσο τα χρήματα που ξοδεύουν οι Τουρκοκύπριοι στις Ελεύθερες περιοχές είναι λιγότερα ή περισσότερα από αυτά που ξοδεύουν οι Ελληνοκύπριοι στις Κατεχόμενες περιοχές.
2. Ποιοι είναι οι κυριότεροι λόγοι, που ωθούν τις δύο κοινότητες να επισκέπτονται τις αντίθετες περιοχές.

8.3. Υποθέσεις της έρευνας

Με βάση τα ευρήματα του Κέντρου ερευνών του Cyprus College που πραγματοποίησε σε συνεργασία με την Κεντρική τράπεζα το Μάιο του 2003, οι ερευνητικές υποθέσεις διαμορφώθηκαν ως εξής:

1. Υποθέτουμε πως οι Ελληνοκύπριοι δαπανούν περισσότερα χρήματα στις Κατεχόμενες περιοχές, από ότι οι Τουρκοκύπριοι στις Ελεύθερες περιοχές.
2. Υποθέτουμε πως για τους Ελληνοκύπριους οι κυριότεροι λόγοι επίσκεψης τους στις Κατεχόμενες περιοχές, είναι περισσότερο συναισθηματικοί παρά οικονομικοί, ενώ για τους Τουρκοκύπριους οι κυριότεροι λόγοι επίσκεψης τους στις Ελεύθερες περιοχές είναι περισσότερο οικονομικοί παρά συναισθηματικοί.

9. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

9.1. Δείγμα

Στην παρούσα έρευνα, έλαβαν μέρος 100 Ελληνοκύπριοι και 100 Τουρκοκύπριοι, ηλικίας 18 – 65 ετών. Όλοι όσοι συμμετείχαν, εξετάστηκαν κατά την είσοδο ή την έξοδο τους από το Οδόφραγμα του Λήδρα Πάλας στη Λευκωσία.

9.2. Διαδικασία της έρευνας

1)Φάση προθέρμανσης

Η όλη διαδικασία ξεκίνησε με ερωτήσεις προθέρμανσης, έτσι ώστε οι συμμετέχοντες να νιώσουν άνετα με τις ερευνήτριες. Η αρχική ερώτηση που διατυπώθηκε σε όλους είναι αν ανυπομονούν να περάσουν το οδόφραγμα και να επισκεφθούν μέρη τα οποία έχουν 31 χρόνια να τα επισκεφθούν. Ακολούθησαν στη συνέχεια κι άλλες ερωτήσεις προθέρμανσης, μέχρι να φτάσουμε στο σημείο όπου ο συμμετέχοντας θα ένιωθε άνετα με τις ερευνήτριες.

Στη συνέχεια τους ζητήσαμε 5 λεπτά από το χρόνο τους για να μας απαντήσουν τα δύο ερωτηματολόγια.

Την προθέρμανση ακολούθησε η κύρια έρευνα.

2)Κύρια έρευνα

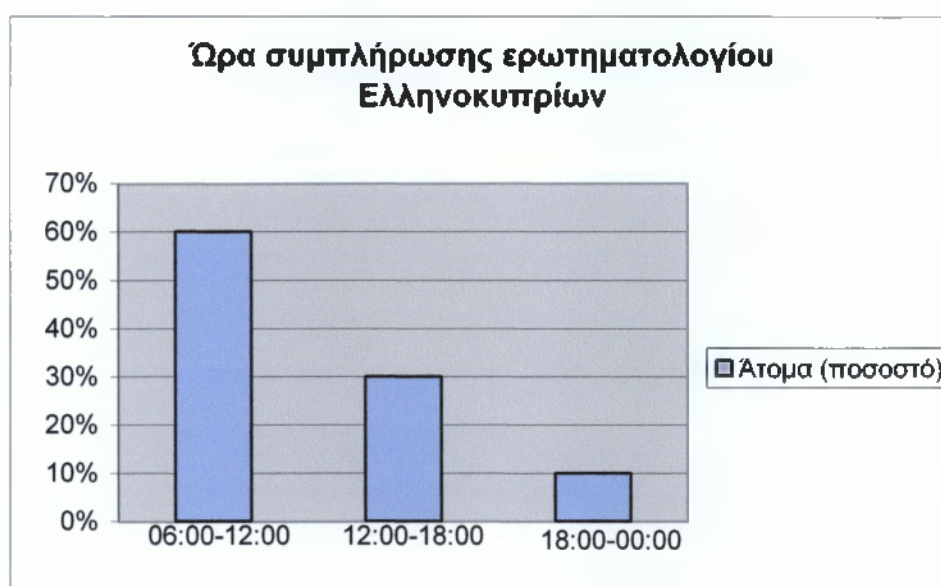
Στην κύρια έρευνα χρησιμοποιήθηκαν δύο ερωτηματολόγια. Το πρώτο ερωτηματολόγιο, είχε ως στόχο να μελετήσει τους κύριους λόγους επίσκεψης των δύο πλευρών στις αντίθετες περιοχές και το δεύτερο ερωτηματολόγιο, είχε ως στόχο να μελετήσει των ύψος των δαπανών των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων. Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν αναλυτικά με πίνακες και ραβδογράμματα τα στατιστικά στοιχεία που προκύπτουν από τα δύο ερωτηματολόγια και θα γίνει μια σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο κοινοτήτων, έτσι ώστε να δειχθεί κατά πόσο το άνοιγμα των οδοφραγμάτων επηρέασε αρνητικά ή θετικά την οικονομία της Κυπριακής Δημοκρατίας.

9.3. Ανάλυση αποτελεσμάτων

Ερωτηματολόγιο 1^ο Επισκέψεις Ελληνοκυπρίων στα Κατεχόμενα

Άτομα (ποσοστό)	Ώρα συμπλήρωσης ερωτηματολογίου
60%	06:00 – 12:00
30%	12:00 – 18:00
10%	18:00 – 00:00

Πίνακας 1.1: Ποσοστό απαντήσεων σχετικά με την ώρα συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου

Διάγραμμα 1.1: Ποσοστό απαντήσεων σχετικά με την ώρα συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου

Η ώρα συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων διεξήχθησαν από τις 06:00 το πρωί μέχρι τις 12:00 τα μεσάνυχτα στο οδόφραγμα του Λήδρα Πάλας. Για τις υπόλοιπες ώρες δηλαδή από τις 12:01 τα μεσάνυχτα μέχρι και τις 05:59 το πρωί δεν έχουμε καθόλου στοιχεία σχετικά με την προσέλευση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων από και προς τις Κατεχόμενες περιοχές αντίστοιχα. Παρατηρούμε σύμφωνα με το διάγραμμα 1.1 πως υπάρχει μια αυξημένη προσέλευση των Ελληνοκυπρίων προς τις Κατεχόμενες περιοχές κατά τις πρωινές ώρες, που πιθανόν να πρόκειται για άτομα που θέλουν να

επισκεφθούν τους τόπους καταγωγής τους ή για προσκυνήματα. Το ποσοστό που σημειώνεται κατά τις απογευματινές ώρες είναι πιο μικρό σε σύγκριση με το ποσοστό που σημειώθηκε τις πρωινές ώρες και πιθανόν να πρόκειται για αυτούς που έχουν σκοπό να κάνουν τα ψώνια τους. Κατά τις βραδινές ώρες το ποσοστό προσέλευσης προς τις Κατεχόμενες περιοχές είναι αρκετά χαμηλό και μάλλον πρόκειται για τους Ελληνοκύπριους που ο κύριος σκοπός τους είναι η ψυχαγωγία τους στα Κατεχόμενα.

Άτομα (ποσοστό)	Αριθμός επισκέψεων
60%	1-5
24%	6-10
8%	11-20
8%	>21

Πίνακας 1.2 : Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με την συχνότητα επισκέψεων στα κατεχόμενα

Διάγραμμα 1.2 : Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με την συχνότητα επισκέψεων στα κατεχόμενα

Όσον αφορά το διάγραμμα 1.2 παρατηρούμε πως οι Ελληνοκύπριοι αρχικά εισέρχονται στις Κατεχόμενες περιοχές για να επισκεφθούν τον τόπο καταγωγής τους και για να θαυμάσουν τις υπέροχες ομορφιές που κρύβει ο Πενταδάκτυλος, μετά από 32 χρόνια κατοχής από τον Τούρκικο στρατό. Μετά

από ορισμένο αριθμό επισκέψεων η επιθυμία των Ελληνοκυπρίων να ξαναεπισκεφθούν τα κατεχόμενα μειώνεται με το πέρασμα των χρόνων. Αυτοί που συνεχίζουν να εισέρχονται στα κατεχόμενα είναι συνήθως αυτοί που θέλουν να ψυχαγωγηθούν συνήθως στα καζίνα και να ψωνίσουν.

Ατομα (ποσοστό)	Πρόθεση επίσκεψης
10%	Μέσα σε μια βδομάδα
26%	Μέσα σε ένα μήνα
64%	Όχι σύντομα

Πίνακας 1.3: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με την πρόθεση επανάληψης της επίσκεψης στα Κατεχόμενα.

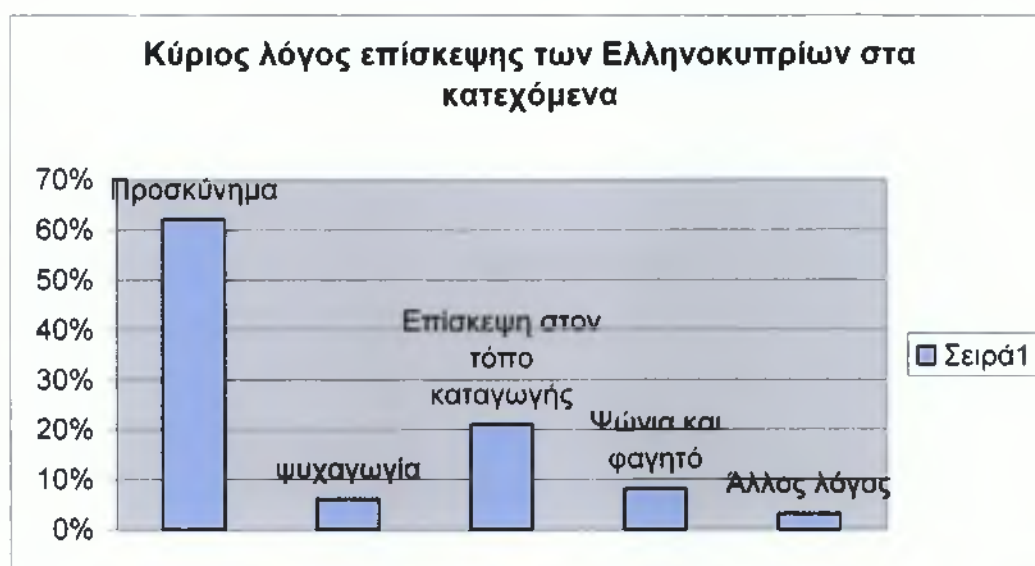
Διάγραμμα 1.3: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με την πρόθεση επανάληψης της επίσκεψης στα Κατεχόμενα.

Σχετικά με την πρόθεση επανάληψης της επίσκεψης των Ελληνοκυπρίων στα Κατεχόμενα, οι περισσότεροι απάντησαν «όχι σύντομα» και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι Ελληνοκύπριοι δεν έχουν κάποιο σημαντικό λόγο να ξαναεπισκεφθούν τα κατεχόμενα σύντομα. Το ποσοστό που γνώριζε πότε ακριβώς είχε πρόθεση να ξαναεπισκεφθεί τις Κατεχόμενες περιοχές είναι

αρκετά μικρό σε σύγκριση με αυτό που δεν είχε πρόθεση επανάληψης της επίσκεψης σύντομα.

Άτομα (ποσοστό)	Κύριος λόγος επίσκεψης
62%	Προσκύνημα
6%	Ψυχαγωγία
21%	Επίσκεψη στον τόπο καταγωγής
8%	Ψώνια και φαγητό
3%	Άλλος λόγος

Πίνακας 1.4: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με τους λόγους επίσκεψης στα κατεχόμενα.

Διάγραμμα 1.4: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με τους λόγους επίσκεψης στα κατεχόμενα.

Όσον αφορά τους κύριους λόγους επίσκεψης των Ελληνοκυπρίων στα Κατεχόμενα πρέπει να σημειωθεί πως οι περισσότεροι Ελληνοκύπριοι που εισέρχονται προς τις Κατεχόμενες περιοχές είναι οι Πρόσφυγες. Για αυτούς ο κύριος λόγος επίσκεψης τους είναι καθαρά για προσκύνημα και για επίσκεψη στον τόπο καταγωγής. Οι μη πρόσφυγες συνήθως εισέρχονται προς τα Κατεχόμενα για ψώνια και ψυχαγωγία. Αυτοί που έζησαν την τούρκικη εισβολή δηλαδή οι πρόσφυγες αντιδρούν τελείως διαφορετικά με αυτούς που δεν την έζησαν από κοντά δηλαδή ένας πρόσφυγας δεν έχει ποτέ σκοπό να μεταβεί στα κατεχόμενα για ψώνια, γνωρίζοντας ότι τα χρήματα που θα δώσει θα ανήκουν αποκλειστικά στο λεγόμενο «Ψευδοκράτος».

Άτομα (ποσοστό)	Αριθμός ατόμων που ταξίδεψαν μαζί
14%	1
76%	2-5
10%	>5

Πίνακας 1.5: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με τον αριθμό των ατόμων που ταξιδεύουν μαζί στα κατεχόμενα

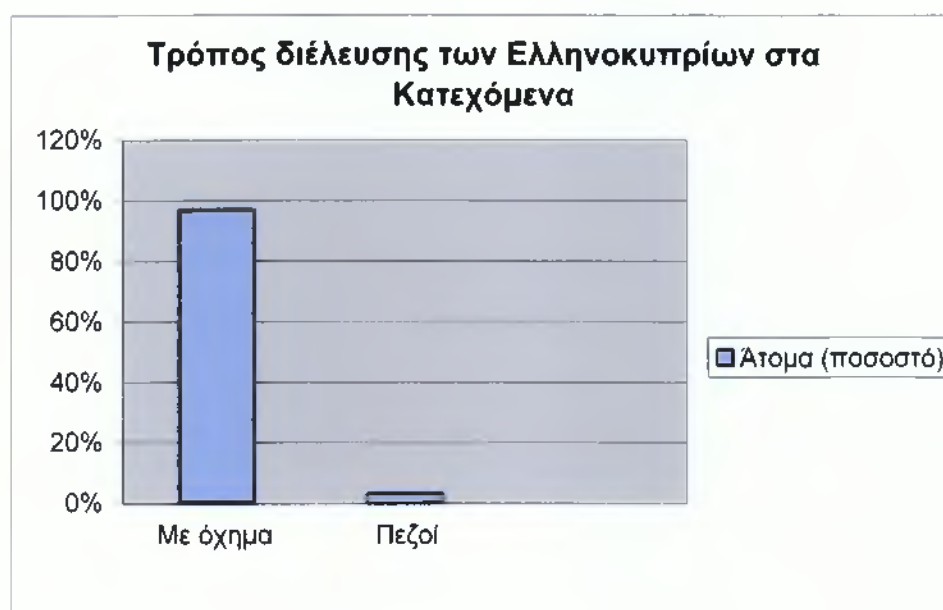

Διάγραμμα 1.5: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με τον αριθμό των ατόμων που ταξιδεύουν μαζί στα κατεχόμενα

Οι Ελληνοκύπριοι όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 1.5, προτιμούν να εισέρχονται στα Κατεχόμενα με την οικογένεια τους ή με άλλα φιλικά πρόσωπα. Ο κυριότερος λόγος που ταξιδεύουν οικογενειακός είναι να γνωρίσουν τα παιδιά τους και να μάθουνε αυτά που δεν μπορούσαν να δούνε τόσα χρόνια υπό τούρκικης κατοχής. Αυτοί που ταξιδεύουν μόνοι τους είναι πιθανόν να είναι τα άτομα που θέλουν να διασκεδάσουν στα καζίνα.

Άτομα (ποσοστό)	Τρόπος διέλευσης
97%	Με δικό σας όχημα
3%	Πεζοί

Πίνακας 1.6: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με τον τρόπο διέλευσης στα κατεχόμενα

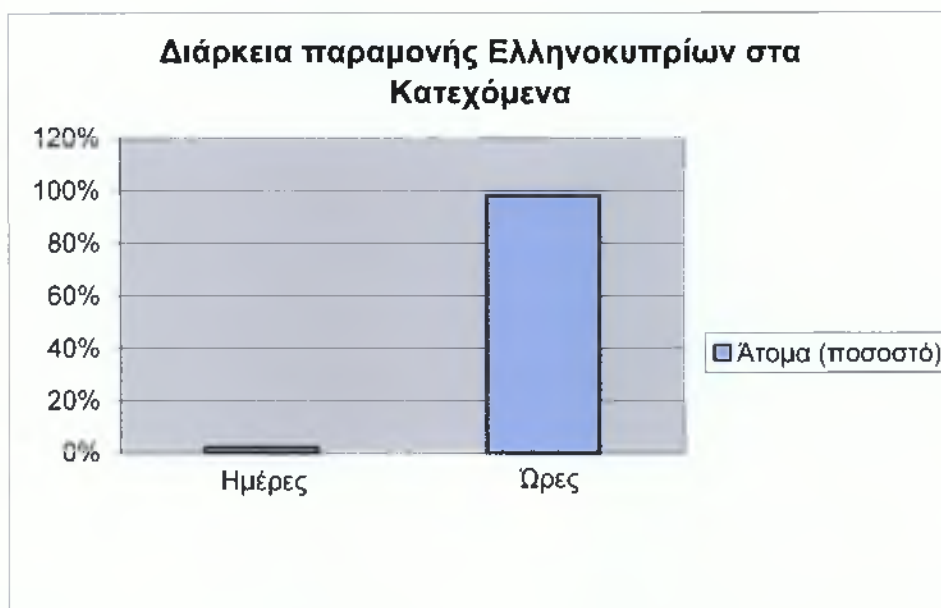
Διάγραμμα 1.6: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με τον τρόπο διέλευσης στα κατεχόμενα

Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 1.6. το 97% των Ελληνοκυπρίων προτιμούν να επισκέπτονται τα Κατεχόμενα με τα δικά τους οχήματα. Μόλις το 3% των Ελληνοκυπρίων προτιμούν να μεταβαίνουν στα Κατεχόμενα με τα πόδια και πιθανόν να πρόκειται για αυτούς που δεν μπορούν να οδηγήσουν, άτομα ηλικιωμένα και να βρίσκουν κάποιου άλλου είδους μεταφορικό μέσο π.χ. κάποιο ταξί που να τους περιμένει στην άλλη πλευρά των οδοφραγμάτων.

Άτομα (ποσοστό)	Διάρκεια παραμονής
2%	Ημέρες
98%	Ώρες

Πίνακας 1.7: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με την διάρκεια παραμονής τους στα κατεχόμενα

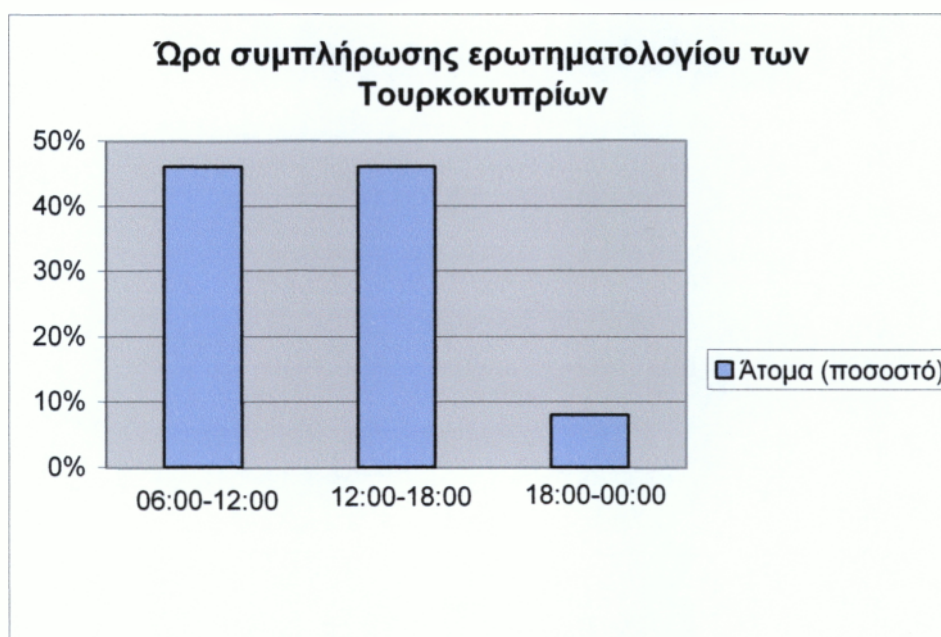
Διάγραμμα 1.7: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με την διάρκεια παραμονής τους στα κατεχόμενα

Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 1.7, το 98% των Ελληνοκυπρίων δεν επιθυμεί να διανυκτερεύσει σε ξενοδοχεία στα Κατεχόμενα για διάφορους προσωπικούς λόγους. Το 2% των ατόμων που δήλωσαν ότι διανυκτέρευσαν για ημέρες είναι πιθανόν αυτοί που ξενυχτούν μέχρι και τις πρωινές ώρες στα καζίνα και διαμένουν σε φιλικά πρόσωπα.

Ερωτηματολόγιο 1^ο
Επισκέψεις Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές

Άτομα (ποσοστό)	Ώρα συμπλήρωσης ερωτηματολογίου
46%	06:00 – 12:00
46%	12:00 – 18:00
8%	18:00 – 00:00

Πίνακας 2.1.: Ποσοστό απαντήσεων σχετικά με την ώρα συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου

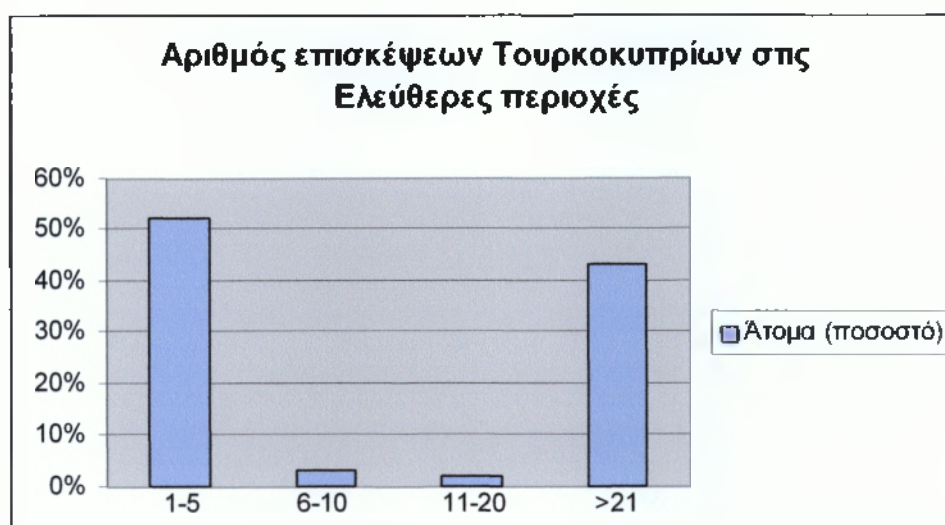

Διάγραμμα 2.1.: Ποσοστό απαντήσεων σχετικά με την ώρα συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τόσο η διέλευση των Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές όσο και κατά τις απογευματινές ώρες οφείλεται καθαρά σε προσωπικά οφέλη, δηλαδή για ψώνια, για εργασία, για την απόκτηση προσωπικών εγγράφων π.χ. διαβατήρια, ταυτότητες, για την διεκδίκηση των περιουσιακών τους στοιχείων στις Ελεύθερες περιοχές. Το υπόλοιπο 8% των Τουρκοκυπρίων δήλωσε ότι εισέρχεται για ψυχαγωγία σε νυχτερινά κέντρα και εστιατόρια.

Άτομα (ποσοστό)	Αριθμός επισκέψεων
52%	1-5
3%	6-10
2%	11-20
43%	>21

Πίνακας 2.2.: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με την συχνότητα των επισκέψεων στις ελεύθερες περιοχές

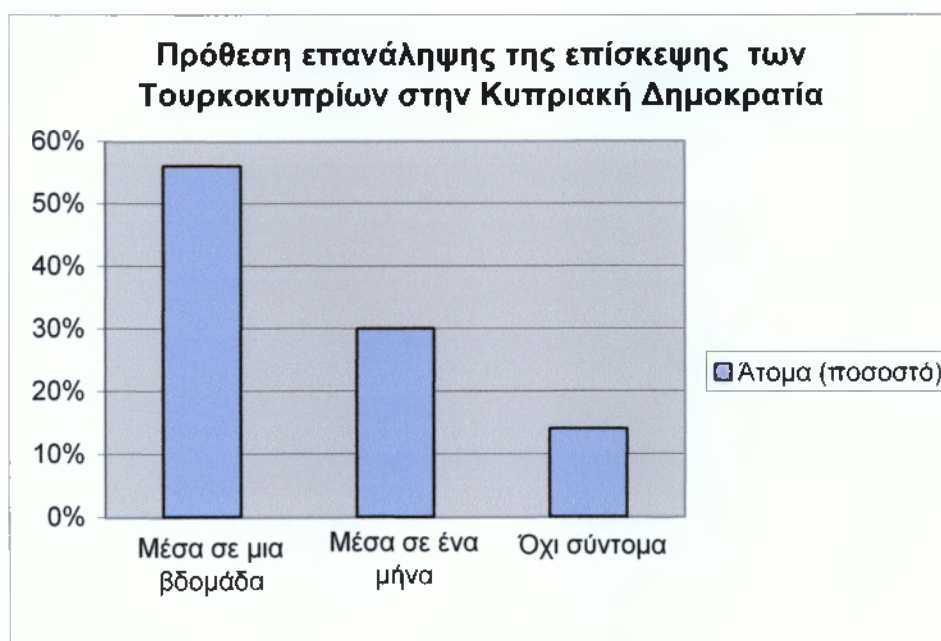
Διάγραμμα 2.2.: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με την συχνότητα των επισκέψεων στις ελεύθερες περιοχές.

Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 2.2 οι περισσότεροι Τουρκοκύπριοι αποφασίζουν να επισκέπτονται τις Ελεύθερες περιοχές μέχρι 5 φορές και πιθανόν να πρόκειται για αυτούς που θέλουν να αποκτήσουν όλα τα δικαιώματα που τους προσφέρει η Κυπριακή Δημοκρατία, δηλαδή αυτά που ισχύουν και για τους Ελληνοκύπριους και ακόμη περισσότερα π.χ. δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και προτεραιότητες εξυπηρέτησης σε διάφορες δημόσιες υπηρεσίες. Οι υπόλοιποι Τουρκοκύπριοι δήλωσαν ότι εισέρχονται καθαρά για προσωπικούς λόγους π.χ. ψυχαγωγία, εργασία και ψώνια.²⁵

²⁵ Σημείωση: Το Υπουργείο Υγείας δεν θέλησε να δώσει οποιαδήποτε στοιχεία σχετικά με την δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη που δικαιούνται οι Τουρκοκύπριοι ή άλλα ωφελήματα που παίρνουν οι Τουρκοκύπριοι. Τα πιο πάνω στοιχεία τα γνωρίζουμε από έμπιστα άτομα που εργάζονται σε διάφορα Νοσοκομεία της Κύπρου.

Άτομα (ποσοστό)	Πρόθεση επίσκεψης
56%	Μέσα σε μια βδομάδα
30%	Μέσα σε ένα μήνα
14%	Όχι σύντομα

Πίνακας 2.3.: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με την πρόθεση επανάληψης της επίσκεψης στην Κυπριακή Δημοκρατία

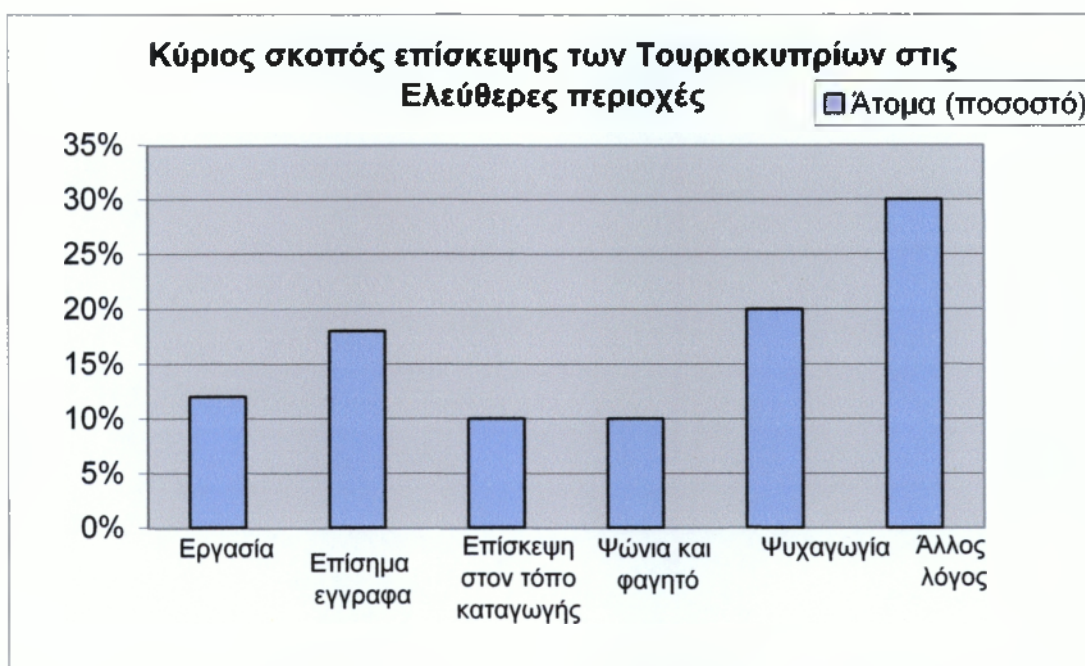

Διάγραμμα 2.3.: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με την πρόθεση επανάληψης της επίσκεψης στην Κυπριακή Δημοκρατία

Όσον αφορά την πρόθεση επανάληψης της επίσκεψης των Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές, παρατηρούμε σύμφωνα με το διάγραμμα 2.3. ότι το 56% των Τουρκοκυπρίων δήλωσε πρόθεση επανάληψης μέσα σε μια βδομάδα και το 30% σε ένα μήνα. Μόνο ένα μικρό ποσοστό δήλωσε ότι δεν έχει σκοπό να ξαναεπισκεφθεί τις Ελεύθερες περιοχές σύντομα. Φαίνεται ότι οι Τουρκοκύπριοι απολαμβάνουν την ζωή που επικρατεί στις Ελεύθερες περιοχές, λόγω του ότι 31 περίπου χρόνια βρισκόνταν υπό πίεση των Τούρκικων Αρχών.

Άτομα (ποσοστό)	Κύριος σκοπός επίσκεψης
12%	Εργασία
18%	Επίσημα έγγραφα
10%	Επίσκεψη στον τόπο καταγωγής
10%	Ψώνια και φαγητό
20%	Ψυχαγωγία
30%	Άλλος λόγος

Πίνακας 2.4.: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με τους κύριους σκοπούς επίσκεψης των Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές

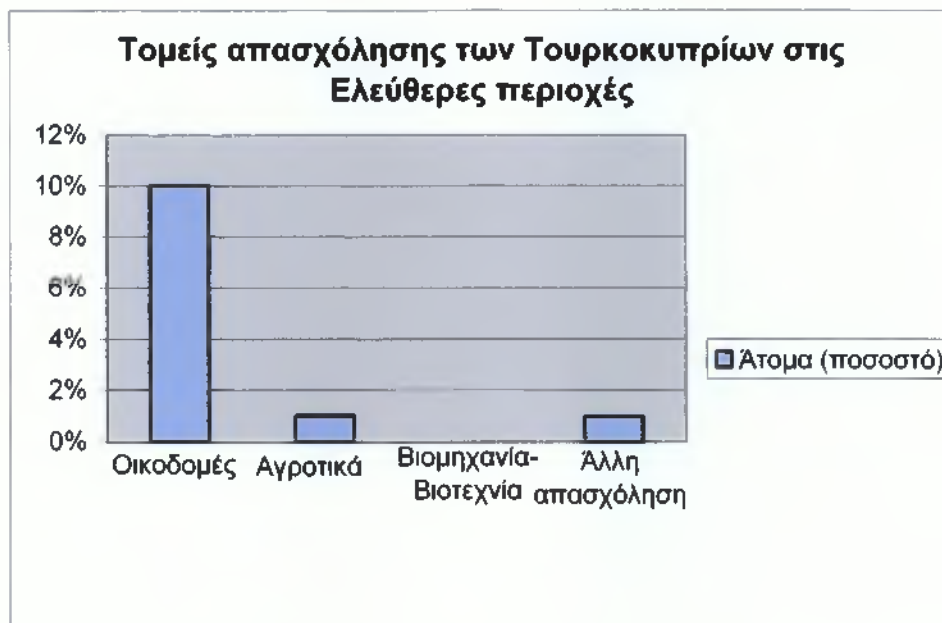
Διάγραμμα 2.4.: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με τους κύριους σκοπούς επίσκεψης των Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές

Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 2.4. ο κύριος σκοπός επίσκεψης των Τουρκοκυπρίων δεν περιορίζεται σε κάποιον συγκεκριμένα. Οι λόγοι που παραθέσαμε στο ερωτηματολόγιο είναι για όλους τους Τουρκοκύπριους εξίσου σημαντικοί. Κατά την διάρκεια συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων αρκετοί Τουρκοκύπριοι έδειξαν κάποιο δισταγμό σε αυτή την ερώτηση και για αυτό το 30% των Τουρκοκυπρίων δήλωσε για κάποιο άλλο λόγο.

Εργασία

Άτομα (ποσοστό)	Εργασία
10%	Οικοδομές
1%	Αγροτικά
0%	Βιομηχανία-Βιοτεχνίες
1%	Άλλη απασχόληση

Πίνακας 2.4.1.: Απαντήσεις σχετικά με τους τομείς εργοδότησης των Τουρκοκυπρίων στις ελεύθερες περιοχές

Διάγραμμα 2.4.1.: Απαντήσεις σχετικά με τους τομείς εργοδότησης των Τουρκοκυπρίων στις ελεύθερες περιοχές

Παρατηρούμε ότι η μεγαλύτερη πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων που εισέρχονται στις ελεύθερες περιοχές για εργασία εργάζονται στις οικοδομές ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό ασχολείται με τα αγροτικά ή κάποια άλλη απασχόληση. Ο λόγος που αποφασίζουν οι Τουρκοκύπριοι να εργαστούν στις ελεύθερες περιοχές είναι ότι στα κατεχόμενα οι τομείς απασχόλησης είναι ελάχιστοι και το εισόδημα πάρα πολύ χαμηλό, ενώ στις ελεύθερες περιοχές εργάζονται με πιο ψηλό εισόδημα για αυτούς αλλά για τον Ελληνοκύπριο εργοδότη το εισόδημα θεωρείται πολύ χαμηλό σε σύγκριση με την εργοδότηση ενός Ελληνοκύπριου εργαζόμενου.

Άτομα (ποσοστό)	Αριθμός ατόμων που ταξίδεψαν μαζί
12%	1
68%	2-5
20%	>5

Πίνακας 2.5.: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με τον αριθμό των ατόμων που ταξίδεψαν μαζί.

Διάγραμμα 2.5.: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με τον αριθμό των ατόμων που ταξίδεψαν μαζί.

Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 2.5. οι περισσότεροι Τουρκοκύπριοι προτιμούν να εισέρχονται στις Ελεύθερες περιοχές με την οικογένεια τους ή με άλλα φιλικά πρόσωπα. Αυτοί που εισέρχονται συνήθως ατομικώς είναι τα άτομα που απασχολούνται επαγγελματικά στις Ελεύθερες περιοχές.

Ατομα (ποσοστό)	Τρόπος διέλευσης
92%	Με δικό σας όχημα
8%	Πεζοί

Πίνακας 2.6.: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με τον τρόπο διέλευσης των Τουρκοκυπρίων στις περιοχές που ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία

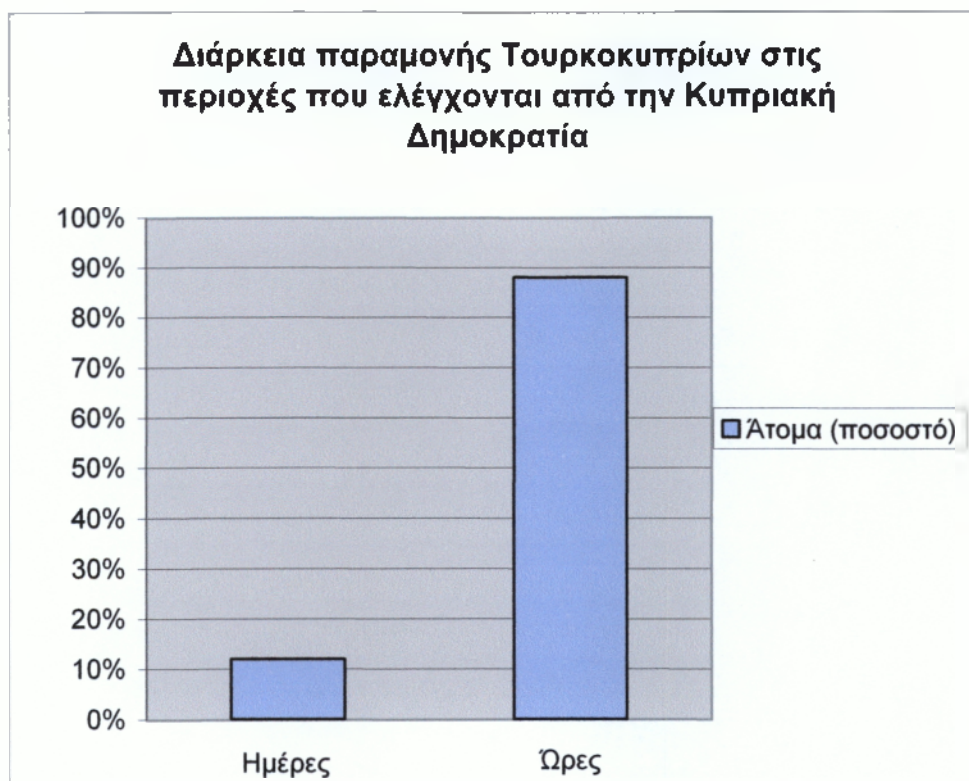
Διάγραμμα 2.6.: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με τον τρόπο διέλευσης των Τουρκοκυπρίων στις περιοχές που ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία.

Σχετικά με τον τρόπο διέλευσης στις Ελεύθερες περιοχές το 92% των Τουρκοκυπρίων δήλωσε ότι εισέρχονται με δικό τους όχημα και μόλις το 8% δήλωσε πεζοί. Παρατηρήσαμε πως οι περισσότεροι Τουρκοκύπριοι εισέρχονται στις Ελεύθερες περιοχές με υψηλής αξίας όχημα, ενώ η οικονομία του Κράτους τους είναι αρκετά χαμηλό σύμφωνα με τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Άτομα (ποσοστό)	Διάρκεια παραμονής
12%	Ημέρες
88%	Ώρες

Πίνακας 2.7.: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με την διάρκεια παραμονής των Τουρκοκυπρίων στις περιοχές που ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία

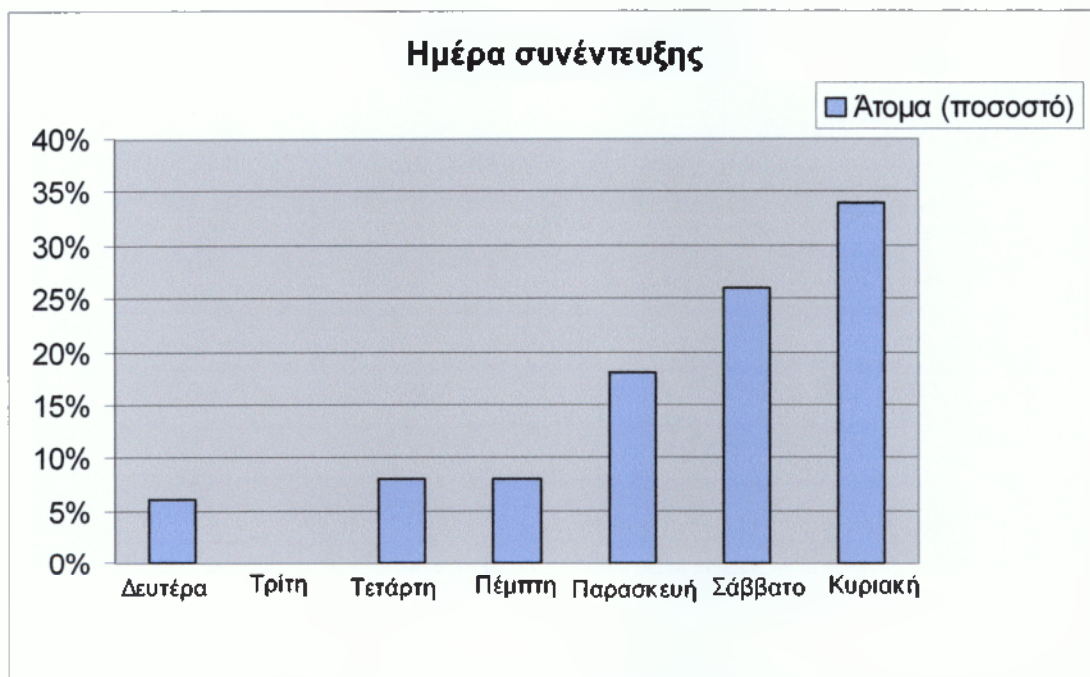
Διάγραμμα 2.7.: Απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με την διάρκεια παραμονής

Όσον αφορά την διάρκεια παραμονής των Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές το 88% δήλωσε ότι εισέρχεται μόνο για ορισμένες ώρες. Υπάρχουν φυσικά και κάποια άτομα τα οποία φιλοξενούνται σε δικά τους φιλικά πρόσωπα.

Ερωτηματολόγιο 2^ο
Επισκέψεις Ελληνοκυπρίων στα Κατεχόμενα
(Ερωτήσεις για τα έξοδα σας στα Κατεχόμενα)

Ατομα (ποσοστό)	Ημέρα συνέντευξης
6%	Δευτέρα
0%	Τρίτη
8%	Τετάρτη
8%	Πέμπτη
18%	Παρασκευή
26%	Σάββατο
34%	Κυριακή

Πίνακας 3.1: Ποσοστό απαντήσεων σχετικά με την ημέρα συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου

Διάγραμμα 3.1.: Ποσοστό απαντήσεων σχετικά με την ημέρα συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου

Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 3.1. οι περισσότεροι Ελληνοκύπριοι εισέρχονται στις κατεχόμενες περιοχές συνήθως την Παρασκευή και το Σαββατοκύριακο, που συνήθως είναι οι μέρες ξεκούρασης για τους περισσότερους Ελληνοκύπριους. Μόνο ένα μικρό ποσοστό εισέρχεται τις

καθημερινές, αφού οι περισσότεροι Ελληνοκύπριοι εργάζονται. Αυτοί που προτιμούν τις καθημερινές είναι συνήθως τα ηλικιωμένα άτομα ή τα άτομα που δεν απασχολούνται σε κάποιον τομέα εργασίας.

A) Ασφάλεια Οχήματος

Για 1 μήνα	£20
Για 2 μήνες	£25
Για 3 μήνες	£30
Για 6 μήνες	£35
Για 12 μήνες	£40

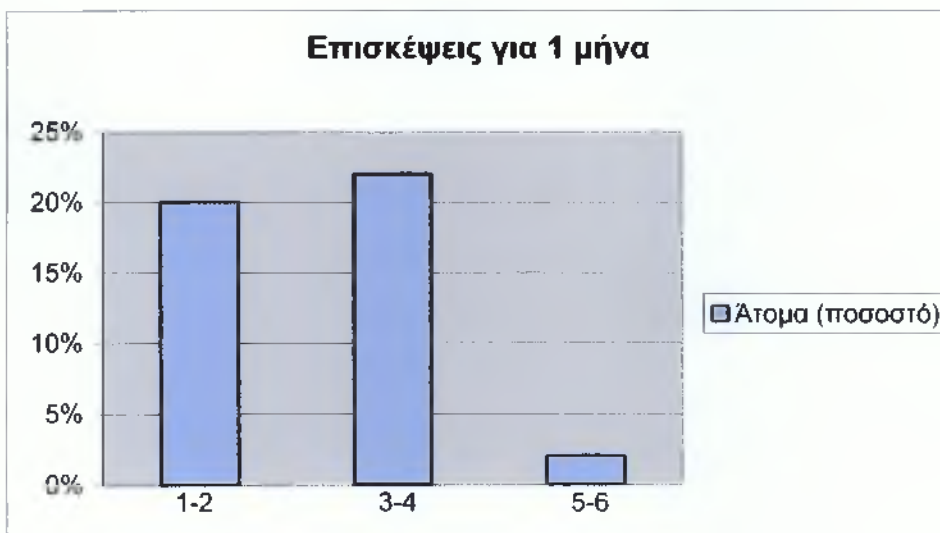
Πίνακας 3.2.: Ύψους κατανομής δαπανών ασφάλειας οχήματος

Οι Ελληνοκύπριοι που εισέρχονται στις κατεχόμενες περιοχές είναι υποχρεωμένοι να αγοράζουν «ασφάλεια» για τα οχήματα τους. Το 16% δήλωσε ετήσια «ασφάλεια», το 2% δήλωσε εξαμηνιαία, το 10% δήλωσε τριμηνιαία, το 28% δήλωσε διμηνιαία και το 44% δήλωσε μηνιαία «ασφάλεια» (πρόκειται κατά πιθανότητα για τακτικούς επισκέπτες). Το ποσό για όσους διακινήθηκαν προς τα κατεχόμενα με ιδιωτικό όχημα ανέρχεται στις £20 για 1 μήνα, £25 για 2 μήνες, £30 για 3 μήνες, £35 για 6 μήνες και στις £40 για 12 μήνες. Όλο το συνολικό ποσό της ασφάλειας ανήκει εξ' ολοκλήρου στις Τουρκοκυπριακές Αρχές.

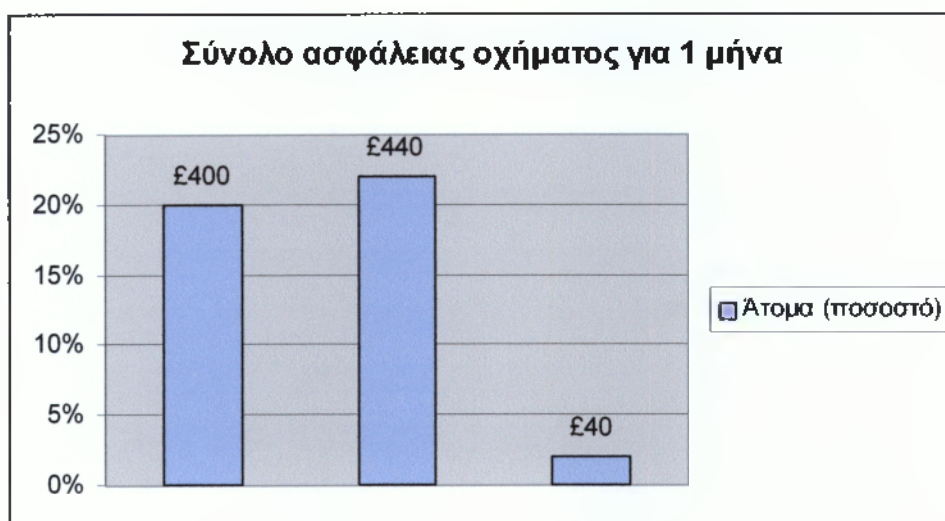
Για 1 μήνα

Επισκέψεις για 1 Μήνα (Σύνολο)	Άτομα (ποσοστό)	Σύνολο ασφάλειας οχήματος σε £
1-2	20%	£400
3-4	22%	£440
5-6	2%	£40
Σύνολο	44%	£880

Πίνακας 3.2.1.: Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα για 1 μήνα

Διάγραμμα 3.2.1(I): Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα για 1 μήνα (ποσοστό επισκέψεων)

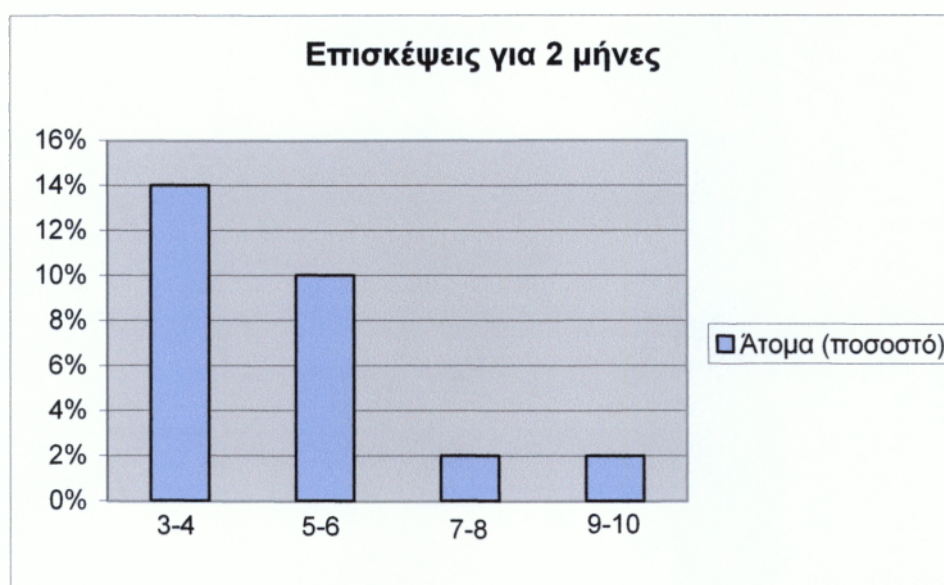
Διάγραμμα 3.2.1(II): Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα για 1 μήνα (σύνολο ασφάλειας οχήματος)

Παρατηρείται το γεγονός ότι το 44% των Ελληνοκυπρίων πλήρωσαν για 1 μήνα ασφάλεια οχήματος μετάβασης στα κατεχόμενα το συνολικό ποσό των Λ.Κ.880,00 και το μέσο ποσοστό επίσκεψης τους στα κατεχόμενα ήταν 3-4 φορές το μήνα. Ένα πολύ μικρό ποσοστό ατόμων μετέβησαν περισσότερο από 5 φορές μέσα σε ένα μήνα τα κατεχόμενα ενώ ένα αρκετά ψηλό ποσοστό του 20% επισκέφθηκαν από 1-2 φορές τα κατεχόμενα.

Για 2 μήνες

Επισκέψεις για 2 Μήνες (Σύνολο)	Άτομα (ποσοστό)	Σύνολο ασφάλειας οχήματος σε €
3-4	14%	€350
5-6	10%	€250
7-8	2%	€50
9-10	2%	€50
Σύνολο	28%	€700

Πίνακας 3.2.2.: Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα για 2 μήνες

Διάγραμμα 3.2.2.(I): Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα για 2 μήνες (ποσοστό επισκέψεων)

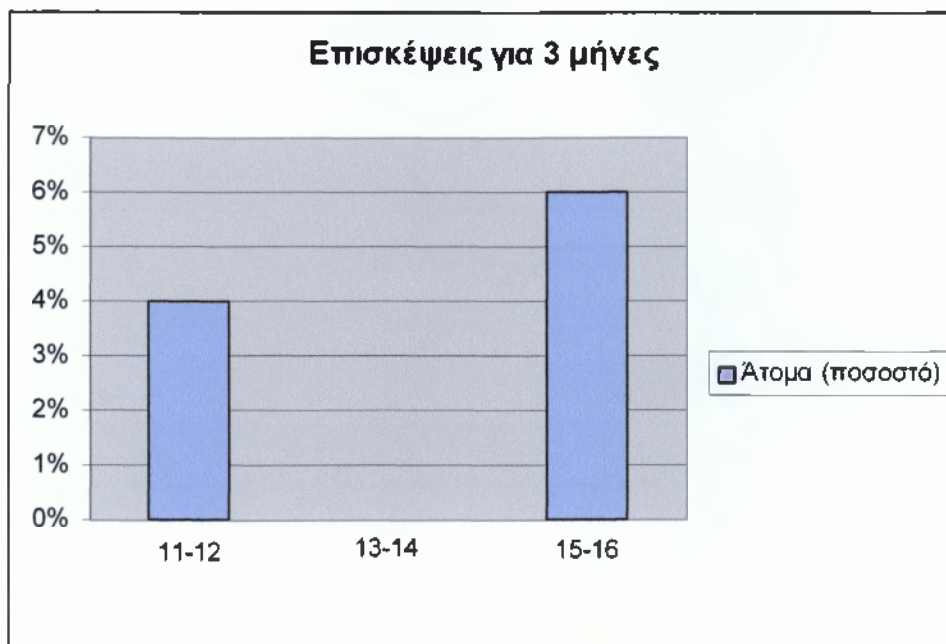
Διάγραμμα 3.2.2.(II): Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα για 2 μήνες (σύνολο ασφάλειας οχήματος)

Παρατηρείται το γεγονός ότι το 28% των Ελληνοκυπρίων πλήρωσαν για 2 μήνες σύνολο ασφάλειας οχήματος Λ.Κ.700,00 και ο μέσος όρος επίσκεψης στα κατεχόμενα ήταν 3-4 φορές ενώ μόνο το 10% μετέβηκε στα κατεχόμενα από 5-6 φορές. Το υπόλοιπο 4% των Ελληνοκυπρίων μετέβηκαν από 7-10 φορές.

Για 3 μήνες

Επισκέψεις για 3 Μήνες (Σύνολο)	Άτομα (ποσοστό)	Σύνολο ασφάλειας οχήματος σε €
11-12	4%	£120
13-14	0%	£0
15-16	6%	£180
Σύνολο	10%	£300

Πίνακας 3.2.3.: Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα για 3 μήνες

Διάγραμμα 3.2.3(I): Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα για 3 μήνες (ποσοστό επισκέψεων)

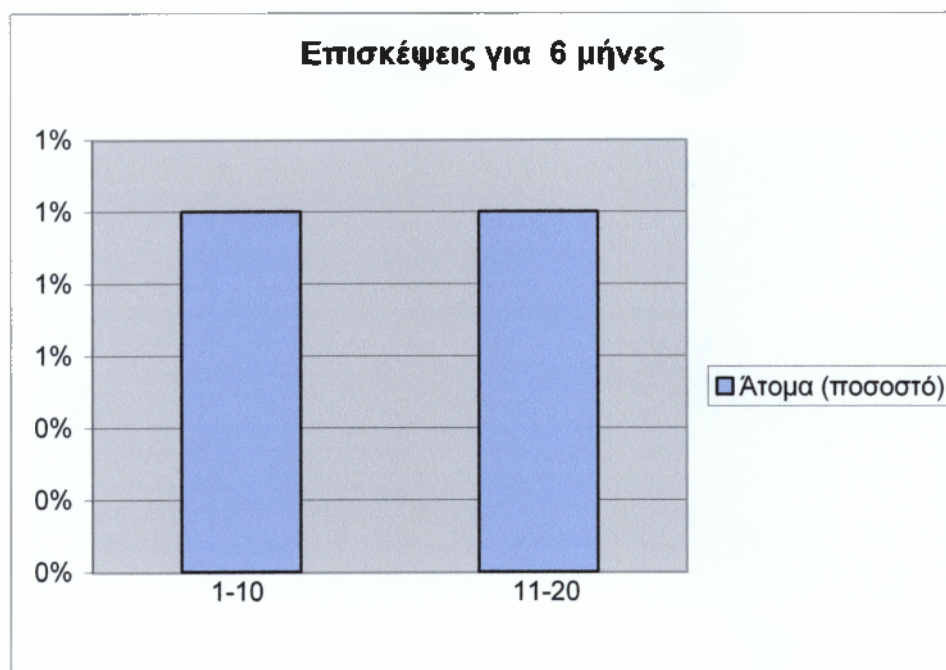
Διάγραμμα 3.2.3(II): Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα για 3 μήνες (σύνολο ασφάλειας οχήματος)

Παρατηρείται το γεγονός ότι το 10% των Ελληνοκυπρίων που μετέβησαν στα κατεχόμενα πλήρωσαν σύνολο Λ.Κ.300,00 και το 6% των ερωτηθέντων επισκέφθηκαν πάνω από 15 φορές τις κατεχόμενες περιοχές. Το υπόλοιπο 4% μετέβηκε από 11-12 φορές.

Για 6 μήνες

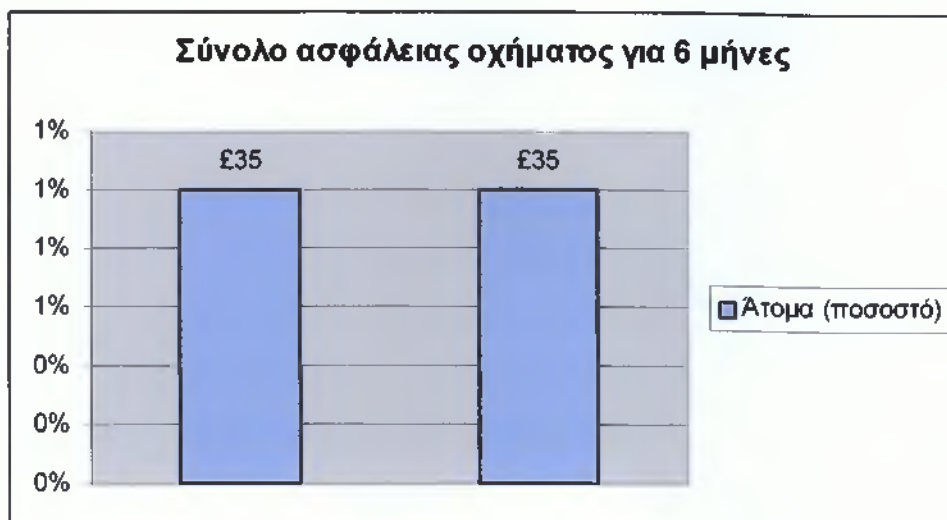
Επισκέψεις για 6 Μήνες (Σύνολο)	Άτομα (ποσοστό)	Σύνολο ασφάλειας οχήματος σε €
1-10	1%	€35
11-20	1%	€35
Σύνολο	2%	€70

Πίνακας 3.2.4.: Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα για 6 μήνες

Διάγραμμα 3.2.4.(I): Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα για 6 μήνες (ποσοστό επισκέψεων)

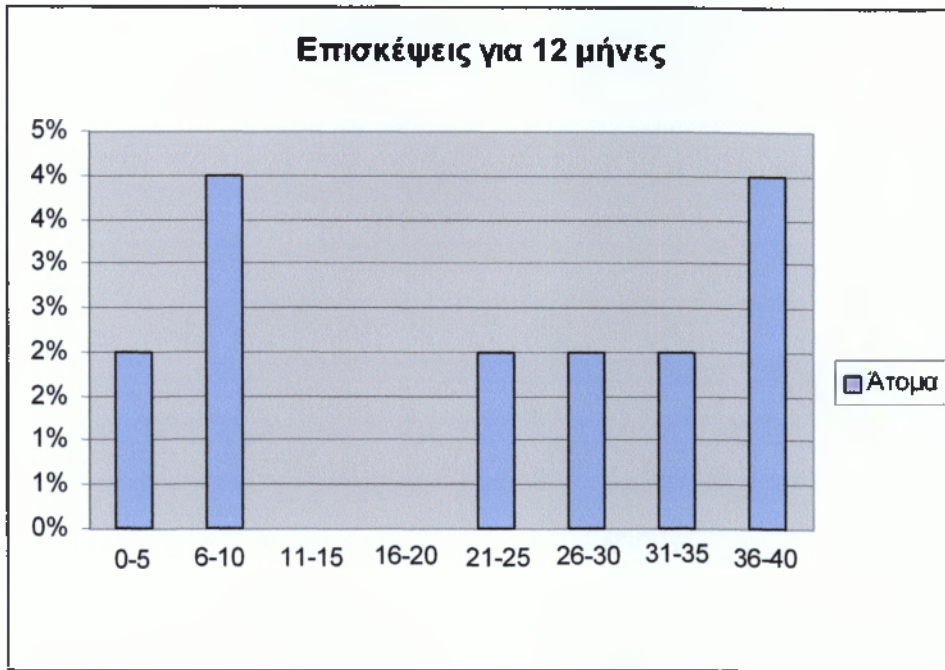
Διάγραμμα 3.2.4.(II): Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα για 6 μήνες (σύνολο ασφάλειας οχήματος)

Παρατηρούμε ότι μόλις το 2% των Ελληνοκυπρίων πληρώνει σύνολο ασφάλειας οχήματος για 6 μήνες Λ.Κ.70,00 και ο μέσος όρος των επισκέψεων ανέρχεται στις 10-20 φορές συνολικά.

Για 12 μήνες

Επισκέψεις για 12 μήνες (Σύνολο)	Άτομα (ποσοστό)	Σύνολο ασφάλειας οχήματος σε £
0-5	2%	£80
6-10	4%	£160
11-15	0%	£0
16-20	0%	£0
21-25	2%	£80
26-30	2%	£80
31-35	2%	£80
36-40	4%	£160
Σύνολο	16%	£640

Πίνακας 3.2.5.: Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα για 12 μήνες

Διάγραμμα 3.2.5.(I): Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα για 12 μήνες (ποσοστό επισκέψεων)

Διάγραμμα 3.2.5.(II): Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα για 12 μήνες (σύνολο ασφάλειας οχήματος)

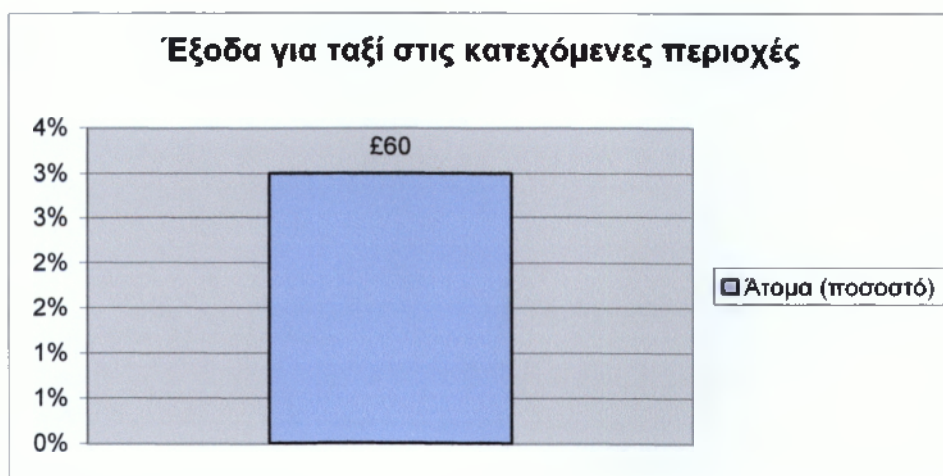
Παρατηρείται το γεγονός ότι το 16% των Ελληνοκυπρίων πλήρωσαν για ασφάλεια οχήματος συνολικά Λ.Κ.640,00 και το μεγαλύτερο ποσοστό επισκέφθηκε από 6-10 φορές και από 36-40 φορές αντιστοίχως. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι κανένας Ελληνοκύπριος δεν δήλωσε επίσκεψη από 11-20 φορές.

Οι Ελληνοκύπριοι που πλήρωσαν μηνιαία και διμηνιαία ασφάλεια, παρά το γεγονός ότι μπορούσαν να επισκέπτονται τα κατεχόμενα καθημερινώς, προτίμησαν να μεταβούν στα κατεχόμενα πολύ λίγες φορές. Μόνο ένα μικρό ποσοστό Ελληνοκυπρίων επωφελήθηκαν των δικαιωμάτων τους και επισκέφθηκαν αρκετές φορές τα κατεχόμενα. Για αυτούς που πλήρωσαν τριμηνιαία ασφάλεια παρατηρούμε πως το μεγαλύτερο ποσοστό των Ελληνοκυπρίων αποφάσισε να μεταβεί στα κατεχόμενα όσες περισσότερες φορές μπορούσε. Κατά την εξαμηνιαία ασφάλεια, παρατηρούμε πως υπάρχει μια ισοψηφία ανάμεσα στα ποσοστά αυτών που επισκέφθηκαν λίγες φορές τα κατεχόμενα και αυτών που επισκέφθηκαν αρκετές φορές τα κατεχόμενα. Στην χρονιαία ασφάλεια, το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκέψεων των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα συγκεντρώθηκε στον αριθμό επισκέψεων από 6-10 φορές και 36-40 φορές. Παρατηρούμε ότι εκεί που βλέπαμε μια μικρή προσέλευση των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα κατά τον πρώτο και δεύτερο μήνα, επικρατεί μια μικρή αύξηση προσέλευσης των Ελληνοκυπρίων στο τρίτο μήνα, ενώ στους έξι μήνες και στους 12 μήνες το ποσοστό της μεγαλύτερης κινητικότητας με το ποσοστό της μικρότερης κινητικότητας ισοβαθμίζει.

Β) Για ταξί

Άτομα (ποσοστό)	Έξοδα για ταξί κατά μέσο όρο σε €
3%	€60

Πίνακας 3.2.6.: Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα με ταξί

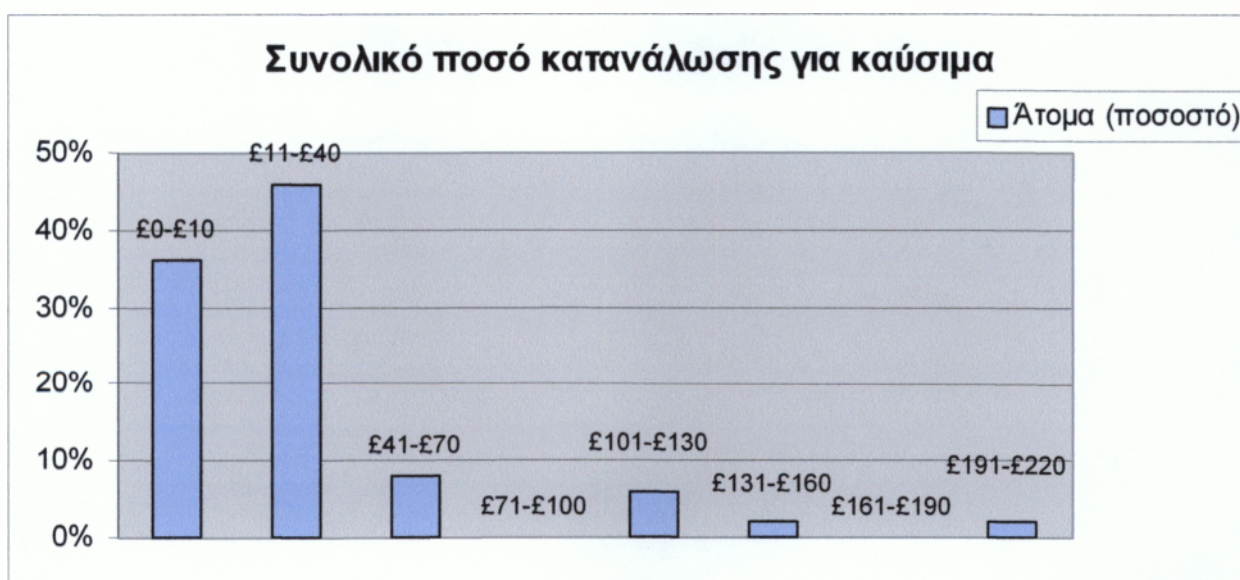
Διάγραμμα 3.2.6.: Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα με ταξί

Παρατηρείται το γεγονός ότι το 3% των Ελληνοκυπρίων χρησιμοποίησε ταξί για την διακίνηση του στα κατεχόμενα, συνήθως πρόκειται για τα άτομα που δεν επιθυμούν να πληρώσουν ασφάλεια οχήματος ή τα άτομα που δεν έχουν άλλο είδος μεταφορικό μέσο διακίνησης.

Γ) Για αγορά καυσίμων

Άτομα (ποσοστό)	Ποσό κατανάλωσης σε καύσιμα (Σύνολο) €
36%	€0 - €10
46%	€11-€40
8%	€41-€70
0%	€71-€100
6%	€101-€130
2%	€131-€160
0%	€161-€190
2%	€191-€220

Πίνακας 3.2.7.: Δαπάνες για την αγορά καυσίμων

Διάγραμμα 3.2.7.: Δαπάνες για την αγορά καυσίμων

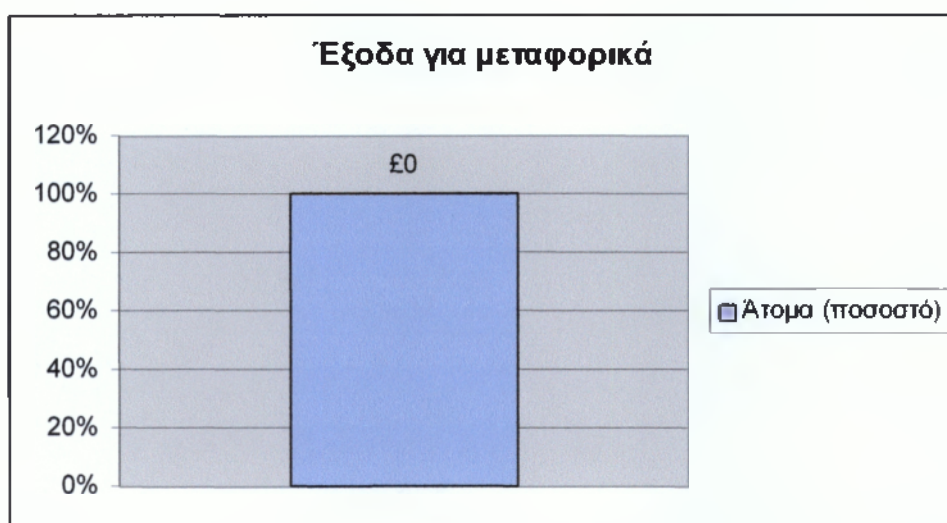
Παρατηρείται το γεγονός ότι οι περισσότεροι Ελληνοκύπριοι που μετέβησαν στα κατεχόμενα πλήρωσαν για την αγορά καυσίμων από €11-€40 ενώ το 36% πλήρωσε μέχρι €10. Είναι πιθανόν αρκετοί από τα άτομα που περνούν στις κατεχόμενες περιοχές με το αυτοκίνητο τους να εκμεταλλεύονται τη

διαφορά στις τιμές προβαίνοντας σε αγορές καυσίμων εκεί. Το υπόλοιπο 18% των Ελληνοκυπρίων πλήρωσε για αγορά καυσίμων από £41 μέχρι και το ποσό των £220. Πρόκειται για άτομα που πιθανόν να κινήθηκαν από την μια άκρη της Κύπρου στην άλλη άκρη της.

Δ) Για άλλης μορφής μεταφορικά (π.χ. ενοικίαση αυτοκινήτου ή με λεωφορείο)

Άτομα (ποσοστό)	Έξοδα για μεταφορικά σε £
100%	£0

Πίνακας 3.2.8.: Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα με άλλης μορφής μεταφορικό μέσο

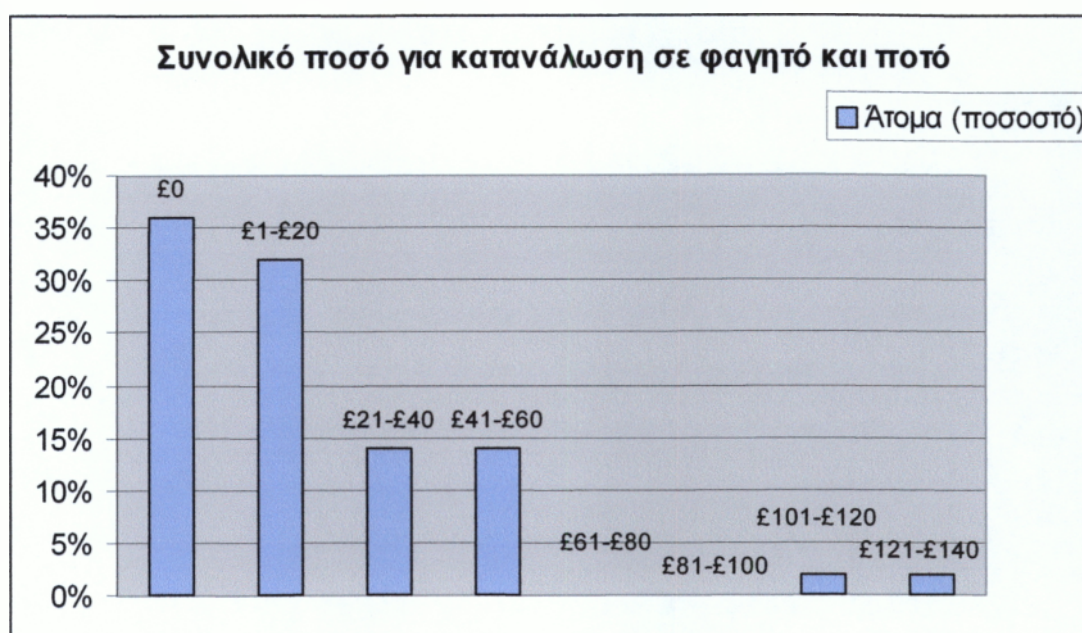

Διάγραμμα 3.2.8.: Δαπάνες διακίνησης των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα με άλλης μορφής μεταφορικό μέσο.

Παρατηρείτε ότι κανένας από τους Ελληνοκύπριους που απάντησαν στα ερωτηματολόγια δεν χρησιμοποίησε άλλου είδους μεταφορικό μέσο για την διακίνηση του στα κατεχόμενα.

Άτομα (ποσοστό)	Κατανάλωση σε Φαγητό και ποτό (Σύνολο) σε £
36%	£0
32%	£1-£20
14%	£21-£40
14%	£41-£60
0%	£61-£80
0%	£81-£100
2%	£101-£120
2%	£121-£140

Πίνακας 3.3.: Δαπάνες για φαγητό και ποτά

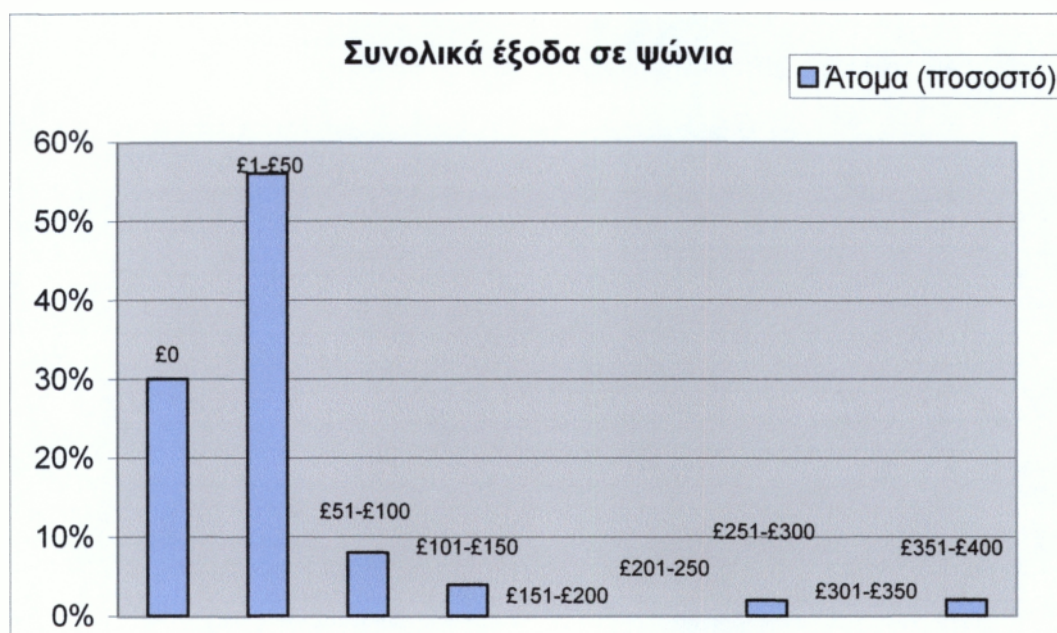

Διάγραμμα 3.3.: Δαπάνες για φαγητό και ποτά

Παρατηρείτε το γεγονός ότι το 36% των Ελληνοκυπρίων που μετέβησαν στα κατεχόμενα δεν ξόδεψαν χρήματα για φαγητό και ποτό. Προτίμησαν να προμηθευτούν από τις ελεύθερες περιοχές παρά να διαθέσουν τα χρήματα τους στις κατεχόμενες περιοχές. Το 32% διέθεσε μέχρι το ποσό των £20 για φαγητό και ποτό ενώ το 14% ξόδεψε από £21-£60 πιθανότατα για εστιατόρια και ταβέρνες. Ένα μικρό ποσοστό του 4% διέθεσε για φαγητό και ποτό από £100-£140.

Άτομα (ποσοστό)	Κατανάλωση σε ψώνια(Σύνολο) σε €
30%	€0
56%	€1-€50
8%	€51-€100
4%	€101-€150
0%	€151-€200
0%	€201-€250
2%	€251-€300
0%	€301-€350
2%	€351-€400

Πίνακας 3.4.: Δαπάνες για ψώνια

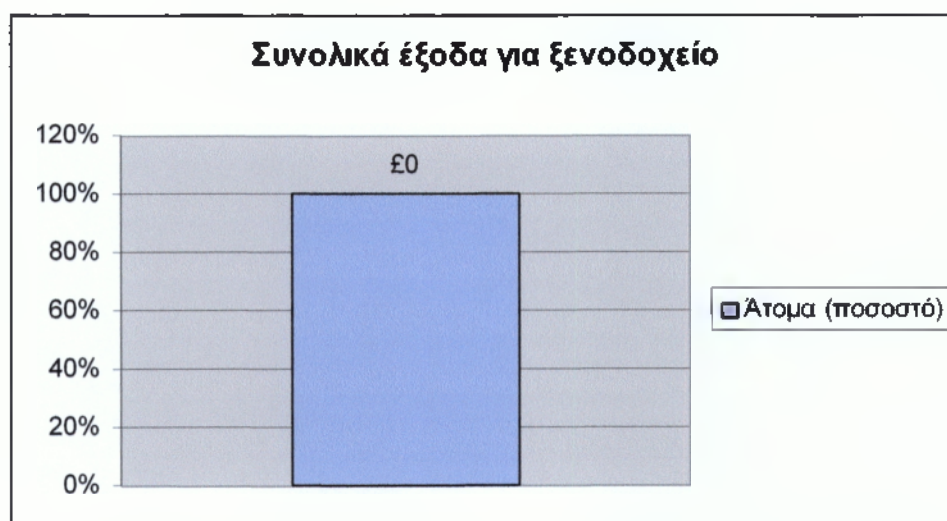

Πίνακας 3.4.: Δαπάνες για ψώνια

Παρατηρείτε ότι το 56% των Ελληνοκυπρίων σύμφωνα με την έρευνα μας έκαναν δαπάνες για ψώνια το ποσό μέχρι και των €50 ενώ το 30% δεν διέθεσε κανένα ποσό για ψώνια. Το 8% δαπάνησε από €50-€100, το 6% από €101-€150 και το υπόλοιπο 4% από €251-€400.

Άτομα (ποσοστό)	Έξοδα για ξενοδοχείο(Σύνολο) σε £
100%	£0

Πίνακας 3.5.: Δαπάνες για διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία στις κατεχόμενες περιοχές

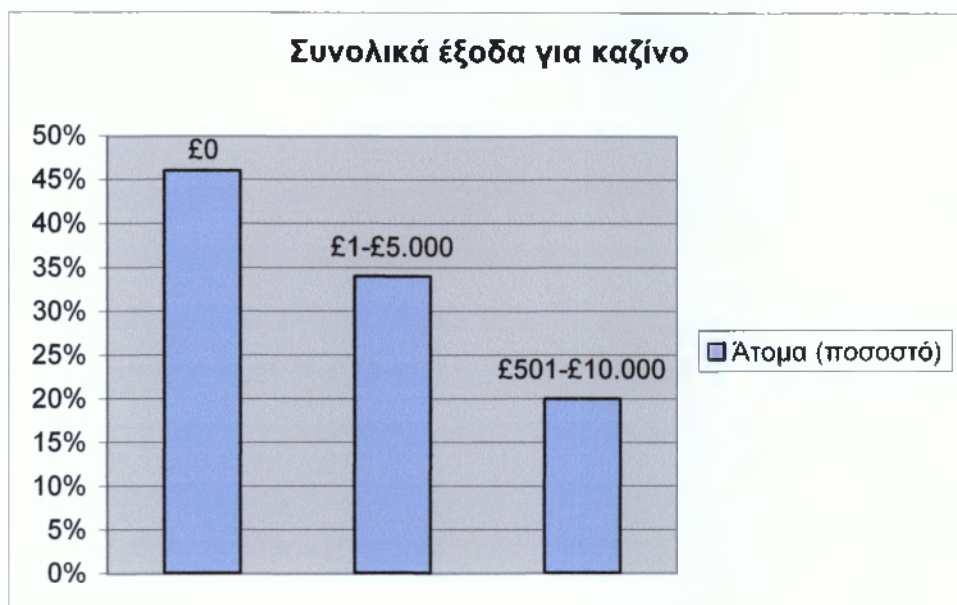
Διάγραμμα 3.5.: Δαπάνες για διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία στις κατεχόμενες περιοχές

Παρατηρείτε ότι κανείς από τους ερωτηθέντες δεν διανυκτέρευσε σε ξενοδοχείο. Στοιχείο που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι όσοι Ελληνοκύπριοι διανυκτέρευσαν στις κατεχόμενες περιοχές έμειναν σε σπίτια φίλων τους.

Άτομα (ποσοστό)	Έξοδα για καζίνο (Σύνολο) σε £
46%	£0
34%	£1-£5.000
20%	£5.001-£10.000

Πίνακας 3.6.: Καζίνο και νυχτερινά κέντρα

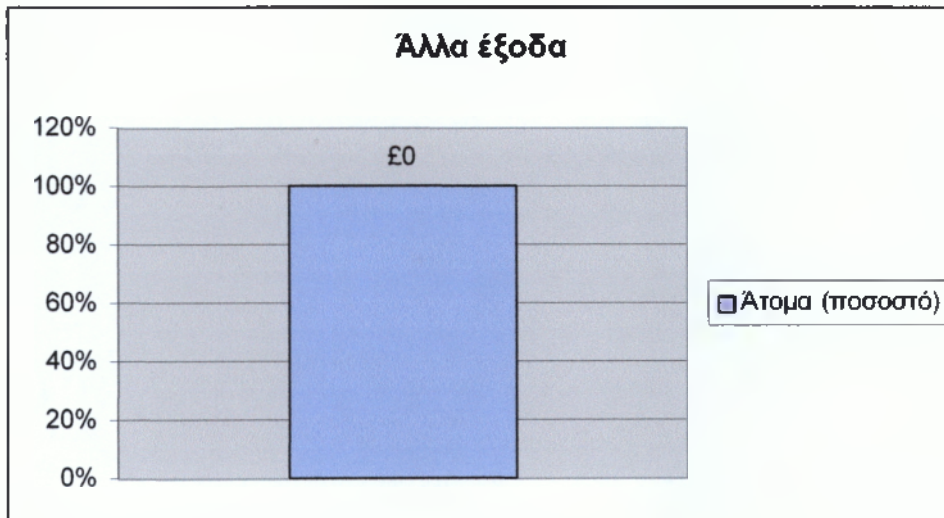
Διάγραμμα 3.6.: Καζίνο και νυχτερινά κέντρα

Παρατηρείται ότι το 46% των Ελληνοκυπρίων δεν ασχολείται με τα καζίνο και τα νυχτερινά κέντρα ενώ το 34% δηλώνει ότι δαπανά μέχρι και το ποσό των £5.000 στα καζίνο. Το υπόλοιπο 20% δηλώνει ότι δαπανά μέχρι και το ποσό των £10.000. Τα ποσά αυτά ανήκουν εξ'ολοκλήρου στις τούρκικες κατοχικές αρχές. Ενδέχεται ο αριθμός των ατόμων που επισκέπτονται τα καζίνο και τα νυχτερινά κέντρα να είναι κάπως μεγαλύτερος και οι δαπάνες να είναι αισθητά υψηλότερες. Η πιθανότητα αυτή προκύπτει από τις εξής παρατηρήσεις:

- Η δειγματοληψία στην παρούσα έρευνα σταματούσε στις 12:00 τα μεσάνυχτα και η έρευνα δεν συμπεριλαμβάνει τα άτομα που επέστρεψαν από τα κατεχόμενα τις μεταμεσονύκτιες ώρες.
- Λόγω κοινωνικού στιγματισμού, είναι πιθανόν κάποιοι ερωτηθέντες να δήλωσαν χαμηλότερες δαπάνες για καζίνο και νυχτερινά κέντρα ή κάποιοι να απέκρυψαν το στοιχείο αυτό.

Άτομα (ποσοστό)	Άλλα έξοδα (Σύνολο) σε €
100%	€0

Πίνακας 3.7: Άλλες μορφές δαπανών

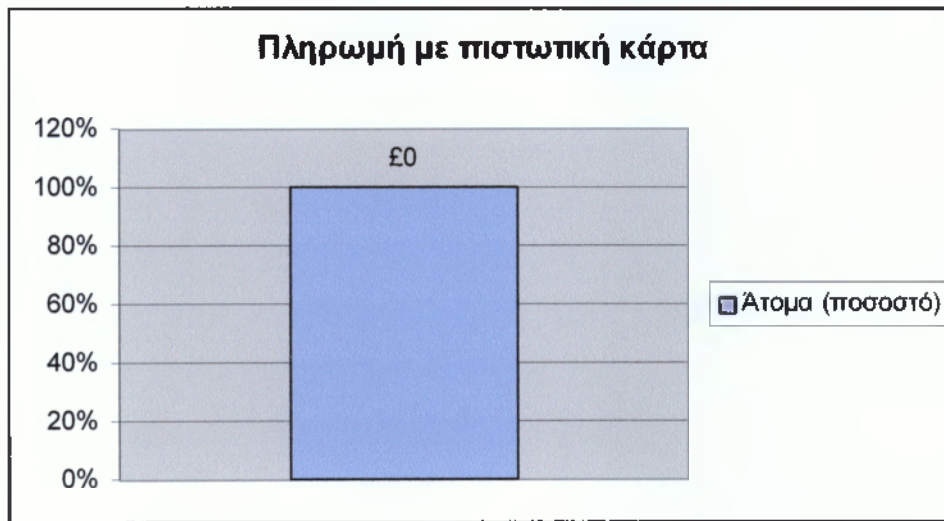

Διάγραμμα 3.7: Άλλες μορφές δαπανών

Η κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνει δαπάνες που δεν καλύπτονται από τις πιο πάνω κατηγορίες, όπως προσκυνήματα, έξοδα πάρκινγκ, είσοδος σε μουσεία και στο κάστρο της Κερύνειας. Τέτοιες δαπάνες δεν δήλωσε κανείς από τους ερωτηθέντες και έτσι δεν παρουσιάστηκε κανένα ποσό στο διάγραμμα 3.7.

Άτομα (ποσοστό)	Πληρωμή με πιστωτική κάρτα (Σύνολο) σε €
100%	€0

Πίνακας 3.8.: Άλλης μορφής πληρωμών

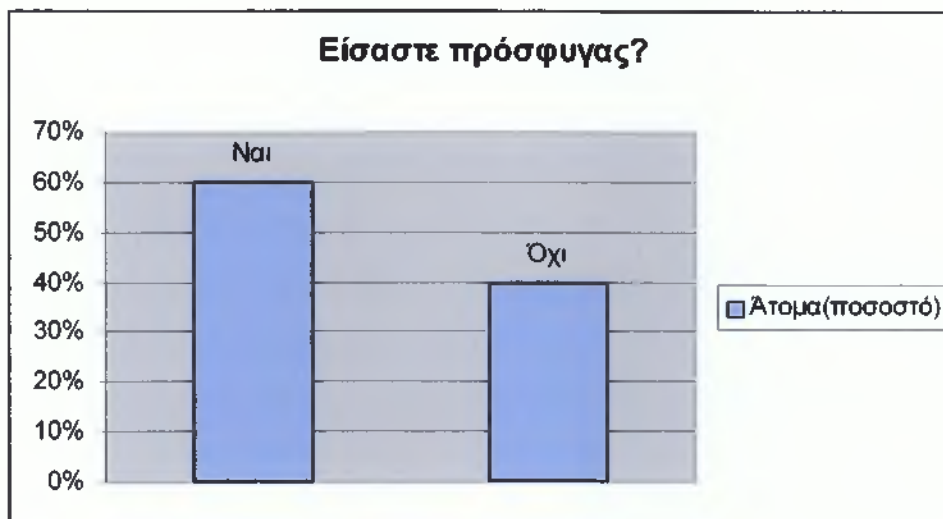

Διάγραμμα 3.8: Άλλης μορφής πληρωμών

Αξιοσημείωτο είναι ότι κανείς από τους Ελληνοκύπριους που μετέβησαν στις κατεχόμενες περιοχές δεν έκανε χρήση της πιστωτικής του κάρτας στα κατεχόμενα και αυτό πιθανότατα οφείλεται σε λόγους ανασφάλειας.

Άτομα (ποσοστό)	Πρόσφυγας
60%	Ναι
40%	Όχι

Πίνακας 3.9.: Πρόσφυγες και μη πρόσφυγες

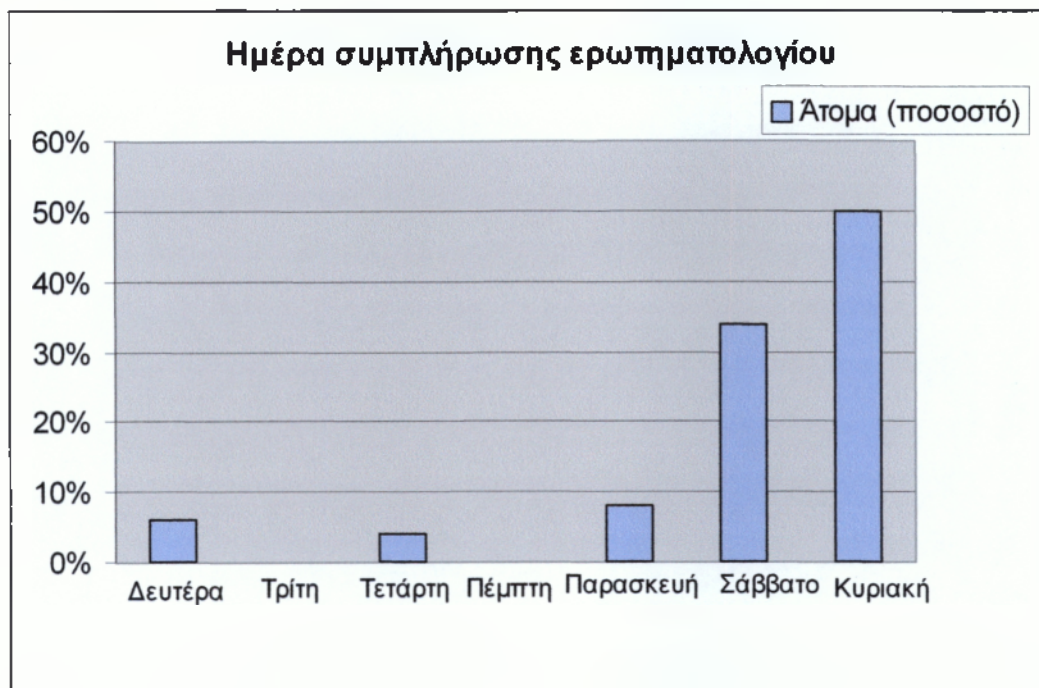
Διάγραμμα 3.9.: Πρόσφυγες και μη πρόσφυγες

Παρατηρείται ότι το 60% των ερωτηθέντων είναι πρόσφυγες και το υπόλοιπο 40% μη πρόσφυγες. Αξιοσημείωτο είναι ότι η αγοραστική συμπεριφορά των προσφύγων διαφέρει τα μέγιστα από την αγοραστική συμπεριφορά των μη προσφύγων που εισέρχονται στα κατεχόμενα. Οι πρόσφυγες ξοδεύουν ελάχιστα χρήματα στις κατεχόμενες περιοχές ενώ οι μη πρόσφυγες ξοδεύουν τα υπερδιπλάσια χρήματα, συνήθως περισσότερο για ψυχαγωγία και ψώνια.

Ερωτηματολόγιο 2^ο
Επισκέψεις Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές
(Ερωτήσεις για τα έξοδα σας στις Ελεύθερες περιοχές)

Άτομα (ποσοστό)	Ημέρα συνέντευξης
6%	Δευτέρα
0%	Τρίτη
4%	Τετάρτη
0%	Πέμπτη
8%	Παρασκευή
34%	Σάββατο
50%	Κυριακή

Πίνακας 4.1: Ποσοστό απαντήσεων σχετικά με την ημέρα συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου

Διάγραμμα 4.1.: Ποσοστό απαντήσεων σχετικά με την ημέρα συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου

Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 4.1. οι περισσότεροι Τουρκοκύπριοι εισέρχονται στις Ελεύθερες περιοχές το Σαββατοκύριακο για ψυχαγωγία, ενώ αυτοί που εισέρχονται τις καθημερινές, είναι αυτοί που εργάζονται στις Ελεύθερες περιοχές ή αυτοί που θέλουν να αποκτήσουν τα επίσημα έγγραφα που δικαιούνται από την Κυπριακή Δημοκρατία.

A) Ασφάλεια Οχήματος

Για 1 μήνα	£4
Για 2 μήνες	£5
Για 3 μήνες	£6
Για 6 μήνες	£7
Για 12 μήνες	£8

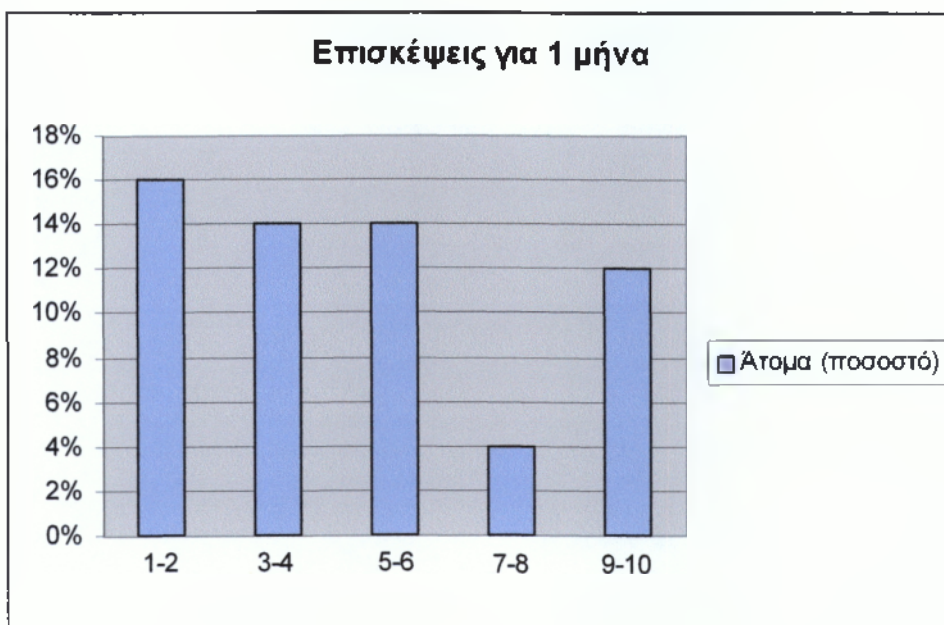
Πίνακας 4.2.: Ύψους κατανομής δαπανών ασφάλειας οχήματος

Οι Τουρκοκύπριοι που εισέρχονται στις Ελεύθερες περιοχές είναι υποχρεωμένοι να καταβάλουν ποσό για «ασφάλεια» στις Τούρκικες Αρχές 1/5 λιγότερο από ότι δίνουν οι Ελληνοκύπριοι για τα οχήματα τους. Το 6% ετήσια «ασφάλεια», το 4% εξαμηνιαία, το 6% τριμηνιαία, το 24% διμηνιαία και το 60% μηνιαία «ασφάλεια»(πρόκειται κατά πιθανότητα για τακτικούς επισκέπτες). Το ποσό για όσους διακινήθηκαν προς τα Ελεύθερες περιοχές με ιδιωτικό όχημα ανέρχεται στις £4 για 1 μήνα, £5 για 2 μήνες, £6 για 3 μήνες, £7 για 6 μήνες και στις £8 για 12 μήνες. Όλο το συνολικό ποσό της ασφάλειας ανήκει εξ' ολοκλήρου στις Τουρκοκυπριακές Αρχές.

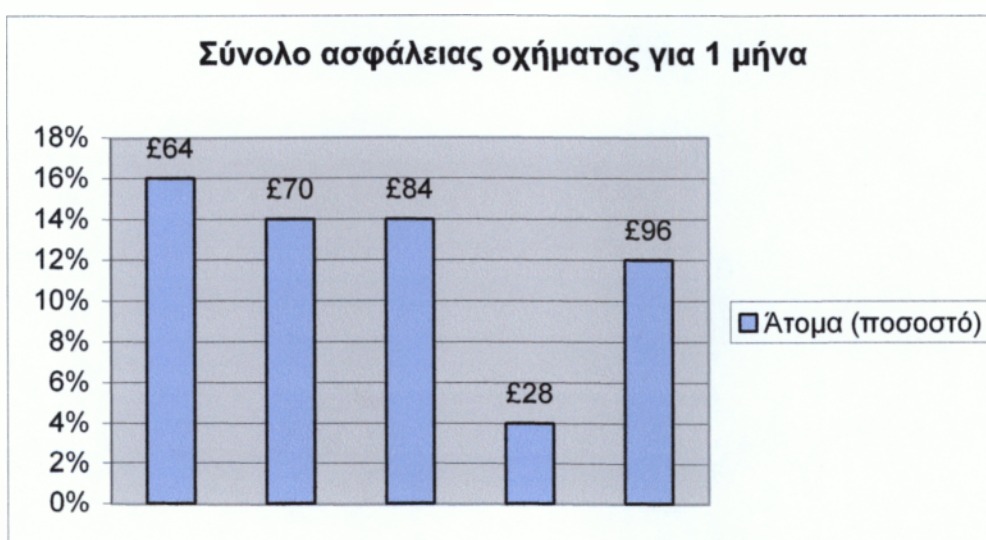
Για 1 μήνα

Επισκέψεις για 1 Μήνα (Σύνολο)	Ατομα (ποσοστό)	Σύνολο ασφάλειας οχήματος σε £
1-2	16%	£64
3-4	14%	£70
5-6	14%	£84
7-8	4%	£28
9-10	12%	£96
Σύνολο	60%	£342

Πίνακας 4.2.1: Δαπάνες διακίνησης Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές για 1 μήνα

Διάγραμμα 4.2.1(I): Δαπάνες διακίνησης των Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές για 1 μήνα (ποσοστό επισκέψεων)

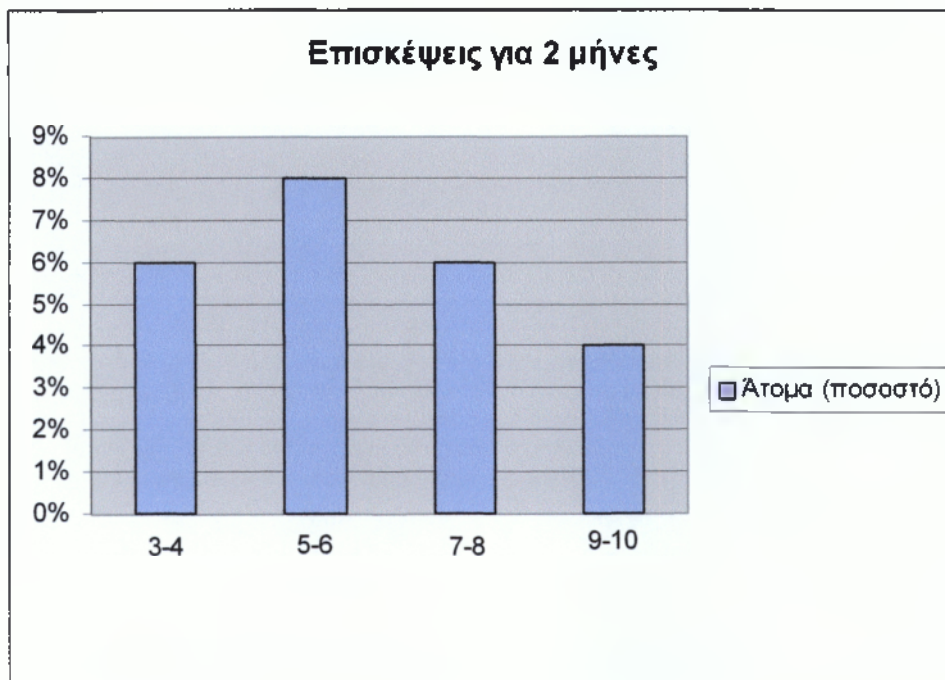

Διάγραμμα 4.2.1.(II): Δαπάνες διακίνησης των Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές για 1 μήνα (σύνολο ασφάλειας οχήματος)

Για 2 μήνες

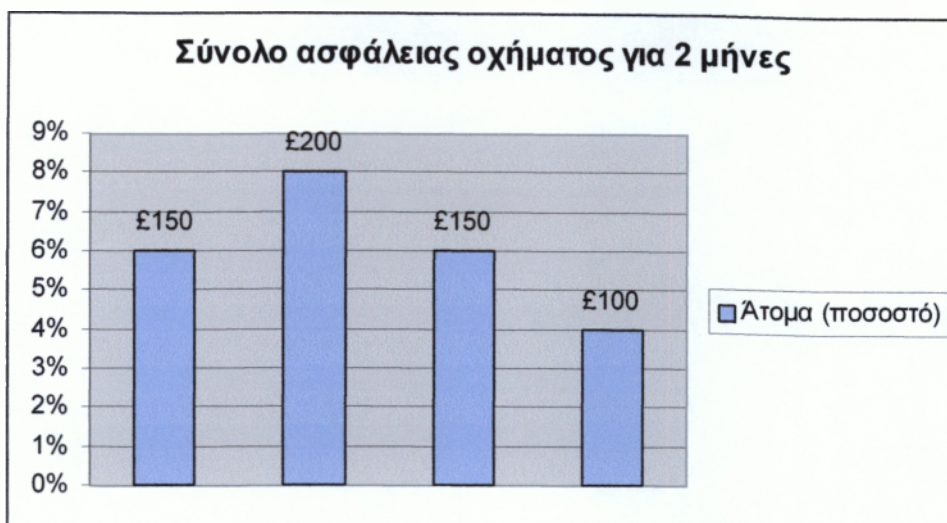
Επισκέψεις για 2 Μήνες (Σύνολο)	Άτομα (ποσοστό)	Σύνολο ασφάλειας οχήματος σε €
3-4	6%	€150
5-6	8%	€200
7-8	6%	€150
9-10	4%	€100
Σύνολο	24%	€420

Πίνακας 4.2.2.: Δαπάνες διακίνησης Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές για 2 μήνες

Διάγραμμα 4.2.2.(I): Δαπάνες διακίνησης Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές για 2 μήνες (ποσοστό επισκέψεων)

Διάγραμμα 4.2.2.(II): Δαπάνες διακίνησης Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές για 2 μήνες (σύνολο ασφάλειας οχήματος)

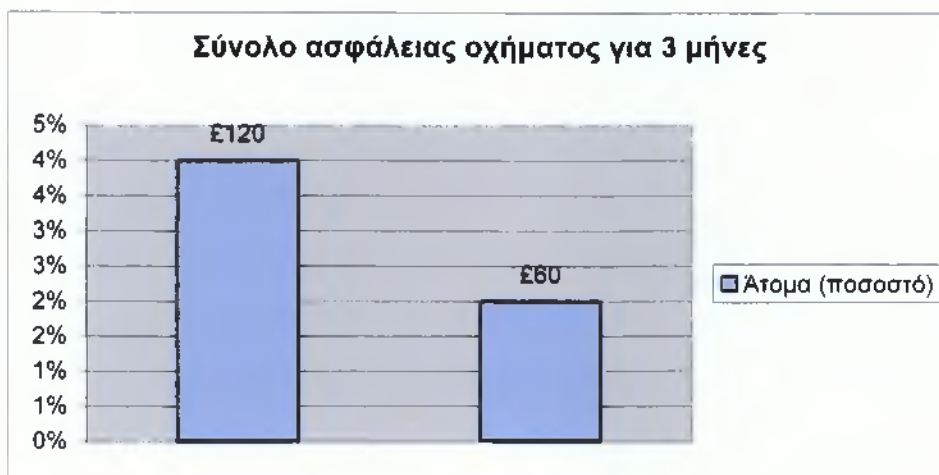
Για 3 μήνες

Επισκέψεις για 3 Μήνες (Σύνολο)	Άτομα (ποσοστό)	Σύνολο ασφάλειας οχήματος σε €
10-11	4%	€120
12-13	2%	€60
Σύνολο	6%	€180

Πίνακας 4.2.3.: Δαπάνες διακίνησης Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές για 3 μήνες

Διάγραμμα 4.2.3.(I): Δαπάνες διακίνησης Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές για 3 μήνες (ποσοστό επισκέψεων)

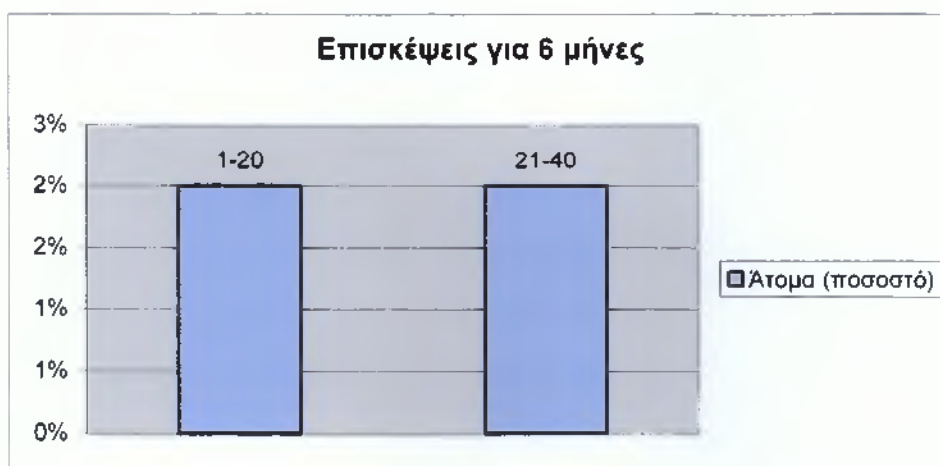

Διάγραμμα 4.2.3.(II): Δαπάνες διακίνησης Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές για 3 μήνες (σύνολο ασφάλειας οχήματος)

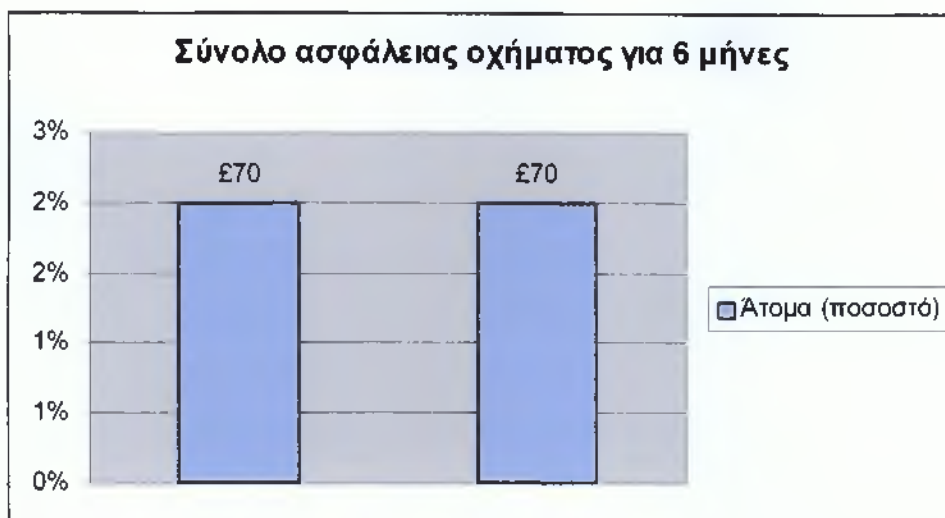
Για 6 μήνες

Επισκέψεις για 6 Μήνες (Σύνολο)	Άτομα (ποσοστό)	Σύνολο ασφάλειας οχήματος σε €
1-20	2%	€70
21-40	2%	€70
Σύνολο	4%	€140

Πίνακας 4.2.4.: Δαπάνες διακίνησης Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές για 6 μήνες

Διάγραμμα 4.2.4.(I): Δαπάνες διακίνησης Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές για 6 μήνες (ποσοστό επισκέψεων)

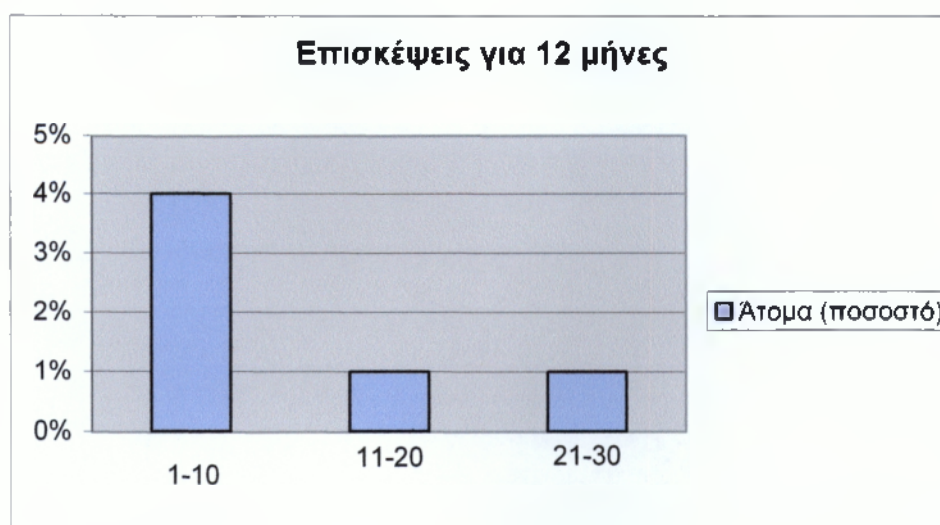

Διάγραμμα 4.2.4.(II): Δαπάνες διακίνησης Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές για 6 μήνες (σύνολο ασφάλειας οχήματος)

Για 12 μήνες

Επισκέψεις για 12μήνες (Σύνολο)	Άτομα (ποσοστό)	Σύνολο ασφάλειας οχήματος σε €
1-10	4%	€160
11-20	1%	€80
21-30	1%	€80
Σύνολο	6%	€320

Πίνακας 4.2.5.: Δαπάνες διακίνησης Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές για 12 μήνες

Διάγραμμα 4.2.5.(I): Δαπάνες διακίνησης Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές για 12 μήνες (ποσοστό επισκέψεων)

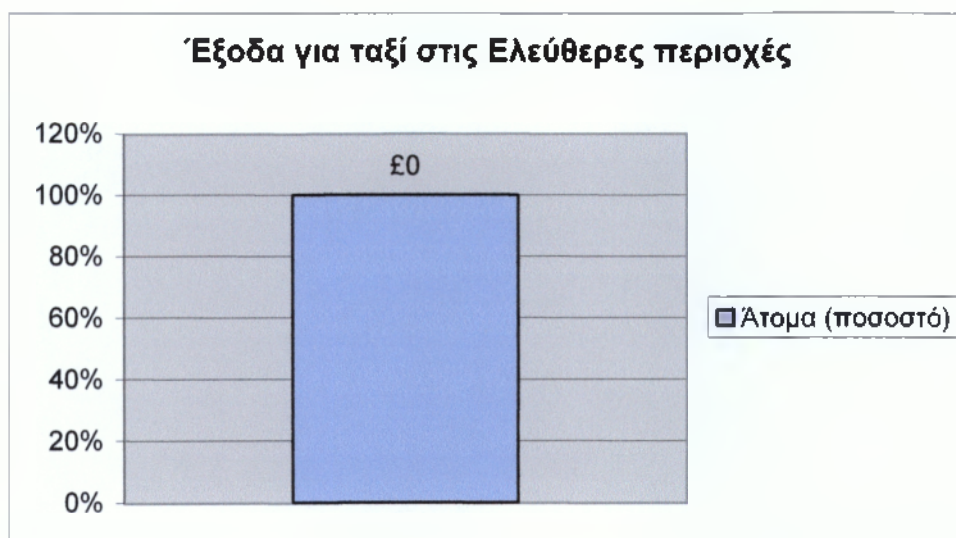
Διάγραμμα 4.2.5.(II): Δαπάνες διακίνησης Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές για 12 μήνες (σύνολο ασφάλειας οχήματος)

Οι Τουρκοκύπριοι που πλήρωσαν μηνιαία ασφάλεια ανέρχονται περίπου στο ποσοστό του 60% αυτοί που πλήρωσαν διμηνιαία ασφάλεια ανέρχονται στο 24%, αυτοί που πλήρωσαν τριμηνιαία ασφάλεια ανέρχονται στο 6%, αυτοί που πλήρωσαν εξαμηνιαία ασφάλεια στο 4% και αυτοί που πλήρωσαν χρονιαία ασφάλεια στο 6%. Παρατηρούμε πως οι περισσότεροι Τουρκοκύπριοι που επέλεξαν να εισέλθουν στις Ελεύθερες περιοχές είναι αυτοί που θέλουν να αποκτήσουν τα επίσημα έγγραφα από την Κυπριακή Δημοκρατία και να δούνε τους τόπους καταγωγής τους. Οι υπόλοιποι Τουρκοκύπριοι που πλήρωσαν για τους υπόλοιπους μήνες αποσκοπούν στη ψυχαγωγία και εργασία στις Ελεύθερες περιοχές. Κατά την διάρκεια συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων παρατηρήσαμε πως η διαφορά ανάμεσα στους αριθμούς επισκέψεων για όλους τους μήνες είναι πολύ μικρή.

Β) Για ταξί

Άτομα (ποσοστό)	Έξοδα για ταξί (Σύνολο) σε £
100%	£0

Πίνακας 4.2.6.: Δαπάνες διακίνησης των Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές με ταξί

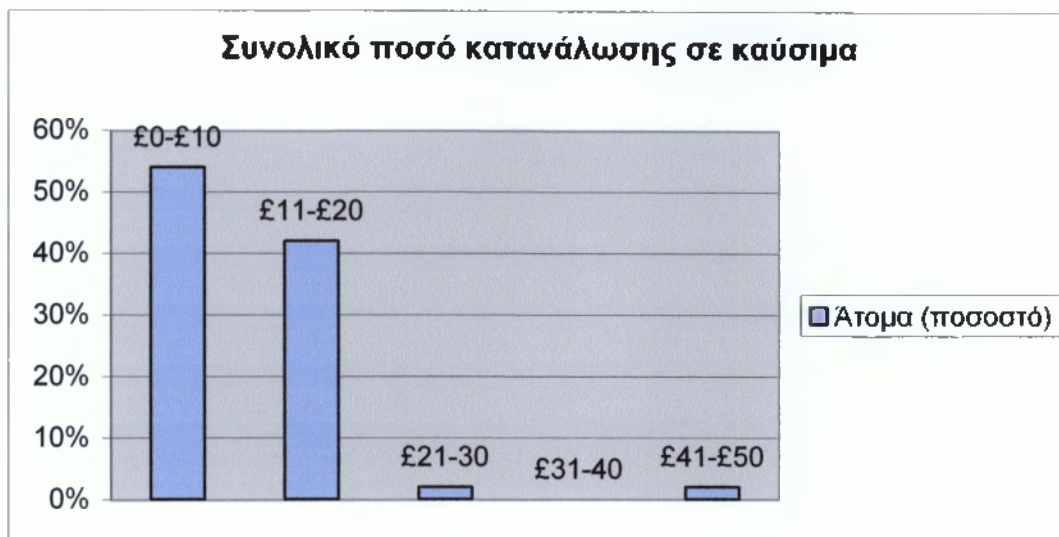
Διάγραμμα 4.2.6.: Δαπάνες διακίνησης των Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές με ταξί

Παρατηρείται το γεγονός ότι κανείς από τους Τουρκοκύπριους δεν δήλωσε σαν μεταφορικό μέσο το ταξί και μπορεί να οφείλεται κυρίως σε οικονομικούς λόγους, λόγω του ότι στις Ελεύθερες περιοχές η διακίνηση με ταξί κοστίζει κάπως περισσότερο σε αντίθεση με τα ταξί στα κατεχόμενα.

Γ) Για αγορά καυσίμων

Άτομα (ποσοστό)	Ποσό κατανάλωσης σε καύσιμα (Σύνολο) £
54%	£0 - £10
42%	£11-£20
2%	£21-£30
0%	£31-£40
2%	£41-£50

Πίνακας 4.2.7.: Δαπάνες για αγορά καυσίμων

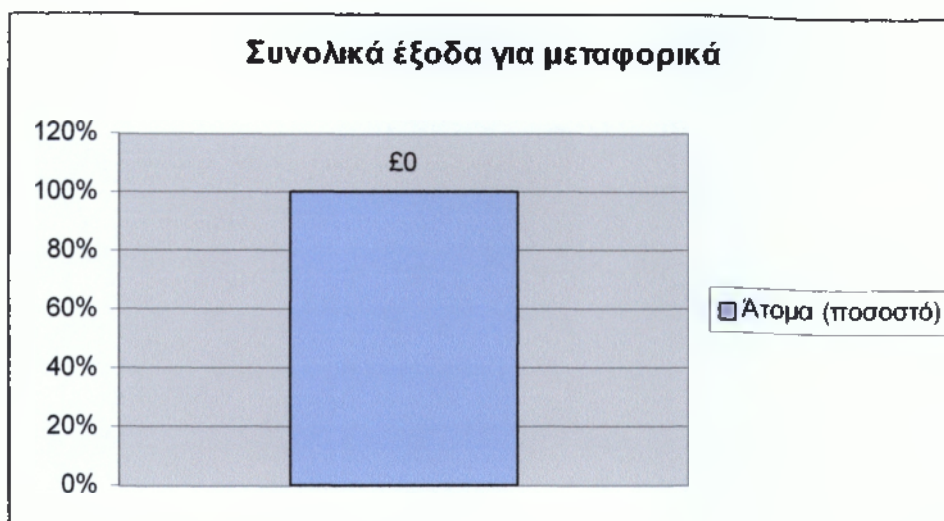
Διάγραμμα 4.2.7.: Δαπάνες για αγορά καυσίμων

Παρατηρείται το γεγονός ότι οι περισσότεροι Τουρκοκύπριοι δηλαδή το ποσοστό του 56% που μετέβησαν στις Ελεύθερες περιοχές πλήρωσαν για αγορά καυσίμων από £0-£10 ενώ το 42% από £11-£20. Συνήθως οι Τουρκοκύπριοι προτιμούν να αγοράζουν καύσιμα από τις κατεχόμενες περιοχές που στοιχίζουν πιο φθηνά από τις Ελεύθερες περιοχές. Μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό των Τουρκοκυπρίων πλήρωσαν από £21-£30 και £41-£50 και πιθανόν να διάνυσαν μεγάλες αποστάσεις με μεγάλο κυβισμού οχήματα.

Δ) Για άλλης μορφής μεταφορικά (π.χ. ενοικίαση αυτοκινήτου ή με λεωφορείο)

Ατομα (ποσοστό)	Έξοδα για μεταφορικά σε £
100%	£0

Πίνακας 4.2.8.: Δαπάνες διακίνησης των Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές με άλλης μορφής μεταφορικό μέσο

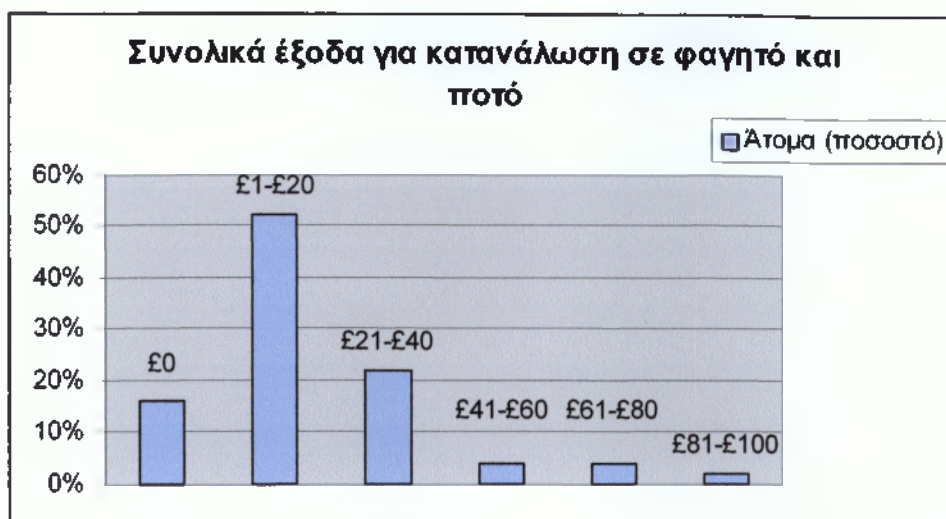

Διάγραμμα 4.2.8.: Δαπάνες διακίνησης των Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές με άλλης μορφής μεταφορικό μέσο.

Παρατηρείτε ότι κανένας από τους Τουρκοκύπριους που απάντησαν στα ερωτηματολόγια δεν χρησιμοποίησε άλλου είδους μεταφορικό μέσο για την διακίνηση τους στις Ελεύθερες περιοχές.

Ατομα (ποσοστό)	Κατανάλωση σε Φαγητό και ποτό (Σύνολο) σε €
16%	€0
52%	€1-€20
22%	€21-€40
4%	€41-€60
4%	€61-€80
2%	€81-€100

Πίνακας 4.3.: Δαπάνες για φαγητό και ποτά

Διάγραμμα 4.3.: Δαπάνες για φαγητό και ποτά

Παρατηρείτε ότι οι περισσότεροι Τουρκοκύπριοι ξόδεψαν για από £1-£20 σε φαγητό και ποτά ενώ το 22% ξόδεψε από £21-£40. Το 16% των Τουρκοκυπρίων δήλωσε ότι δεν ξόδεψε καθόλου χρήματα για φαγητό. Ένα μικρό ποσοστό Τουρκοκυπρίων ξόδεψε ένα αρκετά μεγάλο ποσό από £41-£100.

Ατομα (ποσοστό)	Κατανάλωση σε ψώνια (Σύνολο) σε £
32%	£0
64%	£1-£50
4%	£51-£100

Πίνακας 4.4.: Δαπάνες για ψώνια

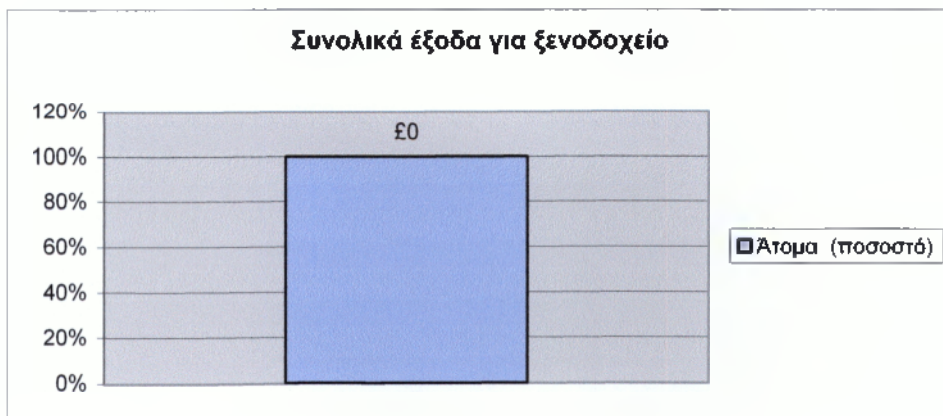

Διάγραμμα 4.4.: Δαπάνες για ψώνια

Παρατηρείτε ότι το 64% των Τουρκοκυπρίων σύμφωνα με την έρευνα μας έκαναν δαπάνες για ψώνια το ποσό μέχρι και των £50 ενώ το 32% δεν διέθεσε κανένα ποσό για ψώνια. Μόλις το 4% δαπάνησε από £51 - £100 για ψώνια.

Άτομα (ποσοστό)	Έξοδα για ξενοδοχείο(Σύνολο) σε £
100%	£0

Πίνακας 4.5.: Δαπάνες για διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία στις Ελεύθερες περιοχές.

Διάγραμμα 4.5.: Δαπάνες για διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία στις Ελεύθερες περιοχές

Παρατηρείτε ότι κανείς από τους Τουρκοκύπριους δεν διανυκτέρευσε σε ξενοδοχείο. Γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι όσοι διέμειναν στις Ελεύθερες περιοχές για ημέρες φιλοξενήθηκαν από φιλικά πρόσωπα.

Άτομα (ποσοστό)	Έξοδα για ψυχαγωγία (Σύνολο) σε £
98%	£1-200
2%	£200-£300

Πίνακας 4.6.: Δαπάνες για ψυχαγωγία

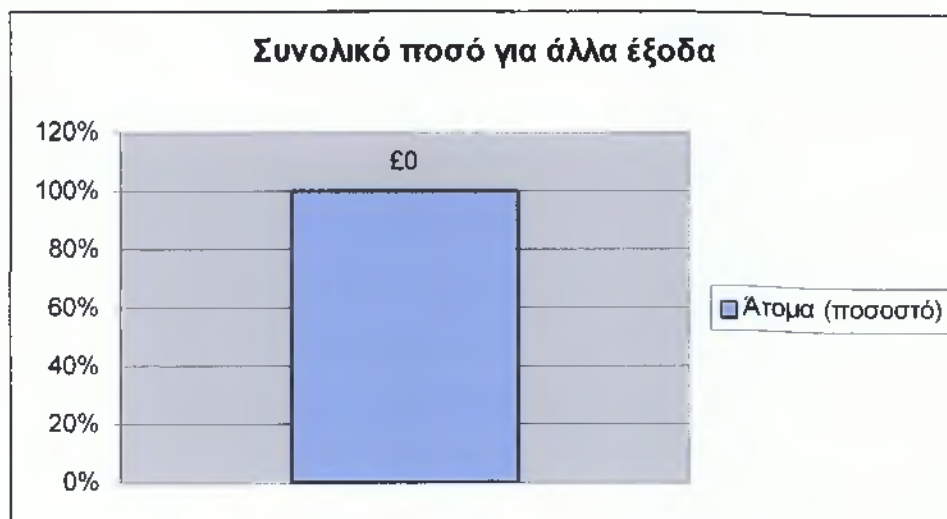

Διάγραμμα 4.6.: Δαπάνες για ψυχαγωγία

Παρατηρείτε ότι το 98% των Τουρκοκυπρίων ξόδεψε για ψυχαγωγία μέχρι και το ποσό των £200 ενώ μόλις το 2% ξόδεψε μέχρι και το ποσό των £300. Από το διάγραμμα 4.6. φαίνεται πως οι Τουρκοκύπριοι προτιμούν να ξοδεύουν τα χρήματά τους για ψυχαγωγία στις Ελεύθερες περιοχές παρά στις κατεχόμενες.

Άτομα (ποσοστό)	Άλλα έξοδα (Σύνολο) σε Ε
100%	Ε0

Πίνακας 4.7.: Άλλες μορφές δαπανών

Διάγραμμα 4.7: Άλλες μορφές δαπανών

Η κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνει δαπάνες που δεν καλύπτονται από τις πιο πάνω κατηγορίες, όπως προσκυνήματα, έξοδα πάρκινγκ, είσοδος σε μουσεία. Τέτοιες δαπάνες δεν δήλωσε κανείς από τους ερωτηθέντες και έτσι δεν παρουσιάστηκε κανένα ποσό στο διάγραμμα 4.7.

Άτομα (ποσοστό)	Πληρωμή με πιστωτική κάρτα (Σύνολο) σε £
100%	£0

Πίνακας 4.8.: Άλλης μορφής πληρωμών

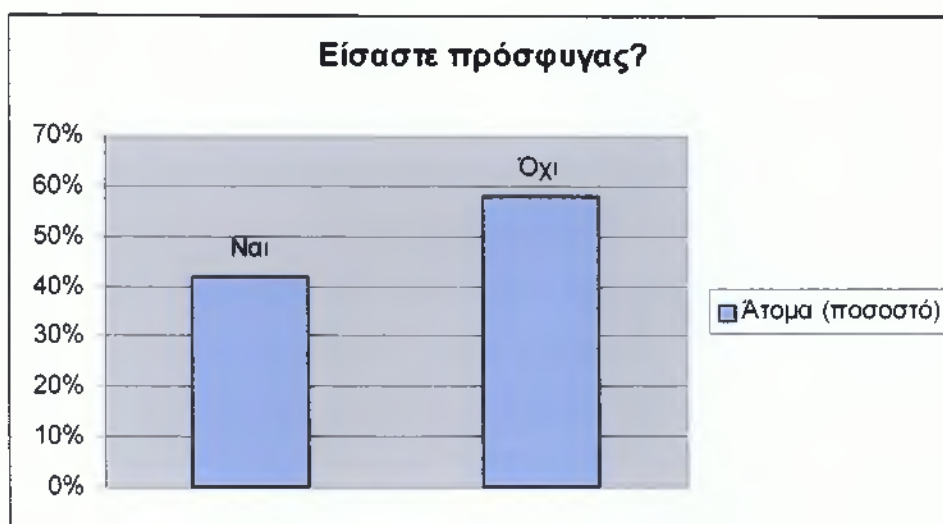

Διάγραμμα 4.8.: Άλλης μορφής πληρωμών

Το διάγραμμα 4.8. μας δείχνει ότι κανείς από τους Τουρκοκύπριους δεν δήλωσε χρήση πιστωτικής κάρτας στις Ελεύθερες περιοχές, όλοι χρησιμοποιούσαν κατά τις διάφορες συναλλαγές τους μόνο τη χρήση μετρητών.

Άτομα (ποσοστό)	Πρόσφυγας
42%	Ναι
58%	Όχι

Πίνακας 4.9.: Πρόσφυγες και μη πρόσφυγες

Διάγραμμα 4.9.: Πρόσφυγες και μη πρόσφυγες

Παρατηρείτε ότι το 42% των ερωτηθέντων είναι πρόσφυγες ενώ το υπόλοιπο 58% δεν είναι πρόσφυγες. Η αγοραστική συμπεριφορά τόσο των προσφύγων, όσο και των μη προσφύγων είναι η ίδια.²⁶

²⁶ Πρόσφυγες θεωρούνται οι Τουρκοκύπριοι που κατά την περίοδο του πολέμου του 1974 κατοικούσαν σε διάφορες περιοχές της Κύπρου και με την εισβολή αναγκάστηκαν από τις τούρκικες αρχές να μετακινηθούν στο Βόρειο τμήμα του νησιού.

Μη πρόσφυγες θεωρούνται οι Τούρκοι έποικοι που ήλθαν να εγκατασταθούν στο Βόρειο τμήμα του νησιού μετά την εισβολή, με σκοπό να αυξηθεί η Τούρκικη κοινότητα στο νησί.

9.4. Αμοιβές των Τουρκοκυπρίων που εργάζονται στις Ελεύθερες περιοχές.

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του Υπουργείου Οικονομικών για το έτος 2005, έχουν σημειωθεί τα ακόλουθα:

- Το 40% των Τουρκοκυπρίων που περνούν τα σημεία διέλευσης τις καθημερινές, έρχονται στις Ελεύθερες περιοχές για εργασία. Αυτό σημαίνει ότι καθημερινά εργάζονται στις Ελεύθερες περιοχές κατά μέσο όρο γύρω στους 2.800 Τουρκοκύπριους, οι οποίοι κατοικούν σήμερα στις ελεύθερες περιοχές.

Οι μέσες καθαρές αμοιβές τους είναι £700 το μήνα, εξάγεται το συμπέρασμα ότι τα εισοδήματά τους ανέρχονται στα £23.520.000 ετησίως.

- Μια σημαντική ομάδα Τουρκοκυπρίων εισέρχονται στις ελεύθερες περιοχές και τα Σαββατοκύριακα (18% το Σάββατο και 6% την Κυριακή) με σκοπό την εργασία. Για την ομάδα αυτή γίνεται υπολογισμός με βάση την υπόθεση ότι εισπράττουν για κάθε μέρα εργασίας το Σαββατοκύριακο £50, με συνολικές αποδοχές £3.380.000, τα οποία προστίθενται στις αποδοχές όσων εργάζονται τις καθημερινές.

27

Οι συνολικές αμοιβές από εργασία στις ελεύθερες περιοχές των Τουρκοκυπρίων που κατοικούν στα κατεχόμενα υπολογίζονται, με σκοπό τα πιο πάνω δεδομένα στα £26.900.000.

---

²⁷ Συνέντευξη με την κ. Δώρα Κυριακίδου, Προϊστάμενη της Στατιστικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Οικονομικών

9.5. Σύγκριση της έρευνας του Κέντρου Ερευνών του Cyprus College (2003) με την παρούσα έρευνα

Πρότυπο της παρούσας έρευνας, ήταν η έρευνα του Κέντρου Ερευνών του Cyprus College (2003). Η έρευνα αυτή είχε σκοπό τον προσδιορισμό των δαπανών των Ελληνοκυπρίων στις κατεχόμενες περιοχές και των Τουρκοκυπρίων οι οποίοι εισέρχονται στις ελεύθερες περιοχές, με τους πιο κάτω στόχους:

1. Προσδιορισμός τους ύψους των δαπανών των Τουρκοκυπρίων στις ελεύθερες περιοχές.
2. Κατανομή των δαπανών αυτών σε διάφορες κατηγορίες.
3. Προσδιορισμός του ποσοστού των Τουρκοκυπρίων, οι οποίοι εισέρχονται στις ελεύθερες περιοχές με σκοπό την εργασία.

Η παρούσα έρευνα αποσκοπούσε να διερευνήσει τον προσδιορισμό των δαπανών των Ελληνοκυπρίων στις κατεχόμενες περιοχές και των Τουρκοκυπρίων στις ελεύθερες περιοχές, καθώς και τους κύριους λόγους επίσκεψής τους, ειδικά για τους Τουρκοκύπριους που ο κύριος σκοπός τους είναι η εργασία..

Στην έρευνα του Κέντρου Ερευνών του Cyprus College (2003) συνελέγησαν στοιχεία για τις δαπάνες 1406 Ελληνοκυπρίων, οι οποίοι ταξίδεψαν στις Τουρκοκρατούμενες περιοχές και 2040 Τουρκοκυπρίων, οι οποίοι εισήλθαν στις ελεύθερες περιοχές. Στην παρούσα έρευνα συνελέγησαν στοιχεία από 100 Ελληνοκύπριους, οι οποίοι ταξίδεψαν στις κατεχόμενες περιοχές και 100 Τουρκοκύπριους, οι οποίοι εισήλθαν στις ελεύθερες περιοχές.

Στην έρευνα του Κέντρου Ερευνών του Cyprus College (2003) η συντριπτική πλειοψηφία (85%) των Τουρκοκυπρίων που εισέρχονται στις ελεύθερες περιοχές για εργασία, έχουν ήδη επισκεφθεί τις ελεύθερες περιοχές πάνω από 40 φορές. Στην παρούσα έρευνα το 12% των Τουρκοκυπρίων που εισέρχονται στις ελεύθερες περιοχές για εργασία, έχουν ήδη επισκεφθεί τις ελεύθερες περιοχές πάνω από 21 φορές. Το 30% των Τουρκοκυπρίων που δήλωσε σαν κύριο σκοπό επίσκεψής «Άλλο λόγο» από τα αναφερόμενα και λόγω του ότι συναντήσαμε κάποια δυσπιστία κατά την διάρκεια συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων, υποθέτουμε πως ένα μικρό ποσοστό από το 30% θα συσχετίζεται με την εργασία, αφού σύμφωνα με την συχνότητα επισκέψεων των Τουρκοκυπρίων το 43% δήλωσε ότι εισήλθε στις ελεύθερες περιοχές πάνω από 21 φορές.

Στην έρευνα του Κέντρου Ερευνών του Cyprus College (2003) το 29% των Ελληνοκυπρίων που είχαν μεταβεί στις κατεχόμενες περιοχές, δήλωσε ότι είχε ήδη επισκεφθεί τα κατεχόμενα πάνω από 30 φορές. Στην παρούσα έρευνα το 60% των Ελληνοκυπρίων δήλωσε ότι είχε ήδη επισκεφθεί τα κατεχόμενα μέχρι 5 φορές.

Όσον αφορά τους Τουρκοκύπριους εργαζομένους που εργάζονται στις ελεύθερες περιοχές, η πλειοψηφία (76%) εργάζεται στον τομέα των οικοδομών, ενώ στην παρούσα έρευνα η πλειοψηφία (12%) των Τουρκοκυπρίων εργάζεται επίσης στον τομέα των οικοδομών.

Σύμφωνα με την έρευνα του Κέντρου Ερευνών του Cyprus College (2003) το 39,5% των Ελληνοκυπρίων δήλωσε πρόθεση επανάληψης της επίσκεψης στις κατεχόμενες περιοχές μέσα σε μια βδομάδα. Στην παρούσα έρευνα το 61% των Ελληνοκυπρίων δήλωσε επίσης πρόθεση επανάληψης της επίσκεψης «όχι σύντομα».

Το 69% των Τουρκοκυπρίων δήλωσε πρόθεση επανάληψης της επίσκεψης στις ελεύθερες περιοχές μέσα σε μια βδομάδα ενώ στην παρούσα έρευνα το 56% των Τουρκοκυπρίων δήλωσε πρόθεση επανάληψης της επίσκεψης μέσα σε μια βδομάδα.

Σύμφωνα με την έρευνα του Κέντρου Ερευνών του Cyprus College (2003) όσον αφορά τους λόγους επίσκεψης το 43,5% των Ελληνοκυπρίων δήλωσε ψυχαγωγία ως λόγο για την διέλευση στα κατεχόμενα, το 28,2% δήλωσε επίσκεψη στον τόπο καταγωγής, το 12,9% δήλωσε ψώνια και φαγητό, το 11,2% δήλωσε προσκύνημα και το 4,2% για άλλους λόγους. Στην παρούσα έρευνα το 62% των Ελληνοκυπρίων δήλωσε προσκύνημα ως λόγο επίσκεψης για την διέλευση στα κατεχόμενα, το 21% δήλωσε επίσκεψη στον τόπο καταγωγής, το 8% δήλωσε ψώνια και φαγητό, το 6% δήλωσε ψυχαγωγία και το 3% δήλωσε για άλλους λόγους.

Σχετικά με τον κύριο σκοπό επίσκεψης των Τουρκοκυπρίων στις ελεύθερες περιοχές το 47% δήλωσε ψώνια ως λόγο για την διέλευση στις ελεύθερες περιοχές, το 46% δήλωσε ψυχαγωγία, το 7% δήλωσε επίσκεψη στον τόπο καταγωγής. Το 85% των πιο πάνω Τουρκοκυπρίων εκτός από τους πιο πάνω λόγους, εισέρχονται στις ελεύθερες περιοχές και για εργασία. Στην παρούσα έρευνα το 30% των Τουρκοκυπρίων δήλωσε «άλλους λόγους», από τους πιο κάτω αναφερόμενους. Το 20% δήλωσε ψυχαγωγία ως λόγο επίσκεψης στις ελεύθερες περιοχές, το 18% δήλωσε την απόχτηση επίσημων εγγράφων, το 12% δήλωσε αποκλειστικά και μόνο για εργασία, το 10% δήλωσε για ψώνια και το 10% δήλωσε επίσκεψη στον τόπο καταγωγής.

Στην έρευνα του Κέντρου Ερευνών του Cyprus College (2003), οι Ελληνοκύπριοι που εισέρχονται στις κατεχόμενες περιοχές είναι υποχρεωμένοι να αγοράζουν «ασφάλεια». Το 53,2% χρησιμοποίησε ετήσια «ασφάλεια», το 4,9% εξαμηνιαία «ασφάλεια», το 24,2% τριμηνιαία «ασφάλεια», το 9,7% διμηνιαία «ασφάλεια» και το 8% μηνιαία «ασφάλεια». Στην παρούσα έρευνα το 16% των Ελληνοκυπρίων που εισέρχονται στις κατεχόμενες περιοχές χρησιμοποίησαν ετήσια «ασφάλεια», το 2% εξαμηνιαία «ασφάλεια», το 10% τριμηνιαία «ασφάλεια», το 28% διμηνιαία «ασφάλεια» και το 44% μηνιαία «ασφάλεια».

Οι Τουρκοκύπριοι που εισέρχονται στις ελεύθερες περιοχές είναι κι εκείνοι υποχρεωμένοι να αγοράζουν «ασφάλεια». Το 4,6% των Τουρκοκυπρίων χρησιμοποίησε ετήσια «ασφάλεια», το 3,7% εξαμηνιαία

ασφάλεια, το 18,5% τριμηνιαία ασφάλεια, το 3,2% διμηνιαία «ασφάλεια» και το 69,9% μηνιαία «ασφάλεια». Στην παρούσα έρευνα το 6% των Τουρκοκυπρίων χρησιμοποίησε ετήσια «ασφάλεια», το 4% εξαμηνιαία «ασφάλεια», το 6% τριμηνιαία «ασφάλεια», το 24% διμηνιαία «ασφάλεια» και το 60% μηνιαία «ασφάλεια».

Στην έρευνα του Κέντρου Ερευνών του Cyprus College (2003), μόνο το 5% των Ελληνοκυπρίων που πέρασαν τις κατεχόμενες περιοχές χρησιμοποίησε ως μεταφορικό μέσο το ταξί. Στην παρούσα έρευνα μόνο το 3% των Ελληνοκυπρίων χρησιμοποίησε ως μεταφορικό μέσο το ταξί.

Το 5% των Τουρκοκυπρίων που εισήλθαν στις ελεύθερες περιοχές χρησιμοποίησαν ως μεταφορικό μέσο το ταξί, ενώ στην παρούσα έρευνα κανείς από τους Τουρκοκύπριους δεν χρησιμοποίησε ως μεταφορικό μέσο το ταξί για την διακίνηση του στις ελεύθερες περιοχές.

Σύμφωνα με την έρευνα του Κέντρου Ερευνών του Cyprus College (2003), το 59,7% των Ελληνοκυπρίων αγόρασε καύσιμα για την διακίνηση του στις κατεχόμενες περιοχές από £10 - £15. Στην παρούσα έρευνα το 46% των Ελληνοκυπρίων αγόρασε καύσιμα για την διακίνηση του από £1 - £10.

Το 62,3% των Τουρκοκυπρίων αγόρασε καύσιμα για την διακίνηση του στις ελεύθερες περιοχές από £0 - £10. Στην παρούσα έρευνα το 54% των Τουρκοκυπρίων αγόρασε καύσιμα από £0 - £10.

Στην έρευνα του Κέντρου Ερευνών του Cyprus College (2003), το 63% των Ελληνοκυπρίων που πέρασαν στις τουρκοκρατούμενες περιοχές, ξόδεψε για φαγητό και ποτά από £1 - £20, ενώ στην παρούσα έρευνα το 32% των Ελληνοκυπρίων ξόδεψε από £1 - £20. Το 36% των Ελληνοκυπρίων δεν ξόδεψε κανένα ποσό για φαγητό και ποτά.

Το 74% των Τουρκοκυπρίων που εισήλθαν στις ελεύθερες περιοχές ξόδεψε για φαγητό και ποτά από £1 - £10, ενώ στην παρούσα έρευνα το 52% των Τουρκοκυπρίων ξόδεψε από £1 - £20.

Στην έρευνα του Κέντρου Ερευνών του Cyprus College (2003), το 40% των Ελληνοκυπρίων έκανε δαπάνες για ψώνια στις κατεχόμενες περιοχές από £1 - £50, ενώ στην παρούσα έρευνα το 56% των Ελληνοκυπρίων έκανε δαπάνες για ψώνια από £1 - £50.

Το 58% των Τουρκοκυπρίων δήλωσε ότι έκανε δαπάνες για ψώνια στις ελεύθερες περιοχές από £1- £50, ενώ στην παρούσα έρευνα το 64% των Τουρκοκυπρίων δήλωσε ότι έκανε για ψώνια από £1 - £50.

Το 15% των Ελληνοκυπρίων δήλωσε ότι κύριος σκοπός επίσκεψης του στις κατεχόμενες περιοχές είναι η ψυχαγωγία και συγκεκριμένα το καζίνο. Δαπάνησε για καζίνο από £1 - £2500, ενώ στην παρούσα έρευνα το 34% των Ελληνοκυπρίων δαπάνησε για καζίνο από £1 - £5000.

Σύμφωνα με την έρευνα του Κέντρου Ερευνών του Cyprus College (2003), το 46% των Τουρκοκυπρίων που εισέρχονται στις ελεύθερες περιοχές δαπανούν για ψυχαγωγία από £1 - £50, ενώ στην παρούσα έρευνα σχεδόν όλοι οι Τουρκοκύπριοι (98%) που εισέρχονται στις ελεύθερες περιοχές δαπανούν για ψυχαγωγία από £1 - £200.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, ενισχύεται το αποτέλεσμα του Κέντρου Ερευνών του Cyprus College το 2003, λόγω του ότι τα στοιχεία του είναι περισσότερα και πιο βάσιμα, η προσέλευση εκείνη την περίοδο από και προς τα οδοφράγματα ήταν πιο αυξημένη από την σημερινή.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σημαντικό είναι ότι τόσο οι Ελληνοκύπριοι, όσο και οι Τουρκοκύπριοι προβαίνουν για τις διάφορες αγορές τους, μόνο με τη χρήση Κυπριακών λιρών και όχι με τη χρήση πιστωτικών καρτών. Αυτό υποδηλώνει σημαντική σύνδεση της οικονομίας των κατεχομένων περιοχών με την οικονομία των ελεύθερων περιοχών.

Οι Ελληνοκύπριοι που μεταβαίνουν στα κατεχόμενα μπορούν να διαχωριστούν σε δύο εντελώς διαφορετικές κατηγορίες. Εκείνους που μεταβαίνουν εκεί για προσκύνημα και επίσκεψη στον τόπο καταγωγής τους (πρόσφυγες) και εκείνους οι οποίοι επισκέπτονται τα κατεχόμενα για ψυχαγωγία (κυρίως καζίνο) και ψώνια (μη πρόσφυγες).

Σημαντική είναι επίσης η διέλευση Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες περιοχές για σκοπούς εργασίας. Περίπου 2.800 Τουρκοκύπριοι εργάζονται κατά μέσο όρο καθημερινά στις Ελεύθερες περιοχές. Το ετήσιο εισόδημα των Τουρκοκυπρίων στις ελεύθερες περιοχές ανέρχεται στα 27 περίπου εκατομμύρια λίρες.

Η πιο σημαντική ίσως δαπάνη των Τουρκοκυπρίων στις ελεύθερες περιοχές σύμφωνα με την έρευνα της παρούσας εργασίας είναι η ψυχαγωγία. Το 98% των ερωτηθέντων προτιμά να δαπανά ένα αρκετά μεγάλο χρηματικό ποσό στις ελεύθερες περιοχές, παρά στα κατεχόμενα.

Η οικονομία των τουρκοκρατούμενων περιοχών παρουσιάζει τεράστια οικονομική άνοδο μετά το άνοιγμα των οδοφραγμάτων τον Απρίλιο του 2003. Η άνοδος αυτή οφείλεται στα έσοδα που λαμβάνουν κυρίως από τους Ελληνοκύπριους κατά την είσοδο τους στα οδοφράγματα, η λεγόμενη «ασφάλεια» που είναι υποχρεωμένοι να πληρώνουν για την διέλευση τους στα κατεχόμενα, από τα ψώνια που αγοράζουν και κυρίως από τα χρήματα που ξοδεύουν για τα καζίνο, όπου το χρηματικό ποσό εκεί είναι αρκετά μεγάλο.

Σημαντικό επίσης, είναι η διαφορά χρηματικού ποσού που πληρώνουν για «ασφάλεια» οι Ελληνοκύπριοι σε σύγκριση με τους Τουρκοκύπριους, όπου οι Τουρκοκύπριοι πληρώνουν το 1/5 από αυτό που πληρώνουν οι Ελληνοκύπριοι και το γεγονός ότι όλο το ποσό από τις «ασφάλειες», ανήκει αποκλειστικά στις Τούρκικες Αρχές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

1. SEVGUL ULUDAG, Τα στρείδια που έχασαν το μαργαριτάρι τους, έκδοση ΙΚΜΕ & BILBAN
2. ΜΙΧΑΛΗΣ ΙΓΝΑΤΙΟΥ, Σχέδιο Ανάν το μυστικό παζάρι, εκδοτικός οίκος Α.Α. Λιβάνη
3. ΠΙΕΡ ΜΠΛΑΝ, Ο διαμελισμός της Κύπρου, η γεωπολιτική ενός διχασμένου νησιού, εκδότης ΟΛΚΟΣ ΕΠΕ Αθήνα 2002
4. ΝΙΚΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥ, Τουρκία και Κυπριακό στρατηγικοί και τακτικοί στόχοι, εκδόσεις Κ.Υ.Κ.Ε.Μ., Λευκωσία 1990
5. ΚΥΠΡΟΣ Γ. ΤΕΝΕΚΙΔΗΣ, Ιστορία – Προβλήματα και αγώνες του λαού, εκδόσεις Βιβλιοπωλείων της Εστίας Ι.Δ. Κολλάρου & Σιας ΑΕ Αθήνα
6. ΠΑΝΤΕΛΗ ΒΑΡΝΑΒΑ, Κοινοί εργατικοί αγώνες Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων (Γεγονότα μέσα από την ιστορία), Β΄ έκδοση Λευκωσία 2004
7. Μεγάλη Κυπριακή εγκυκλοπαίδεια, Φιλόκυπρος 1990, Λευκωσία

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

1. κ. Δώρα Κυριακίδου, Προϊστάμενη της Στατιστικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Οικονομικών
2. κ. Παύλο Παύλου, Διοικητικός Λειτουργός Υπουργείου Εσωτερικών

ΑΔΗΜΟΣΙΕΥΤΑ

1. Αρχηγείο Αστυνομίας, Τμήμα εμπιστευτικό αρχείο
2. Υπουργείο εργασίας και Κοινωνικών ασφαλίσεων, Δημόσια υπηρεσία απασχόλησης
3. Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

1. http://www.moi.gov.cy/moi.pio_nsf/index_gr/index_gr?
2. http://3rd-dyslexia-international.org/nq_content.cfm?a_id=442i

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

(QUESTIONNAIRE 1°)
**VISITS OF TURKISH CYPRIOTS TO THE AREAS
CONTROLLED BY THE REPUBLIC OF CYPRUS**

1. Time of filling the questionnaire?

A) 06:00 – 12:00   B) 12:00 – 18:00   C) 18:00 – 00:00

2. How many times did you visit the area controlled by the Republic of Cyprus?

A) 1-5   B) 6-10   C) 11-20   D) >21

3. Do you plan to visit the areas controlled by the Republic again, and if so, how soon?

A) In a week   B) In a month   C) I don't plan soon

4. Main visit purpose:

A) Employment (work sector):

➤ Construction

➤ Agriculture

➤ Industry – Manufacturing

➤ Others

B) Official papers (passport, ID card e.t.c.)

C) Shopping and food

D) Entertainment

E) Visit at the place of origin

F) Other reason

5. With how many people you travelled together?

A) 1   B) 2 –5   C) >5

6. How did you access to the areas controlled by the Republic?

A) With your car

B) On foot

7. How long did you stay in the areas controlled by the Republic?

A) Days

B) Hours

THANK YOU FOR YOUR COOPERATION

(ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ 1^ο)
Επισκέψεις Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες Περιοχές

1. Ώρα συμπλήρωσης ερωτηματολογίου?

A) 06:00 – 12:00   B) 12:00 – 18:00   Γ) 18:00 – 00:00

2. Πόσες φορές επισκεφθήκατε τις περιοχές που ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία?

A) 1-5   B) 6-10   Γ) 11-20   Δ) >21

3. Έχετε πρόθεση να επισκεφθείτε ξανά τις περιοχές όπου ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία, και αν ναι, πόσο σύντομα?

A) Μέσα σε μια βδομάδα   B) Μέσα σε ένα μήνα   Γ) Όχι, σύντομα

4. Κύριος σκοπός επίσκεψης:

A) Εργασία(τομέας εργασίας)

➤ Οικοδομές

➤ Αγροτικά

➤ Βιομηχανία – Βιοτεχνίες

➤ Άλλη απασχόληση

B) Επίσημα έγγραφα(έκδοση διαβατηρίου, ταυτότητας κ.

Γ) Ψώνια και φαγητό

Δ) Ψυχαγωγία

Ε) Επίσκεψη στο τόπο καταγωγής

ΣΤ) Άλλος λόγος

5. Πόσα άτομα ταξιδέψατε μαζί?

A) 1   B) 2-5   Γ) >5

6. Πως περάσατε στις περιοχές που ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία?

A) Με δικό σας όχημα

B) Πεζοί

7. Πόσο μείνατε στις περιοχές εδώ?

A) Ημέρες

B) Ώρες

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΑΣ

(ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ 1^ο)
Επισκέψεις Ελληνοκυπρίων στα Κατεχόμενα

1. Ώρα συμπλήρωσης ερωτηματολογίου?
Α) 06:00 – 12:00   Β) 12:00 – 18:00   Γ) 18:00 – 00:00

2. Πόσες φορές επισκεφθήκατε τα κατεχόμενα?
Α) 1-5   Β) 6-10   Γ) 11-20   Δ) >21

3. Έχετε πρόθεση να επισκεφθείτε ξανά τα κατεχόμενα, και αν ναι, πόσο σύντομα?
Α) Μέσα σε μια βδομάδα   Β) Μέσα σε ένα μήνα   Γ) Όχι, σύντομα

4. Ποιος ήταν ο κύριος σκοπός επίσκεψης σας?
Α) Προσκύνημα
Β) Ψυχαγωγία
Γ) Επίσκεψη στο τόπο καταγωγής
Δ) Ψώνια και φαγητό
Ε) Άλλος λόγος

5. Πόσα άτομα ταξιδέψατε μαζί?
Α) 1   Β) 2-5   Γ) >5

6. Πως περάσατε στα κατεχόμενα?
Α) Με δικό σας όχημα   Β) Πεζοί

7. Πόσο μείνατε στα κατεχόμενα?
Α) Ημέρες   Β) Ώρες

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΑΣ

(QUESTIONNAIRE 2°)
VISITS OF TURKISH CYPRIOTS TO THE AREAS
CONTROLLED BY THE REPUBLIC OF CYPRUS

(Questions about yours expenses in the areas controlled
by the republic of Cyprus)

1. Day of interview?

Monday Tuesday Wednesday Thursday Friday Saturday Sunday

2. How much did you pay for transport?

A) Car insurance

1. 1 month (approximately how many visits did you make or
plan to make with this insurance) _____

2. 2 months (approximately how many visits did you make or
plan to make with this insurance) _____

3. 3 months (approximately how many visits did you make or
plan to make with this insurance) _____

4. 6 months (approximately how many visits did you make or
plan to make with this insurance) _____

5. 1 year (approximately how many visits did you make or
Plan to make with this insurance) _____

B) Taxi _____

C) Buying petrol _____

D) Other forms of transport expenses
(Hiring a car, using a bus) _____

3. How much did you pay for food and drinks? _____

4. How much did you pay for shopping? _____

- Supermarket
- Electrical device
- Other

5. Did you stay in a hotel and if yes how much did you pay? _____
6. Did you pay for other forms of entertainment like restaurant, nightclub? _____
7. Did you have other expenses from those above and how much? _____
8. Did you pay with credit card, if yes, how much? _____
9. Are you a refugee? _____

THANK YOU FOR YOUR COOPERATION

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ 2^ο
Επισκέψεις Τουρκοκυπρίων στις Ελεύθερες Περιοχές
(Ερωτήσεις για τα έξοδα σας στις ελεύθερες περιοχές)

1. Ημέρα συνέντευξης

Δευτέρα	Τρίτη	Τετάρτη	Πέμπτη	Παρασκευή	Σάββατο	
Κυριακή						
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2. Τι πληρώσατε για διακίνηση?

A) Ασφάλεια οχήματος

1. μηνιαία (και πόσες επισκέψεις κάνατε ή θα κάνετε με αυτή την ασφάλεια) _____

2. δίμηνη (και πόσες επισκέψεις κάνατε ή θα κάνετε με αυτή την ασφάλεια) _____

3. τρίμηνη (και πόσες επισκέψεις κάνατε ή θα κάνετε με αυτή την ασφάλεια) _____

4. εξαμηνιαία (και πόσες επισκέψεις κάνατε ή θα κάνετε με αυτή την ασφάλεια) _____

5. ετήσια (και πόσες επισκέψεις κάνατε ή θα κάνετε με αυτή την ασφάλεια) _____

B) Ταξί _____

Γ) Αγορά καυσίμων _____

Δ) Άλλης μορφής μεταφορικά
(π.χ. ενοικίαση αυτοκινήτου ή λεωφορείου) _____

3. Τι πληρώσατε για φαγητό και ποτά? _____

4. Πόσα πληρώσατε για τα ψώνια σας? _____

- Υπεραγορές
- Ηλεκτρικές συσκευές
- Άλλα

5. Μείνατε σε ξενοδοχείο και αν ναι, τι πληρώσατε? _____
6. Τι πληρώσατε για άλλες μορφές ψυχαγωγίας όπως για παράδειγμα εστιατόρια, νυχτερινά κέντρα κ.λ.π.? _____
7. Είχατε άλλα έξοδα που δεν αναφέρθηκαν πιο πάνω και πόσα?
8. Πληρώσατε με πιστωτική κάρτα και αν ναι, ποιο ποσό? _____
9. Είσαστε πρόσφυγας? _____

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΑΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ 2^ο
Επισκέψεις Ελληνοκυπρίων στα Κατεχόμενα
(Ερωτήσεις για τα έξοδα σας στα κατεχόμενα)

10. Ημέρα συνέντευξης

Δευτέρα Κυριακή	Τρίτη	Τετάρτη	Πέμπτη	Παρασκευή	Σάββατο
☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Τι πληρώσατε για διακίνηση?

A) Ασφάλεια οχήματος

6. μηνιαία (και πόσες επισκέψεις κάνατε ή θα κάνετε με αυτή την ασφάλεια)

_____

7. δίμηνη (και πόσες επισκέψεις κάνατε ή θα κάνετε με αυτή την ασφάλεια)

_____

8. τρίμηνη (και πόσες επισκέψεις κάνατε ή θα κάνετε με αυτή την ασφάλεια)

_____

9. εξαμηνιαία (και πόσες επισκέψεις κάνατε ή θα κάνετε με αυτή την ασφάλεια)

_____

10. ετήσια (και πόσες επισκέψεις κάνατε ή θα κάνετε με αυτή την ασφάλεια)

_____

B) Ταξί

_____

Γ) Αγορά καυσίμων

_____

Δ) Άλλης μορφής μεταφορικά
(π.χ. ενοικίαση αυτοκινήτου ή λεωφορείου)

_____

12. Τι πληρώσατε για φαγητό και ποτά?

_____

13. Πόσα πληρώσατε για τα ψώνια σας?

_____

- Ρουχισμός / Υπόδηση
- Ηλεκτρικές συσκευές

- Τσιγάρα
- Άλλα

14. Μείνατε σε ξενοδοχείο και αν ναι, τι πληρώσατε? _____

15. Τι πληρώσατε για άλλες μορφές ψυχαγωγίας
όπως για παράδειγμα καζίνο ή νυχτερινά κέντρα κ.λ.π? _____

16. Είχατε άλλα έξοδα που δεν αναφέρθηκαν πιο πάνω και πόσα? _____

17. Πληρώσατε με πιστωτική κάρτα και αν ναι, ποιο ποσό? _____

18. Είσαστε πρόσφυγας?   Ναι   Όχι

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΑΣ